

לאן חותר שלמה בן-צבי • מה חניע את רינו צרור • הניו-ג'ורנליזם של דנה ספקטור

עמוס שוקן. העיתון זה אני

נחום ברנע עם חנוך מרמרי
השקפת עולמו של דייוויד לנדאו

כתבות, מאמרים, טורים ומדורים מאת: כרמית גיא • אהוד יערי • דן כספי • רפי מן • חנן עמיאור • שהם סמיט • ארן ליביו • תמר גוטמן • עמוס נוי • רן בנימיני • יפתח אלעזר • גילי דרוב-היישטיין • גיא קוטב • שרון לוי-מיכאלוביץ' • מאיה אלמוזנינו • נדב שטרית • דפנה ברעם • עוזי בניזמן

פראיירים

גוויעת רשות־השידור נמשכת – ולאיש לא אכפת. עיתונאים ומפיקים בכירים, בקול־ישראל ובערוץ 1, קופצים מהספינה ובעקבותיהם קהל המאזינים והצופים. הרייטינג של "מבט" ושל שאר תוכניות האקטואליה בשפל וגם רשת ב' מפגרת, לראשונה בתולדותיה, אחר גלי־צה"ל. מוסדות הרשות אינם מתכנסים, הממשלה אינה מגלה עניין, ההכנסות מפרסומות מידרדרות, התקציב לא אושר, מורל העובדים שוקע. כאוס מוחלט.

ההתרסקות הזאת מתרחשת מול ציבור קהה חושים שמשקיע מכספו מיליארד שקל בשנה ברשות־השידור. למרות שלכאורה יש למשלמי האגרה ולמשלמי המסים מעמד ברשות־השידור וזכותם לקבל ממנה שירותים ברמה גבוהה, ביחס לסכומים העצומים שהשקיעו בה במרוצת השנים, הם מתבוננים על הנכס הזה כאילו הוא אינו שייך להם. כאילו זו השקעה זרה של בעלי מניות תמהונים מארץ רחוקה שלא ידעו היכן לשים את כספם.

קול־ישראל, על רשתותיו, ערוץ 1, ערוץ 33 וכל שאר מתקני רשות־השידור, הם נכסי הציבור. הפראיירים הם הישראלים שנותנים לנכסים אלה לשקוע ואינם נחלצים להיאבק על שיקומם. השידור הציבורי הוא נחלת הכלל לא רק בגלל המשאבים האדירים שהושקעו בו אלא בגלל תפקידו החברתי והתרבותי. נחמץ הלב לראות כיצד, באטימות הכללית העוטפת את החברה הישראלית בתקופה זו, היא נותנת לשידור הציבורי להתנפץ לרסיסים מבלי שיקומו מתוכה כוחות שירגישו צורך להצילו.

עובדי רשות־השידור מתרפקים על דלתות כלי התקשורת המתחרים כדי לנער אותם מאדישותם ולהניע אותם להביא את דברם לציבור הרחב. לשווא. סביר להניח שלא שמחה לאיד ושיקולים עסקיים מניעים את יחסה של העיתונות הפרטית למצוקתם של עובדי רשות־השידור, אלא קרום הקהיון שבו עטופה הזירה הציבורית כולה. כאשר מעשה חבלה רב נפגעים תופס את המקום החמישי בלבד בסדר הכותרות, אי־אפשר להתרגש מהפסקתן של תוכניות איכותיות בטלוויזיה או מהסתלקותם של עיתונאים מובחרים מהמיקרופון.

מישהו אחראי למצבה הסופני של רשות־השידור. יש לה יו"ר, יש לה מנכ"ל, היו לה מועצה ציבורית (מליאה) וועד מנהל, ישנו שר ממונה. ציבור ערני היה תובע מהם דין וחשבון על התנהלותם, היה מעניש אותם על מעשיהם ומחדליהם שהביאו את הרשות אל עברי פי פחת. אבל הישראלים, שברדרך־כלל דרוכים מאוד שלא יסדרו אותם, הפקירו את הנכס החשוב הזה בידיים בלתי מיומנות, קפריזיות, נגועות בפוליטיזציה מושחתת – ולא אכפת להם שהם הרסו אותו עד היסוד.

עוזי בניזמן

4 הכל חוזר למשפחה: מסע טיהורים בצמרת "הארץ" **נחום ברנע**

8 ראיתי שמעתי: השקפת עולמו של דייוויד לנדאו **חנן עמיאור**

12 קשיי הסברה: משרד החוץ מפייג זועזועות **כרמית גיא**

14 גויים של שבת: תוכנית האב של שלמה בר־צבי **חנן עמיאור**

17 קוראת לילד בשמו **שהם סמיט**

18 חיית שטח: התפיסה העיתונאית של רינו צרוור **גילי דרוב־היישטיין**

22 מוכרים בלבד: אין קונים לערוץ הערבי **חנן גוטמן**

25 הסקופים חשובים פחות: התחרות בתקשורת המזרח־תיכונית **אהוד יערי**

26 מרפרפים: צרכני העיתונות המקוונת **ארן ליביו**

29 דנה ספקטור לא לבד **רן בנימיני**

32 דעת הקהל **מאיה אלמוזנינו, שרון לוי־מיכאלוביץ, ארן ליביו, נדב שטרייט**

34 ידוענית בחאקי: הצנזורית הראשית, מירי רגב **יפתח אלעזר**

38 בתוך הרחם: מבט מבפנים על רשות־השידור **דן כספי**

40 מקור בלעדי: תלות הכתבים באיתמר בר־גביר **גיא קוטב**

42 קורא מן השורה **עמוס נוי**

44 עין בינלאומית: האומבוסדמן של ה"ניו־יורק טיימס" **רפי מן**

46 אפקט הבומרנג: הספין של טוני בלייר חוזר אליו **דפנה ברעם**

49 מסיבת עיתונאים

50 אירועי תקשורת

המכון הישראלי לדמוקרטיה
THE ISRAEL DEMOCRACY INSTITUTE

רכז המערכת: נדב שטרייט
צילום השער: פלאש 90
דפוס: מפעלי דפוס כתר
כתובתנו באינטרנט: www.idi.org.il
דואר אלקטרוני: nadavsh@idi.org.il
ISSN 0793-5781

עורך: עוזי בניזמן
מערכת: נחום ברנע, כרמית גיא, רפי מן
יעוץ: פרופ' ירון אזרחי, משה גביש
עריכה גראפית: טטודיו זה
עריכה לשונית: מיכל רוזנטל

"העין השביעית"
בהוצאת המכון הישראלי לדמוקרטיה
ת.ד. 4702 ירושלים 91046
טלפון: מערכת 02-5300866
מנויים ומנהלה: 02-5392888
1-800-202222
פקס: 03-5488633

הכל חוזר למשפחה

מה שהתרחש בצמרת עיתון "הארץ" בחורף 2004 לא היה תהליך מקובל, צפוי, של חילופי גברי. זה היה מסע טיהור

נחום ברנע

"לרשת עורך שהיה גם מו"ל וגם ידע כל דבר טוב מכל אחד אחר. אומרים שכאשר נכנסים לנעליים גדולות יש לאן לגדול". הוא שולח מבט אירוני אל הטרואמה שליוותה את חילופי העורכים: העורך שקדם לו הלך בדרך כל הארץ. "לדייוויד לנדאו, העורך שיבוא אחרי, אין מזל כזה".

מרמרי, 56, גרפיקאי בהכשרתו, רוכב אופניים בתחביבו, היה חבר, יחד עם ב. מיכאל, אפרים סידון וקובי ניב, בצוות שכתב את "זו ארץ זו", מדור הסאטירה המשובח שהתפרסם ב"העולם הזה". כשהיה עורך "העיר" המציא תל-אביב חדשה שהיתה קיימת רק בדמיונם של אלה שלא גדלו בה. עמוס שוקן הביא אותו אל "הארץ" כמשנה-לעורך – במונחים של אז, מינוי מפתיע למדי. שנתיים וחצי היה סגנו וחניכו של גרשום שוקן, 13 שנה כיהן כעורך ראשי. הוא והמשנה שלו, יואל אסתרון, הפכו את "הארץ" מעיתון רזה, נרגז, מנוכר להווייה היומיומית של רוב החברה הישראלית, לעיתון סקרן, פתוח לדעות שונות, מנומק. הלהט שדערך, וחבל שדערך, בעמודי הפובליציסטיקה, התאזן בהרחבת היריעה בעמודי החדשות ובמוספים.

במהלך השנים שערתיו של מרמרי האפירו, ודעותיו עברו מהשוליים של השמאל אל הזרם המרכזי שלו. עמוס שוקן עבר תהליך הפוך. הוויכוח חצה את השולחן בישיבות הנהלת המערכת, והגיע לשיאו במאמר שפרסם המו"ל, ובו תמך, בניגוד לעמדת העיתון, בחיילים שמסרבים לשרת בשטחים.

נוח להציג את הפיצוץ שחל ביניהם כמחלוקת לשם שמים. אולי נוח מדי: כדרכם של סכסוכים, השקפת העולם היא לא הרבה יותר ממעטפת. היתה ביניהם חברות קרובה, והיא החמיצה. שוקן גמר אומר לממש את זכותו כבעלים. הוא עשה את זה כמקובל בשיטת הניהול הישראלית: לא בהדרחה גלויה, החלטית, אלא בהקנות דם מתמשכת, שגורמת למענה סבל לא פחות משהיא גורמת לקורבנו. המהלך שלו היה סופר-לגיטימי. ימים יגידו אם היה מהלך חכם.

שנים מוטרדים כאן משפטנים וחכמי מדע-הדינה בשאלת הבעלות הצולבת: מה הנזק שנגרם לדמוקרטיה הישראלית

ביום מעונן אחד באמצע פברואר התבשר עורך "הארץ" היוצא, חנוך מרמרי, שהנהלה החליטה להחליף את סבי, בעל הזכיון על המזנון בבניין. גם אותו. "המהפכה הושלמה", אמר מרמרי בחיך קטן, רווי אירוניה, חיך של אדם שידע לקחת את המציאות שקרסה סביבו בפרופורציה, בנקיון דעת, חף מזעקות שבר, חף מרחמים עצמיים.

מה שהתרחש בצמרת עיתון "הארץ" בחורף 2004 לא היה תהליך מקובל, צפוי, של חילופי גברי. זה היה מסע טיהור. בתוך שבועות התפטר, ליתר דיוק התפטר, מנכ"ל העיתון יוסי קאסוטו, העורך מרמרי והמשנה לעורך, יואל אסתרון. "הארץ" לא ידע זעזוע כזה מאז 1935, כאשר זלמן שוקן, מעשירי היהודים בגרמניה, רכש את העיתון, שילח את עורכיו ונתן אותו במתנה לבנו, גרשום.

51 שנה, מ'1939 עד מותו ב'1990, היה גרשום-גוסטב שוקן בעל-בית יחיד ב"הארץ", בעלים ומו"ל ועורך ראשי. הוא היה עריץ נאור – ביישן ותקיף, רחב דעת וקצר פתיל, איש שתענוג היה להכיר אותו וקשה לעבוד תחתיו. הוא השאיר מאחוריו מורשת גאה, מושרשת, השקפת עולם וסגנון, מה שנוהגים לכנות בעיתון עד היום "רוח הארץ". במדינה שיש בה יותר עמותות-למורשת מאשר מורשת, התופעה הזאת ראויה לקנאה.

גרשום שוקן והמורשת שלו, גרשום שוקן והמשקעים שהותיר בלבו של בנו, עמוס, שקיבל את העיתון בירושה, ממלאים תפקיד נכבד בדרמה הנוכחית. אחרי שמקלפים את הנימוקים האישיים, המקצועיים והפוליטיים למה שקרה, נותר בן שנאבק בצלו הענק של אביו. מעכשיו "הארץ", לטוב או לרע, הוא עיתון בסיוע עמוס.

כשביקרתי את מרמרי בבניין החדוס, העגום למראה, שברחוב שוקן, הוא ישב עדיין בחדר העורך, מול חדרו של המו"ל. תמונתו של שוקן הזקן קישטה את כותל-המזרח. "היה לי המזל", אמר,

חנוך מרמרי. המהפכה הושלמה

מהעובדה שמשפחות בודדות שולטות בחלק גדול משוק התקשורת. נכתבו מחקרים. שודלו חברי כנסת. שורבטו חוקים. המאמץ היה הירואי, אבל לא בטוח שהגברת והארונים המלומדים שמו את אצבעם על הבעיה הנכונה.

משושלת לשושלת, מעיתון לעיתון, ממשב למשב, נדמה שהבעיה כאן איננה בעלות צולבת, אלא בעלות שרירותית, יצרית, לא שקולה. העיתונים מרבים לדרוש מהפוליטיקאים לעשות את מעשיהם בשום-שכל, בשקיפות, תוך התחשבות באינטרסים האמיתיים של הלקוחות שלהם, הבוחרים. למרבה הצער, המו"לים נוטלים את השראתם לא מהטפות עיתונייהם אלא מעלילותיהן של טלנובלות.

"שנתיים וחצי הייתי שוליה אצל גרשום שוקן", אמר מרמרי. "למדתי ממנו, שמכל הכובעים שהוא חובש בעיתון, זה של העורך הוא החשוב ביותר. הביטוי הרווח היה שחופש הביטוי של 'הארץ' הוא חופש הביטוי של העורך שלו. הרווח הזאת עדיין מרחפת כאן.

"עורך הוא כמו היועץ המשפטי לממשלה: הוא מתמנה עלי-ידה, אבל הוא לא תלוי בה, לא כפוף לה ולא אסיר-תורה.

"כמחצית מ-350 העיתונאים שעובדים כאן הם עורכים. יש בעיתון הסכמה מובנית, שהתוצר הוא שילוב של מה שכתב הכותב ומה שערך העורך. לפעמים המרכיב החשוב מכיניהם הוא

יואל אסתרן. שוקן התעלם מההחלצה

משושלת לשושלת, מעיתון לעיתון, ממשב למשב, נדמה שהבעיה כאן איננה בעלות צולבת, אלא בעלות שרירותית, יצרית, לא שקולה

מה שהקורא לא רואה, מה שבשלב העריכה נמצא בלתי ראוי לפרסום. העורך הראשי הוא מקור הסמכות של כולם.

"המו"ל צריך לתת לעורך סביבה סטריילית, מרחב פעולה שמוגבל רק על-ידי לחצים ארגוניים.

"כל עוד העורך והמו"ל רואים דברים עין בעין קל להתגבר על מחלוקות. השאלה היא מה קורה כאשר מתגלעת מחלוקת מהותית. אם אי-אפשר למצוא פתרון, העורך חייב ללכת. זאת המסקנה הסופית.

"במשך השנים התפתחה בינינו ידירות קרובה, חברות, והיא דחתה את הפעלת המנגנון הזה. הקטטות היו חבריות, משפחתיות. ייתכן שמוטב היה להכריע קודם, בצמתים אחרים."

מרמרי הבטיח מראש שלא יאמר כל מה שעל לבו, והוא עומד בזה יפה. הוא נמנע מלדבר על היחסים שהורעלו, נזהר מלרכל. היו קלקולים בחיי היום-יום, היו התעמרויות תקציביות. הקש ששבר את גבו היה ההחלטה של המו"ל למזג את המוסף הכלכלי של העיתון באתר האינטרנט "דה מרקר" שיושב מחוץ לעיתון. בעיניו של שוקן זאת היתה החלטה נדל"נית: אגף מסוים זו מבניין אחד אל הבניין שממול. לא ביג דיל. היתה בה גם היענות לרצונו של אחד מטובי הכותבים בעיתון, גיא רולניק, שחתר לעצמאות.

מרמרי ראה בהחלטה פגיעה קשה בסמכות העורך: חלק מרכזי בעיתון יינתק ממנו. רוח הצוות, האחרות הפנימית, תיפרם. יהיו שני 'הארץ'. העיתון יידבק במחלתם של עיתוניים אחרים, שבהם מוספים מסוימים הם ממלכה פיאוורלית שמנהלת מלחמת-עולם נגד שאר העיתון.

גיא רולניק, חתר לעצמאות

הוא התעקש. אילו היה בשנתו השנייה או השלישית כעורך, אולי היה משלים, אבל לאחר 13 שנה בתפקיד, למעשה, לאחר 16 שנה, המחיר היה גבוה מדי. גם שוקן התעקש. רצונם של אנשי "דה מרקר" היה יקר ללב. או להפך. אחרים מבכירי העיתון משוכנעים, ששוקן ניצל את משבר "דה מרקר" כדי לכוון בעיתון יחסי כוח חדשים. היתה לו פרשנות משלו למורשת אביו: לא העורך שולט בעיתון; שוקן שולט בו.

"בשנת 1988", אמר מרמרי, "כשעברתי בחיל ורעדה במסדרון הזה, היו לעיתון שמונה עמודי חדשות ושישה עמודי חלק ב' והוה. הסביבה היתה עיתונות מפלגתית וערוץ 1 ו"דיעות אחרונות" שהיו מדורות השבט, ו"מעריב" שהיה בדעיכה. היה גם "גלובס". התפתחנו מול "גלובס", מול "דיעות אחרונות" ו"מעריב", ומול הטלוויזיה המסחרית, במאבק על מודעות. גם מול האינטרנט. אלה היו הטריטוריות החדשות."

תוך כדי כך קרה לך משהו, אמרתי. דעותיך השתנו. "כן", אמר, "קרה. אני כבר לא טהרן. השנים לימדו אותי להיפתח בפני רעיונות חדשים, זוויות חדשות. לא להסתפק במלמול אותן מנטרות."

אולי, הצעתי, השינוי הזה התחולל בגלל השנים שצברת מאחורי שולחן העורך. תהליך דומה עובר על כתבים. יוסיום אנחנו מוציאים לאור מוצר שהוא רחוק משלמות. כתנאים כאלה קשה לדרוש שלמות מאחרים.

מרמרי הנהן. "אין דבר מושלם פחות מעיתון יומי", אמר. "מה שאתה קורא זה במקרה הטוב הדבר הכי טוב שיכולנו לעשות.

"זה לא מקרי שקודם באה אצלי הסאטירה. זה טבעי אצל אדם צעיר. זה מתבקש. יש גיל שבו אתה טוטלי. מוקצן. אתה טהור כשלג."

ב. מיכאל, אמרתי, עשה סאטירה יחד איתך. הוא מוקצן היום כפי שהיה אז.

"ב. מיכאל הוא תבלין אחד במרק רבי-טעמים", אמר מרמרי. "מאוד חשוב שיהיו כאלה, אבל הם רק תבלין."

מבלי משים עבר מתיאור דעותיו שלו לתיאור דעותיו של העיתון. זה גורלו של עורך שלוקח את עיתונו ללב: הוא והעיתון נעשים במשך השנים כלי-כך דומים, כלי-כך קרובים, שקשה לדעת מי השתלט על מי.

"בשנים האחרונות עשינו הרבה מפגשים פרונטליים עם קוראים. אחרי שמנקים מהמפגש את כל מה שלא נוגע לעניין, קולטים מסרים. אתה מבין שאתה חייב להגיע אל הקוראים. להיות בלתי נעים לפעמים, להתריס, לקומם, ועם זאת להקשיב."

מרמרי: אני כבר לא טהרן. השנים לימדו אותי להיפתח בפני רעיונות חדשים, זוויות חדשות. לא להסתפק במלמול אותן מנטרות

קשה לנהל מאבק לחיים-זלמוות נגד הכיבוש, כשבמוסף "גלריה" בודקים לעומק את עפציותו של יין חדש. בתקופת כהונתך, אמרתי, עבר "הארץ" מבורגנות כועסת לבורגנות מיושבת, פרברית. "לצד הצורך להתגייס אינטלקטואלית למאבקים", אמר

גרשון שוק, רחב דעת וקצת פחיל

"אתה לא יכול להתנשא על קוראך. לחנך אותם. להטיף להם. העיתונאים שמגיעים היום למקצוע צעירים מאוד, ברנדז'אים מאוד. אנחנו ניסינו לשקף גוונים בחברה שלנו שרחוקים מהם, להגיע לקהלים חדשים, לפריפריה, לאליטה של ערביי ישראל, לדתיים שרואים את עצמם כקהילה דתית – דבר ש'הארץ' תמיד התנגד לו".

מדוע, שאלתי, לא ילך "הארץ" בעקבות "אינדיפנדנט" ו"טיימס" הבריטיים, ויוציא במקביל מהדרוה בפורמט טבלוארי, עממי, שווה לכל נפש, כמו "ידיעות אחרונות" ו"מעריב". האם לא אבר הכלח על העמודים הגדולים, הכבדים? "אנחנו מסתכלים על זה ברצינות", אמר מרמרי. "השאלה פתוחה, אם הצלחת הקטנת הפורמט בכריטינה היא מצב אמיתי אורק מצב זמני, תוצאה של סקרנות ראשונית. כאשר חותכים את

מרמרי: זאת אחת המטרות העיקריות שעמדו לפני: בתקופה כל־כך מסונסכת ומפולגת להשאיר את העיתון במגרש, לא בשוליים שלו

הפורמט אי־אפשר להישאר עם הכותרות הארוכות, המפורטות, של עיתון גדול. מוכרחים לקצר. נותנים כותרות של שתי מלים: 'אוטובוס המוות', 'קציר הרמים', 'סכין בגב'. זה עיתון לגמרי אחר".

ואולי, אמרתי, כל ההפקה המסורבלת שתחילתה בכריתת יערות בקנדה, ייצור נייר, עריכה, עימוד, הדפסה, הפצה, הבאה אל פתח הדירה, כל זה סופו לתבוע בים האינטרנט. המון אנשים צעירים מסתפקים בצג המחשב.

"אני לא בטוח", אמר מרמרי. "יש גם תחזיות הפוכות. בכל מקרה, ההון של העיתון הם העיתונאים שלו, לא אמצעי הייצור. גם אם הנייר מת, ואני לא בטוח שהוא מת, או הפורמט התיישן, העיתונאים הם הנכס".

מרמרי המליץ לשוקן למנות במקומו את סגנו, יואל אסתרון. שוקן העדיף את דייוויד לנדאו, עיתונאי מנוסה, משכיל, נבון מאוד, אבל רחוק מהעולם הצברי, התל־אביבי, החילוני, שבו גדלו רוב קוראי "הארץ" ורוב כותביו. מינוי מעניין. הספקולנטים במערכת "הארץ" מאמינים שזהו שלב ביניים בדרך למינוי בנו של עמוס שוקן, רוני, היום כתב כלכלי בגליציה"ל, לעורך העיתון. עד לרגע הזה יעברו הרבה שנים.

"יש דבר אחד שגורם לי אושר במינוי של דייוויד", אמר מרמרי. "הוא עונה על הסיסמה: 'הארץ', לא מה שחשבת'. הוא דר' תרבותי כמו אנשי הדור הקודם במערכת. אני שמח שהוא מייצג פן יהודי במובן הרחב, האוניברסלי, הסובלני, הסולידרי. לצורך האתגר אני שמח שעורך 'הארץ' הוא חובש כיפה".

מאוד מנומס מצדך לומר את זה, אמרתי. מאוד נבון. מרמרי שלח אלי את המבט האירוני שלו, קצת עצוב, קצת מבודד. הוא הזכיר לי שכאשר מונה למשנה לעורך, לפני 16 שנה, התפרסמה בעיתון שערךתי כתבת דיוקן עליו, תחת הכותרת "הארץ שלו". "הארץ" כבר לא שלו, ואולי אף פעם לא היה. "הארץ" קידש תמיד את זכות הקניין, מעל כל זכות אחרת.

אשר למרמרי, ב־15 באפריל הוא יסיים את תפקידו, ידווש להנאתו על אופניו, ויתמסר לכתובה מעל דפי "הארץ". הוא יהיה כותב מצוין.

עמוס שוקן, בצל אביו

מרמרי, "צריך לקיים את הנורמליות. נורמליות היא גם קונצרט בפארק. אני לא בעד להחשיך את הפנסים. החברה הישראלית מתהווה בתוך הסכסוך. צריך לתעד אותה, לשמור עליה.

"לעיתון 'העיר' קרה בזמני דבר קסום. היה רגע של הפריה מעגלית: תל־אביב הפרתה את העיתון והעיתון הפרה את תל־אביב, ואי־אפשר היה לדעת מי יצר את מי. הייתי שמח אילו יכולתי לומר ש'הארץ' מתקרב לזה. שהוא מעיף מבט מורכב אל החיים. שהוא מגלה סובלנות למצבים מסובכים. שהוא מפרק דמגוגיות מהמטען העורף שלהן. שהוא כותב בקורדרוה אנליטי. ויחד עם זה, שהוא המסיבה הכי טובה בארץ, הכי טובה בעיר".

היו אצלכם אנשים שחשבו אחרת, אמרתי. אורית שוחט, למשל, שבתקופתך הפסיקה לכתוב. האם הוויכוח בצמרת המערכת, בין פוסט־ציונים לציונים, בין לוחמנים יותר ולוחמנים פחות, הרחיב את הקרע הפנימי?

להפתעתי, מרמרי השיב בשלילה. "הוויכוח הפוליטי הוא לא מהות העניין. הוא אפילו לא ברקע. 'הארץ' הוא עיתון שמופיע למעלה משמונים שנה. הוא השכיל להישען תמיד על תשתית מוצקה במרכז הדיון הציבורי. זאת אחת המטרות העיקריות שעמדו בפני: בתקופה כל־כך מסונסכת ומפולגת להשאיר את העיתון במגרש, לא בשוליים שלו.

"אני לא חושב שיש בצוות הכותבים של העיתון מחלוקות עמוקות לגבי שאלות מיידיות שנוגעות לפתרון הסכסוך. אין פילוג רעיוני. יש ויכוח על ניואנסים. גרעון לוי והשותפים לה

שקפותיו הם חלק אורגני מ'הארץ'. הם צמחו בתוך ההוויה הזאת. "היה ויכוח על טרנדים. אז היה ויכוח. סו ווט. עיתון שרואה את המדינה כחברה ממוסדת, מסודרת, במובן הטוב של המלה, לא יכול לגלות הבנה לסרבנות כזאת. לעמוס שוקן היתה דעה אחרת. אז הוא כתב את דעתו.

"מה שמהותי הוא לתת ביטוי לכל נקודות ההשקפה. זה לא אומר שלעיתון אין אורינטציה. יש הברל בין דעה של עיתון לבין טהרנות שלא משאירה מקום לדעות אחרות.

"כאשר חייל חטף לבנה בקסבה של שכם גרשון שוקן שאל: מה החייל עושה שם בכלל. את זה אנחנו שואלים כבר שלושים שנה. אבל העיתון של היום, של מחר, צריך לשאול שאלות יותר פרטניות: למה עמד החייל איפה שעמד ומי המפקד ששלח אותו לשם. אנחנו לא ביטאון של תנועה רעיונית".

האם אין, שאלתי, ויכוח בין הרצון לשרת את הקורא לבין הרצון לגייס אותו? "קודם כל אנחנו רוצים לעורר את תשומת הלב שלו", אמר מרמרי. "רק אחר־כך אנחנו רוצים להשפיע.

"הוויכוח היותר מרתק שמתרחש ב'הארץ' הוא על הנושא החברתי. לעיתון יש קו מסורתי בנושא הזה. בשנים האחרונות הבאנו אנשים שחלקו עליו: אריה כספי המנוח, חנה קים ואחרים. אבל גם הוויכוח הזה לא היה קשור במישרין למה שקרה.

"עיתון הוא ויכוח בתנועה. אתה שם את התצלום של נינט טייב בעמוד הראשון, ויש לך שלושה ימים של ויכוח במערכת, האם לשים את נינט טייב היה נכון או לא נכון. כל הוויכוחים האלה מבורכים, אבל לא עליהם היתה המחלוקת.

"בכנסים שאני משתתף בהם מפעם לפעם עולה השאלה, האם הקורא הוא המלך של העיתון. אם כן, אין גבול להתרפסות, צריך לפנק אותו ולדגדג אותו בכל מקום אפשרי. יש הרבה עיתוננים בעולם שזאת דרכם.

"אני הצגתי משנה חלופית: אנשים רוצים להיות מופתעים. מאותגרים. להתרגז. תודה לאל, יש הרבה קוראים שמקיימים איתנו יחסי אהבה־שנאה כאלה. לפעמים עיתון צריך לעמוד מול קוראיו. אני מדגיש וחוזר ומדגיש: לפעמים.

ראיתי שמעתי

מה אומרים בניין "הארץ" על חילופי העורכים ומהי השקפת עולמו של דייוויד לנדאו

חנן עמיאור

הוא מתפלל בבית-הכנסת הגדול בעיר, שבשונה מבת-יכנסת אחרים, אינו מאגד סביבו קהילה חברתית מגובשת.

מכריז ב"הארץ" מתארים אותו כאינטלקטואל, איש אשכולות, אדם ערכי ביותר, בעל אופקים רחבים, או – בלשונו של חנוך מרמרי בהודעה ששיגר לאנשי העיתון לרגל מינויו – "איש 'הארץ' לתפארת". עובדת היותו איש "הארץ", ולא הצנחה מבחוח, תעמוד לזכותו בתקופה הקרובה, שבה יהיה עליו להתאמץ כדי לייצב את מערכת העיתון. בנוסף לישראל אסתרון, עורך המשנה שלא ימשיך בתפקידו, שוקלים מספר עורכים נוספים את צעדיהם וממתנינים להתפתחויות. גם פרישתו של מנכ"ל העיתון, יוסי קסוטו, שגררה את עזיבתו של עמי קדם, מנהל המודעות, שלא מונה תחתיו (לתפקיד מונה יוסי ורשבסקי, מנכ"ל רשת המקומונים של שוקן), אינה מועילה לייצוב המפעל. בנוסף לסבב החילופים הזה ייאליץ לנדאו להתמודד, למרות ההערכה הרבה כלפיו, עם תחושת אכזבה כללית בעיתון מאי מינויו של אסתרון לתפקיד, החלטה שאותה הגדיר מרמרי בחוגים פנימיים "עוול היסטורי".

לנדאו נחשב לשמאלן, יחסית לאנשי "הארץ". מינויו גרר תגובות נלהבות מצד הקוטב השמאלי בעיתון: גדעון לוי חושב שזהו "מינוי טוב. לנדאו קרוב אלינו – עמירה הס, עמוס שוקן ואנוכי – בדעותיו ובעמדותיו ומותר לחשוב שהבחירה בו מגדילה את משקלו של השיקול האידיאולוגי שהנחה את עמוס שוקן בבחירת המחליף למרמרי". גם אורית שוחט, שפרשה מהעיתון משום שנעשה ימני מידי לטעמה, "לא מופתעת מהמינוי. אני נורא רציני שהוא ימונה ואני גם נורא שמחה שזה קרה. הוא איש מצוי, עיתונאי בעל השקפת עולם מוצקה, שלא נע ונד מול האירועים והמציאות. אני בערו".

ל"הארץ" הגיע לנדאו בשנת 93, לאחר שעזב את משרתו כראש מחלקת החדשות של ה"גרדולם פוסט" בשנת 90. זאת בעקבות מכירת העיתון לרשת "הולינגר" הקנדית, והנטייה החדשה ימינה שהביאה להחלפת רוב הנהלת העיתון. בשנת 92, בין עבודתו ב"גרדולם פוסט" להשתלבותו ב"הארץ", עבד לנדאו ב"מעריב" כפרשן מדיני. הוא פרסם עד היום שני ספרים, אחד על העולם החרדי ואחד על שמעון פרס, והוא בוגר לימודי משפטים ב"University College, London".

עיון במאמרים שכתב מלמד על תפיסת עולמו, והיא מורכבת ולא מצויה. הוא סולד מהימין ומהמתנחלים, שאת טענות מנהיגיהם, שלפיהן נסיגה היא כניעה לטרור, הוא מכנה "צעקות" ו"צווחות", ומצדד ביציאה חרצדית מיש"ע ואף מגדיר זאת "מעשה ציוני גאה". המצב שאליו נקלעה ישראל הופך את ההתנחלויות, לטענת לנדאו, ל"סכנה מוחשית, פשוטה כמשמעה, לבטחון המדינה", בשל הארכת קווי ההגנה שהן יוצרות בעצם נוכחותן. חזון ארץ-ישראל השלמה הוא "הזיה הרת אסון", את הרצון לשמור את ירושלים מאוחדת הוא מגדיר כ"דקלום"

מינויו של דייוויד לנדאו, עורך המהדורה האנגלית של "הארץ", לעורך הראשי של העיתון במקום חנוך מרמרי המתפטר, הפתיע גם את מי שחשבו שהם מכירים את המו"ל, עמוס שוקן. לנדאו, חרף היותו חבר בעל מעמד נכבד במערכת "הארץ", לא נכלל ברשימות המועמדים שהרכיבו מנחשי הניחושים בימי המתח שבין הודעת ההתפטרות להודעת המינוי. על העילה הרשמית להתפטרותו של מרמרי – הגריעה בסמכותו כעורך ראשי עם מעבר מערכת מדור הכלכלה של העיתון לבניין המגזין הכלכלי "דה מרקר" – מסכימים ב"הארץ", רובם ככולם, שלא על עניין זה לבדו נחלקו הוא ועמוס שוקן, המו"ל. זה כנראה היה רק הקש ששבר את גבו העמוס במועקות של מרמרי.

הבחירה בלנדאו, בין שתוכננה בראשו של שוקן זמן רב ובין שנשלפה בצוק העתים, מסמנת עידן חדש, שונה במקצת בדגשים, שבפתחו עומד העיתון הוותיק של משפחת שוקן. "שוקן הזקן (אביו של עמוס שוקן; ח"ע) בוודאי מתהפך בקברו כעת, כשלעורך 'הארץ' ממונה יהודי מזוקן וחובש כיפה שחורה", התלוצץ לאחר-נה אחד מוותיקי העיתון. ואכן, במובנים רבים נחשב לנדאו, בן 57, לחרגי בין יתר חברי הנהלת המערכת, ולא רק בשל חזונו.

ניסיון למקם את לנדאו על מפת השבטים המקובלת של הישראליות לא עולה יפה, ואף מעלה הרהור על מידת ריוקה של המפה. למרות הכיפה השחורה שלראשו, ולמרות הערפנתו להתפלל דווקא בבתי-הכנסת החרדיים הקטנים של ירושלים, הוא אינו חרדי כלל וכלל. הוא דווקא ציוני מובהק, שעלה לארץ מאנגליה ממניעים ציוניים לפני כ-34 שנים, לאחר שלמד שנתיים בישיבה בארץ, ואף שירת בצבא כתותחן. ולמרות שעלה לארץ כרתי ציוני, ולמרות שבנו, אחד משלושת ילדיו, אף מתגורר באלון-שבות שבגוש-שעז'ון, הוא גם אינו דתי לאומי במובן השבטי המקובל. למעשה, הוא סולד מן הדתיות הלאומית המקובלת סלידה עמוקה. גם חילוני, או מסורתי, הוא אינו. הוא יהודי דתי המקפיד על לימוד תורה וקיום מצוות.

מיהו אפוא דייוויד לנדאו? למרות דתיותו, הוא ציוני מבית-מדרשו של הרצל, ולא מבית-מדרשו של הרב קוק. הדמות הדתית שאיתה הוא מזדהה היא דווקא דמותו של הפרופ' ישעיהו ליבוביץ' ז"ל. הוא תוצר של יהדות מרכז אירופה הקלאסית, שההשפעות התרבותיות של מרכז אירופה השתלבו בנפשות בניה עם תחושת השתייכות לעם היהודי על הרעיון הציוני הנגזר ממנה. ועם זאת, הדגם הדתי-הציוני-לאומי, הדוגל בהתיישבות ביש"ע גם מכוחו של הציוני הדתי בדבר מצוות יישוב הארץ וקדושתה, נותר בעבורו זר ורוחה. ניתן לומר עליו שבשל המורכבויות האלו לנדאו הוא אדם חסר קהילה, ואולי משום כך כשהוא שוהה בתל-אביב, שבה הוא מרבה להימצא בשנים האחרונות בשל עבודתו,

אבירמה גולן. משכמו ומעלה

דיוויד לנדאו. לא תל־אביבי

העין השביעית

כתב עת לענייני עיתונות ותקשורת

"העין השביעית" הוא במה לעיתונאים המוטרדים מהרמה המקצועית ומהאתיקה של התקשורת הישראלית. זהו כתב העת היחיד שבו תמצאו התבטאויות מעמיקות על הקשר בין פוליטיקה לתקשורת, על מאבקים בין העיתוננים, על יחסי מו"ל-עיתונאי, על ניגוד אינטרסים, זכות הציבור לדעת ועוד.

להזמנות: טלפון: 1-800-20-2222 פקס: 02-5631122

ניתן לרכוש את גליונות "העין השביעית" בכל חנויות "סטימצקי" ו"ספרי"

שובניסטי נבוב, גושקטיף הוא "חור בראש" ומחנה השלום, בעיניו, "אחוז בקטטוניה מאז קריסת הסכמי קמפ־דייוויד". ומכיוון שמחנה השלום אחוז, כאמור, בקטטוניה, נכונה תקוותו ממנו, והוא חוזר ומפציר במאמריו להזמין מעורבות צבאית אמריקאית באזור, שתכפה על ישראל נסיגה משטחי יש"ע. "כלי שארה"ב תוציא אותנו בציצית ראשנו, נדרש שם עד לזרז, שקועים בדיכוי, נהרגים והורגים, מתכתשים בתוכנו, נחלשים והולכים". ובמאמר נוסף: "האינטרס החיוני של ישראל הוא פעילות נמרצת מצד ארה"ב באזורנו, שתתורר להשליט הסדר בשלבים על הצדדים הנצים. הרי קשה לרמייך החמצה אבסורדית מכך שכ־300 אלף חיילים אמריקאים שנשלחו למזרח התיכון להילחם בסדאם ולהשכיח שלום בעיראק – יעזבו את הפצע הקרוי הסכסוך הישראלי פלסטיני ממשך לרמם". בשעה הנוכחית – שעת העימות הגדול בין אמריקה לאיסלאם הקיצוני, המכונה באמריקה "מלחמת העולם השלישית", רואה דייוויד לנדאו שעת רצון. בדומה להישגים מדיניים אחרים שהושגו בעקבות מלחמות גדולות, מייחל לנדאו להוראה אמריקאית לישראל לצאת מיש"ע לאלתר. על כך הוא כותב: "למשך תקופה קצובה יש ביכולתו של הצד המנצח לחתוך עניינים ביד רמה, לרבות עניינים שנסחפו ושהסתבכו לאורך דורות מבלי שנמצא להם פתרון, ולקצר הליכים מדיניים דיפלומטיים".

אלא שלצד היותו שמאלן מובהק, הסולד בארסיות ממיליטריזם, לא היסס לנדאו דווקא למתוח ביקורת נוקבת על אהוד ברק בשעתו, כשהלה נמנע מתגובה צבאית חריפה על חטיפת שלושת החיילים בהר דוב. "אילו היה ברק מפציץ אז מכ"ם סורי, כפי ששרון הפציץ בתגובה על ירי קטלני של החיובאללה בהר דוב, היתה הנסיגה החד־צדדית נתפסת, אז ועכשיו, לא כצעד שהחליש את כוח ההרתעה של ישראל, אלא דווקא כהחלטה אמיצה שהחזירה את כוח ההרתעה בצפון. אלא ששוב הרחמים קלקלו את השורה".

לא רק בעניינים המדיניים מתברר לנדאו כבעל עמדה. דמותה ופניה של היהדות בת זמננו, כמו גם המשכיות קיום העם היהודי והיחסים הנוקמים לשיפור בין ישראל ליהדות התפוצות, מטרידים אותו והוא מרבה לכתוב על כך. "שוהי השלום, אשר חלקי בדרך־כלל עמם", כתב לנדאו בימי המאבק על קבר יוסף בשכם, "מאיימים, בלהט היסחפותם, לרמוס תחת רגלי הנסוגים מהשטחים הכבושים את אמונתם הדתית של מיליוני בני עמם ודתם. מגמה זו, פרי אטימות רגשית ורפיסות מדינית, באה לידי ביטוי בפקוקים, המלומדים כביכול, המועלים כנגד קדושתם המסורתית של המקומות הקדושים ליהדות. זכותם האלמנטרית של היהודים לפקוד את המקומות הקדושים להם ביהודה ושומרון. גם בקבר רחל, גם במערת המכפלה וגם בכותל המערבי עצמו. כשם שיש מקום להגמשת העמדה הישראלית בהר הבית, שהוא מקום פולחן למוסלמים, כך יש לעמוד בתוקף על החזרתן של הזכויות היהודיות בקבר יוסף ובבית־הכנסת העתיק ביריחו, ועל שימורן וביצורן בקבר רחל המשמש מקום תפילה המוני במשך דורות. טועה מי שחושב שוויתור על אלה יקרב את השלום. לדתות יש זיכרון ארוך לאין ערוך מזכרונם של בני־אדם".

כשנבחר ג'ו ליברמן למועמד לסגנו של גור במאבק על נשיאות ארה"ב, השווה לנדאו באכזבה את היחס לדת בארה"ב ובישראל. "החזרה לישראל היתה נוגה ומתסכלת במיוחד", כתב. "כאן הרי פותחים כביש סואן בלב שכונה חרדית ואף באים בשבת ממרחקים לנסוע דווקא בו. כאן מגחך מראיין ברדיו הממלכתי, בבוז לא מוסתר, שעה שהוא שומע ממוכר הכנסת שיפרסו יריעות ניילון מתחת לגינות הנוי בבית המחוקקים, כדי לא לעבור על איסורי שנת השמיטה. כאן משתלח שופט פעם ועוד

פעם ביהודים דתיים כאשר הם דתיים, מבלי שייקרא לסדר. אנו רגישים מאין כמונו לכל רמז של אנטישמיות במקומות אחרים. רק את כרמנו שלנו לא נטרנו". הצד היוקר של אמונתו הדתית, זה המטעה לשייכו לחרדים, גרם לו להבין ואף להודות עם המוני המוסלמים האדוקים הפונדמנטליסטים, הנדרפים כעת על־ידי המערב. לנדאו אינו מהסס להשוות בין יהודה המכבי, ומאבקו בהשפעות ההלניזציה האימפריאליסטית של זמנו, למאבק של הפונדמנטליסטים האיטלאמים נגד האמריקניזציה. "כיצד היה מתייחס המנהיג החשמונאי להמוני הקנאים המוסלמים כיום?", שואל לנדאו, "שמא היה גוזר גזירה שווה, לא מושלמת אך גם לא מופרכת, בין מאבקו למאבקם?". אותו צד בנפשו של לנדאו הוא שהביאו להתריע, בימי המו"מ הקואליציוני, מפני "תרחיש מפלצתי" שירסק את החברה בישראל, ולפיו תוקם 'קואליציה חילונית' שתשאיר את כל המגזר הדתי־חרדי הגדול בחוץ, שנוא, דחוי וממורמר".

"הוא לא אחד התל־אביבים שמרכיבים כיום את מערכת 'הארץ'", אומר אחד הבכירים במערכת "הארץ". "אין ספק שתחת עריכתו ירבה העיתון לעסוק בנושאים היהודיים שקרובים ללבו מעט יותר מללכותיהם של קודמיו. הוא יעלה את רמת ומינון העיי סוק בשאלות יהודיות, כמו התבוללות, יהדות על־פי העם וכד'. אנהנו עומדים לראות עיתון הרבה יותר יהודי, ולא במובן הדתי".

לנדאו במאמר: "כשם שיש מקום להגמשת העמדה הישראלית בהר הבית, שהוא מקום פולחן למוסלמים, כך יש לעמוד בתוקף על החזרתן של הזכויות היהודיות בקבר יוסף ובבית־הכנסת העתיק ביריחו"

אין ספק שתנאי הפתיחה של לנדאו, בנוגע לעצמאות כעורך, נחותים משל מרמרי. הוא מקבל עליו את הסמל שבהעברת מערכת הכלכלה החוצה מהעיתון, סמל שמרמרי לא הסכים לקבל. תיאורטית, יקשה על לנדאו לבוא בטענות לשוקן, אם בעתיד יוציא החוצה גם את מדור הספרות והתרבות למשל, לבניין של מגזין חדש שיקים או ירכוש.

קשה להתעלם מכך שגם נסיבות התפטרותו של מרמרי וגם חלק ממאפייניו של העורך הנבחר, לעומת העורך היוצא, תומכים בטענה בדבר התערבות גוברת של המו"ל בנעשה בעיתון. יחד עם זאת, הפעם הקודמת שבה מונה ל"הארץ" עורך ראשי היתה לפני כ־13 שנים, זמן מספיק כדי לחולל רענון ושינוי; מובן מאליו גם שעורך ממונה על־ידי המו"ל, על בסיס של אמון הרדי. כך שבציפייה ממו"ל שימנה לעורך את סגנו הנאמן של העורך המתפטר, שממנו לא תמיד רווה נחת, יש מי שיראו צדקנות.

כישוריו המקצועיים של לנדאו מעידים עליו שהתפקיד אינו גדול ממידותיו, ושלשם הצלחתו בו הוא יזדקק לכל כשרונותיו. או כפי שמנסחת זאת חברתו הקרובה במערכת "הארץ", אבירמה גולן: "דייוויד הוא מהמעולים בעיתונות העברית. הוא משכמו ומעלה והשקפת העולם המוסרית והכללית שלו היא מהמורכבות שאני מכירה. זוהי מורכבות שיקרה ללבי ואני יודעת, ודייוויד יודע, ושאר חבריו למערכת יודעים, שהוא ניצב בפני משימה עצומה ומסובכת מאוד, על רקע נסיבות כניסתו לתפקיד".

גדעון לני, מיניו טוב

חנן עמיאור הוא סטודנט לתואר שני במכון ליהדות זמננו באוניברסיטה העברית

פעם, לפני כמה עשרות פיגועים, אמר מישו במערכת, שיבוא יום ופיגוע לא יפתח עוד מהדורה. מיד התנפלו עליו כולם ואמרו: "מה זה פה, אמריקה? כאן מתים אנשים ברחובות ואיש לא מתרגש? הרי אנחנו עם משפחתי, עם תודעה קהילתית מפותחת, לנו אכפת מה קורה בכל פינה של הארץ הזאת, גם לאנשים שאיננו מכירים. לא?". לא. זה היה נכון אולי לפני כמה עשרות פיגועים, וזה לא הדבר היחיד שהשתנה מאז. מי שלא מאמין, שיבדוק את הלייב-אפיים של מהדורות החדשות בערב, עשר שעות בלבד לאחר הפיגוע הנורא באוטובוס מספר 19 בירושלים, שבו נהרגו אחר-עשר בני-אדם ונפצעו עשרות. הוא נדחק למקום החמישי הלא מכובד, כעשר דקות לאחר תחילת המהדורות. עסקת חילופי השבויים שהתקיימה באותו יום ממש נחשבה לחדשה רחופה ודרמטית יותר.

הפיגוע בא אחרי תקופה ממושכת של הפוגה, בין אם אמיתית ובין אם וירטואלית. תקופה שבה התפנינו למאבקים חברתיים, לשערוריות, לחקירות ולהרהורי כפירה על מדיניותה של ישראל בשטחים. אבל צפירות האמבולנסים החזירו רבים לתחושות הקשות שכל-כך קל לשכוח. כל אמצעי השידור האלקטרוניים התגייסו במהירות לשידורים המיוחדים הרגילים, עם כל המרכיבים הידועים – הכל מוכר וידוע ומתנהל בצורה חלקה ומיומנת, ממש כמו עבודתם של צוותי ההצלה, להבדיל. לא נעים להגיד: התקשורת מילאה את חלקה. פסיכולוגים אומרים שההתנהלות החלקה, המנוכרת כמעט היא מנגנון הישרדות והתמודדות אנושי טוב ויעיל. להתייחס כמה שפחות. לחוש את כל העצבים נדרכים, לברר היכן, והאם יש לנו קרובים או מכרים בסביבה. אם התשובה חיובית, חרב עולמנו, וממילא שום דיווח בתקשורת לא ישנה זאת. יבואו, יצלמו אותנו, יראיינו אותנו כשאיננו יודעים איך קוראים לנו ומה אנו אומרים, ישתמשו בדברים האלה לצרכים מצרכים שונים, הנשיא יבוא לבקר, ואחר-כך נישכח בפנינתנו, נלקק את הפצעים לבד, ואם לא נמצא בתוכנו את הכוחות ואת הטעם להמשיך הלאה, איש לא יבוא לעזרנו. אם התשובה שלילית, אפשר לנשום עמוק ולהמשיך הלאה. לא צריך אפילו לעקוב יותר מדי אחרי השידורים. הרי אנחנו יודעים בדיוק מה יראו שם, וממילא איננו יכולים לעשות דבר בעניין. אז מוטב לנתק מגע.

הפסיכולוגים אולי חושבים שניתוק המגע המהיר הוא טוב ואנושי. אבל לא כולם שבעי רצון ממנו. משרד החוץ, למשל, חושב שזה ממש לא בסדר. לא ייתכן שנתרגל לחיות עם פיגועים. זה ממש רע להסברה. כי אם אנחנו עוברים לסדר היום, מה נאמר לאומות העולם ולרשתות הבינלאומיות, שמעבירות כמה דקות של שידורים מאתר הפיגוע ואחר-כך חוזרות לסדר יומן הרגיל? מה גם שארטיטו יפתח בית-הדין הבינלאומי בהאג בדיונים על גדר ההפרדה, וחייבים לעשות הכל ובמלחמה הזאת אי-אפשר לברור באמצעים ובכלי הנשק. כל-כך הרבה זמן מאשימים את אנשי ההסברה של משרד החוץ בחוסר תחכום ובפיגור אחר הלכי הרוח בעולם, בחוסר יכולת להתמודד עם התקציבים והאמצעים שמשקיעים בכך הפלסטינים ואוהדיהם. הם זועמים על שאינם מוצאים אוזן קשבת אצל כתבים זרים. עכשיו, כשיש לנו פיגוע ואנחנו הקורבנות, הרשתות הזרות מדווחות, אבל כבר לא באותו להט וזעזוע שאפיין את הדיווחים על הפיגועים אך לפני כמה חודשים. תמיד אפשר להאשים אותם באנטישמיות, אבל גם הטיעון הזה די נשחק, בייחוד כשגם במהדורות החדשות שלנו עצמנו הפיגוע נדחק הצדה מהר כל-כך.

מה עושים? מגלים תושייה ועדכניות – פונים לאינטרנט. זמן קצר לאחר הפיגוע, בעוד הגופות פוזרות בשטח, תיעדו צלמי משרד החוץ את המתרחש. צלמי הטלוויזיה והעיתונות המקומית כבר למדו מה צריך, ובעיקר מה אסור, להראות. אבל לא כך צלמי משרד החוץ הנחושים. הם יתעדו הכל. כל כתם דם, כל יד מרוטשת, כל ראש מחוץ, ולא סתם ישמרו את המסמך המחריר בכספות, אלא ישגרו אותו לעולם כולו, באינטרנט. זה מה שנקרא הסברה במיטבה.

כשנשאלו אנשי ההסברה של משרד החוץ לפרש ההחלטה, הסבירו כי אין מה לעשות, זה באמת נורא, אבל צריך להעביר את המידע ואת התחושות הקשות ביותר, כי במלחמה כמו במלחמה. גם במלחמת ההסברה. חוץ מזה, יותר ממיליון איש נכנסו לאתר לאחר שפורסם דבר הסרטון – מה שמוכיח שיש לכך ביקוש. חוץ מזה, הם קיבלו המון תגובות מהמון אנשים, אפילו ממשפחות שכולות, שבירכו אותם על היוזמה. יכול להיות. לא נפקפק בנתוני הגלישה. יש עוד אתרים שמתברכים במיליוני גולשים, ואף מדינה שמתייחסת אל עצמה בכבוד לא היתה רוצה לראות את עצמה בקבוצה אחת איתם.

לא נפקפק גם בתגובות של משפחות שכולות, שמן הסתם נחלקו בעניין הזה, כמו בכל עניין

כרמית גיא

קשיי הסברה

איור: אורית ברגמן

פעם חשבנו שאנחנו שונים מהמחבלים, שחוגגים על הדם ומראים בטלוויזיה מחזות קשים לעיכול של גופות ופצועים, ומנצלים אותם לצורכי תעמולה

אחר תחת השמש. היו שתמכו, אפילו מבני המשפחות של הרוגי הפיגוע בקו 19. לעומתם היו גם כאלה שהביעו זעזוע ודיברו על פורנוגרפיה ומסחור של מוות. פעם, לפני המון פיגועים, חשבנו שדי אם משפחה שכולה אחת תיפגע מחשיפת יתר כדי שנימנע מלעשות משהו, גם אם הוא מועיל וחשוב. פעם חשבנו שאנחנו שונים מהמחבלים, שחוגגים על הדם ומראים בטלוויזיה מחזות קשים לעיכול של גופות ופצועים, ומנצלים אותם לצורכי תעמולה. פעם חשבנו שיש דברים שלא עושים בגלל כבוד האדם, שאין מוחלים עליו גם לאחר מותו. גם אם אין מראים את פניו ואין מזהים אותו. אבל זה היה, כאמור, לפני המון פיגועים.

קווים אדומים רבים נחצו מאז, וגם הם חלק מהמחיר הנורא שאנחנו משלמים בשלוש וחצי השנים האחרונות. וזה לא ממש מעניין את הגויים, שמשדר החוץ נדרש להתמודד איתם, זה אפילו לא מעניין אותנו כליכך. וזה קשה מאוד להסברה. אפילו באינטרנט.

גויים של שבת

חנן עמיאור

חודשים אחדים לאחר שעלה ערוץ "תכלת" לאוויר, במחצית הראשונה של שנת 2003, עשה בעליו, שלמה בן-צבי, דתי תושב אפרת שבגוש-עציון וחבר מרכז הליכוד מטעם תנועת "מנהיגות יהודית", צעד דרמטי. הוא נטל את מושכות הערוץ החדש מידיו של אורי אורבך, מנהל התוכניות ומי שבצלמו ובדמותו הוקם הערוץ, והעביר לידה של מנכ"לית חדשה – איריס הוד, שלה ניסיון עשיר בטלוויזיה כמנכ"לית בערוצים 3 ו-8 בערוץ הילדים. הוד, חילונית תל-אביבית מלב תעשיית הטלוויזיה, הוערפה על-פני אורבך, הדתי הירושלמי הימני, בצעד שמשך תשומת-לב רבה ופרשנויות מגוונות. טענתה העיקרית של הוד היתה שהערוץ מסוגר בתחום הצר של הדתיות האורתודוקסית ויש להרחיבו לקהלים נוספים. אורבך התנגד בחריפות למה שנראה בעיניו הוספת תכנים אופנתיים, שבינם לבין היהדות אין הרבה. המחלוקת התנקזה לשאלת רכישת הסדרה "בנות גילמור" לערוץ. הוד מאוד רצתה, אורבך לא הרשה. בסופו של דבר, כאמור, העדיף הבוס את התל-אביבית החילונית, והירושלמי הדתי הלך הביתה.

זמן קצר לאחר שהעלה לאוויר את "תכלת", פנה בן-צבי ליעד הבא: רכישת השליטה בעיתון הימני "מקור ראשון". שתי משימות מרכזיות הגדיר לעצמו בן-צבי לאחר שרכש את העיתון: הראשונה, למצוא במהירות בניין מתאים בתל-אביב כדי להעביר אליו את מערכת העיתון ממושב הנוכחי באזור התעשייה סגולה שבפתח-תקווה. המשימה השנייה, שהוגדרה בחלוף כחודשיים, היתה להחליף את מי שהיה העורך הראשי בשלוש השנים הקודמות, אמנון שומרון, בעורך לא דתי. בן-צבי הדגיש שהמערכת חייבת לעבור לתל-אביב ולא לשום מקום אחר, ואף הנחה את אנשיו לחפש את המשכן המיועד בין בנייני "מעריב" ו"ידיעות אחרונות". בית קלאק שעל דרך פתח-תקווה ענה לקריטריונים, ובסוף מרץ תעבור אליו מערכת העיתון, ולצדה תתמקם בכניין גם מערכת היומון המפד"לי "הצופה",

שגם בו שולט בן־צבי באמצעות הלוואה שהעניק לעיתון.

גם את המשימה השנייה שהציב לעצמו ביצע בן־צבי בנחישות. זמן קצר לאחר שרכש את "מקור ראשון", לפני יותר מחמישה חודשים, הגיע בן־צבי עם אורי אורבך, אז מנהל התוכניות של "תכלת", לביקור נימוסין בעיתון. חודשיים לאחר מכן פגש בן־צבי את שומרון לשיחה עניינית ראשונה, ובה ביקש ממנו תוכנית פעולה להרחבת העיתון. שומרון גיבש תוכנית והעביר אותה לבן־צבי, אבל לא שמע ממנו יותר. תחת זאת החלה חרושת שמועות בדבר החלפתו הצפויה. משתבע שומרון הסברים מבן־צבי, שמע ממנו שאכן ככוונתו להחליפו, משום שהוא מעוניין ב"עיתון פחות ימני ופחות דתי"; זו גרסת שומרון. דוברו של בן־צבי בתגובה: "העיתון יוסיף להיות נאמן לקהל קוראיו". הידיעה על הפיטורים הצפויים דלפה מיד והתעורר צורך דחוף לייצב את מערכת העיתון, שהתפטטה בה אוירה נכאה ומתוסכלת. בן־צבי ביקש משומרון רשימה של כתבים ועורכים שהם דמויות מפתח בעיתון והחל בסכב שיחות איתם. הראשון היה בעל הטור זאב גלילי. גלילי הציע לבן־צבי למנות את אמנון לורד, אף הוא מבעלי הטורים הבולטים בעיתון, לעורך ראשי במקומו של שומרון, ולו כשלב ביניים. חצי שעה לאחר מכן הפך לורד, חילוני אמנם, אך לא בהכרח פחות ימני, לעורך ראשי זמני.

תחנתו השלישית של בן־צבי במסע הרכישות שלו היא גם הרצינית ביותר. יחד עם שותפו להשקיע, איש העסקים האמריקאי רונלד לאורד, המקורב לימין הפוליטי ולבנימין נתניהו, רכש את השליטה בערוץ 10 והתפטר בו ביום מחברותו בליכוד. הוא צירף לקבוצת התקשורת שלו, "הירש מדיה", את שמעון אלקבץ, מי שהיה עוזרו האישי של עפר נמרודי, כמנכ"ל־על של כלי התקשורת שבבעלותו, ומאו, כך נראה, נשמר השקט התעשייתי בממלכתו העסקית.

מה ההיגיון המניע את מהלכיו של שלמה בן־צבי? איך הם מתיישבים עם מי שעד לאחרונה היה חבר פעיל בתנועת "מנהיגות יהודית" בהנהגת משה פייגלין? לשם מה הוא צובר את הכוח התקשורתי המתעצם בין ידיו, אם הוא בוחר להפקידו בידיהם של אנשים, שנסיבות חייו מעידות עליו שהוא מתנגד להם ערכית ופוליטית?

השליטה בכלי תקשורת מגוונים מאפשרת לבן־צבי לדבר אל קהלים שונים, שאינם בהכרח חופפים. אל הימין המפרד־לי הוא מדבר באמצעות "הצופה", אל הימין החילוני באמצעות "מקור ראשון", אל שוחרי היהדות באמצעות "תכלת" ואל הציבור הכללי באמצעות "ערוץ 10". מעבר לשאלה המשפטית, אם בן־צבי מפר את חוק הבעלויות הצור לכות, מבטאים גורמים בעולם התקשורת אי־נחתות מכך שבידי אדם אחד, מזוהה פוליטית, מרוכז כוח תקשורתי רב כלי־כך. מנכ"ל הרשות השנייה, מוטי שקלר, מתקומם נגד הביקורת וטוען שהיא לא היתה מושמעת אם בן־צבי לא היה דתי ומתנחל. "מה לנו

התנהלותו של איש העסקים שלמה בן־צבי, מהגלעין הקשיח של המתנחלים, שרכש את "מקור ראשון", הקים את ערוץ "תכלת" וקנה לאחרונה את השליטה על ערוץ 10, מעוררת תהייה על כוונותיו

להלין על בן־צבי? בוא נבחן את מחזיקי המניות בערוץ 2. הם הרבה יותר חזקים ממנו. יש להם גם עיתונים, גם ערוצי כבלים, גם שותפויות בעיתונים ארציים וגם ברשתות מקומונים. סוגיית הבעלויות הצולבות מדוברת לא מעט, אבל אף פעם אף אחד לא שאל שאלה לגופו של איש. הבעיה מתחילה כשיש לו כיפה על הראש ודעות ימניות. זה בעיניהם שיי לוב קטלני. יש נורמות מסוימות שעליהם החליטו מי שהחליטו, ומי שלא עומד בנורמות האלה זקוק לתעודת יושר מהם מכאן ועד להודעה החדשה. גם לגורמים אחרים יש עמדות ואף פעילויות פוליטיות, ודי להזכיר את יוסי מימן ותנועת "ישראל אחרת". מה שחשוב זה אם הוא עומד בקריטריונים של פלור־ליום תקשורת והוא אכן עומד בקריטריונים האלה. טוב מאוד שהוא יוסיף גוון משלו לתקשורת וצריך רק לברך על כך."

שלמה בן־צבי, 39, נולד באנגליה ועלה לישראל בצעירותו. הוא למד בשיבת מרכז הרב ובאוניברסיטה העברית (פילוסופיה ומתמטיקה לתואר ראשון) והתחתן עם בתו של קונרד מוריס, אחד היהודים העשירים בבריטניה. את הונו עשה בן־צבי בעסקי נדל"ן וטכנולוגיה ולאחרונה החליט לקחת חלק בחיים הציבוריים. נסיונו הראשון להשיג השפעה היה במסגרת תנועת "או ארצנו – מנהיגות יהודית", שדרכה התפקד לליכוד והיה לאחד מנציגיה במרכז המפלגה. גם בפיו של בן־צבי, אגב, שרקה משרוקית בזמן כינוס מרכז הליכוד, שבו החרישו נציגי "מנהיגות יהודית" את אוזני החברים כדי להפריע לנאומו של יו"ר התנועה אריק שרון.

בראש "מנהיגות יהודית" עומד משה פייגלין, שבן־צבי הגדיר לפני חודשים אחרים "חבר שלי,

שאני מאוד מכבד ומעריך". התנועה מחזיקה באידיאולוגיה ימנית בלתי מתפשרת. הציונות, לדירה, סיימה את תפקידה ההיסטורי ועליה לפנות את מקומה למהפכה האמונית הפוסט־ציונית, שכן ההנהגה החילונית אינה יכולה עוד לעמוד באתגרי התקופה. מטרתה של התנועה היא מינוי ראש ממשלה "אמוני", שלא יירטע מעשיית מה שנחשב בעיני אנשיה לנכון לעם ישראל, לרבות החלת ריבונות יהודית על כל יש"ע והחזרת השליטה המעשית בהר הבית לידי ישראל. המשותף לכל חברי "מנהיגות יהודית" הוא מחויבותם העמוקה לרעיונות שלשמן הם פועלים. התנועה, שחבריה מגדירים אותה "רצה למרחקים ארוכים", מכפיפה את ענייני הקיום היומיומי לאידיאל המהפכה האמונית ואחד מיעדי פעולתה העיקריים הוא דעת הקהל בישראל, שאליו היא פונה באמצעות התקשורת.

לרכים ממכרו של בן־צבי קשה להניח, שמי שעד ליום חתימתו על הסכם הרכישה של ערוץ 10 היה חבר פעיל ב"מנהיגות יהודית" זנח את רעיוניו תיה. הם רואים דווקא בחברותו בתנועה הזו את המפתח להבנת מהלכיו. ואילו אחרים רואים במינויים החדשים בכלי התקשורת שבבעלותו עדות לשינוי תפיסתי שעובר עליו, שאלמלא כן היה מותר על כסאותיהם את האנשים הקרובים אליו יותר בהשקף פותיהם, או אף מתגבר אותם מצד ימין.

יש אפוא שלוש אפשרויות להסביר את מהלכיו של בן־צבי. או שהדבר העיקרי שמעניין אותו הוא הרווחים, כפי שהוא עצמו טוען; או שהוא משנה את טעמו הפוליטי והערכי כתוצאה מהתחככויותיו בעולם התקשורת החילוני והשמאלני; או שכל מהלכיו הם תכסיסים הבאים להסתיר איזו כוונה נעלמה.

בן־צבי עצמו, באמצעות דוברו, טוען כי החי לפת העורכים, הן ב"מקור ראשון" והן ב"תכלת", נבעה משיקולים מקצועיים גרידא. הדובר מסרב לפרט למה בדיוק הוא מתכוון באומרו "שיקולים מקצועיים". אנשים רבים שמעו מבן־צבי שכדי להרוויח כסף, חייבים הערוץ והעיתון להשתנות

משה פייגלין: אני

בטוח שיש כאן מחשבה ארוכה מאוד קדימה. מכיוון שברור לי שהוא פועל למען מטרות אידיאולוגיות חשובות, אני נשאר בינתיים בנחת באי־הידיעה

ו"להיפתח לקהלים חדשים", כפי שאמר לאחרונה לעיתונאים ב"מקור ראשון". בן־צבי מאמין, כנראה, שעורכים הבאים מתוך לבו של הממסד התקשורתי השמאלני/חילוני/תליאביבי הם האנשים שיציעו אותו לעבר רווחיות. לכן הוא מעביר את "מקור

אלא שכפי שכבר הוזכר, ישנה גם אפשרות שלישית, ולפיה פועל בן־צבי בצורה מחושבת וזהירה, בשם הערכים שבהם האמין כל חייו. גורם בערוץ 10 מעיר שחייו של בן־צבי מעידים עליו שהוא פעיל רעיוני באופיו. גם התעקשותו על תואר "נשיא הערוץ" עוררה את חשדם של עובדיו. התקדימים הקודמים של נשיאי ערוצים

אורי אורבך:
הוא מלקק לגדולים
ולתל־אביבים
ונמס בפניהם. הוא
אאוטסיידר שרק הגיע
ולכן הוא פוחד מהם

– אלכס גלעדי ואורי שנער – מצביעים על מעורבות והשפעה על התכנים שמשרד הערוץ. התעקשותו של בן־צבי על משרד ותואר בכניין הערוץ בגבעתיים, בשילוב מעורבותו ב"מנהיגות יהודית" ומגוריו באפרת, גורמים לחלקם לעקוב אחר מהלכיו בחשדנות.

בכיר באחד מכלי התקשורת שרכש בן־צבי לאחרונה טוען שאיש העסקים הממולח עובר על כולם. "הוא כמו ההוא שמחלק סוכריות לילדים כדי למשוך אותם לשיעור תורה. הוא אומר – אני אמנה עורכים חילונים ושמאלנים כדי לפלס את דרכי ללבנותיהם של כלל הציבור וכך אתנחל בלבבות ומשם אתחיל את תהליך ההשפעה". שומרון מסכים שזה ההיגיון המנחה את בן־צבי. "יש אפשרות שהוא נוקט תעלולים טקטיים, במסגרת האסטרטגיה הכללית שלו, שהיא ימנית ברוח 'מנהיגות יהודית'. הוא אומר, אני אקח את העורכים החילונים על תקן של חותמי כשרות ואיתם אני אפיץ את העורכים שלי, אבל מרוב תעלולים טקטיים, הוא עתיד לאבד קשר עם האסטרטגיה שלו. לא בטוח שאותם עורכים ישתפו איתו פעולה גם בעתיד."

האם באמת מתכנן בן־צבי לקחת את עורכיו, החתומים בחותמת הכשרות של המרכז הפוליטי, לאיגוף תקשורתי ארוך ומרדדים מהשמאל לצד ימין? ואם זה התכנון, האם הוא יעלה בידו? לחברו הוותיק משה פייגלין אין ספקות באשר למהלכיו של ידידו. "ברור לי לגמרי שהוא אינו אחד מאותם אלה ששינו את דעתם הפוליטית ברגע שזכו לעזרת השפעה בתקשורת. הוא ממש לא הדגם הזה. אני מכיר אותו כאדם מאוד חושב ואידיאליסט וברור לגמרי שהוא שותף למטרות ארוכות הטווח של 'מנהיגות יהודית'. עוד לא ביררתי איתו את מהלכיו האחרונים, אבל אני בטוח שיש כאן מחשבה ארוכה מאוד קדימה. מכיוון שברור לי שהוא פועל למען מטרות אידיאולוגיות חשובות, אני נשאר בינתיים בנחת באי־הידיעה".

הפקות המקור של "תכלת", הוא אכן קרש הצלה ל"תכלת", אבל לא ברור אם העדפתה של הוד על פני אורבך היתה הכרחית כדי להגיע להסכם זה. כך שבסיכומו של דבר, קשה להניח שבאומרו "שיקולים מקצועיים" מכוון בן־צבי לרצון להתייעלות עסקית, וכנראה לא באפשרות הראשונה הזו טמון המפתח להבנת מהלכיו.

האפשרות השנייה היא שבן־צבי עבר תהליך מוכר: הוא ימני שהתמרכז בעקבות התרועעותו עם החבורה השמאלנית הנוצצת של מפורסמי הטלוויזיה והעיתונות, ונטש את אמונתו המקורית. לפי ההסבר הרווח ביישובי יש"ע, זו תופעה מוכרת בקרב עיתונאים שבאו מתוכם: ילדותם ונעוריהם עברו עליהם ביישובי ההר, בתוך גבולותיו הברורים של הגטו הדתי־מנחלי. התקשורת והפרסום של ארץ החוף היו להם לטריטוריה זרה ובלתי מושגת, אך גם מחוץ כיסופים וערגה. כך תפחה בעיניהם תדמיתם של חלק מאנשי התקשורת הידועים לממדים כמעט מיתיים. משמצאו עצמם לפתע משיקים כוסיות לחיים עם יוסי מימן ורון לאורד בעמודי הכלכלה של העיתון, או מופיעים לצדם בתוכניות האירוח של ערוץ 2, התבטלו בפניהם וזנחו את תורתם. מהעסקה יצאו שני הצדדים נשכרים: כלי התקשורת קלטו נציג נוח ו"מתורבת" של המתנחלים, בעוד שהוא נאלץ אמנם להתמודד עם מבטי הבזבזת־הכנסת, אבל הרוויח במקום עבודתו עמדה מבוצרת של יקיר המערכת.

אורי אורבך בהחלט אינו דוגמה לארכיטיפ הזה והוא חושב שלבן־צבי קרה דבר דומה. "מה שקרה לבן־צבי הוא פשוט מאוד: תסביך נחיתות קשה מול קובעי הטעם. הוא חושב שחובשי כיפות וימנים לא מסוגלים לנהל מדיה חילונית. הוא מלקק לגדולים ולתל־אביבים ונמס בפניהם. הוא אאוטסיידר שרק הגיע ולכן הוא פוחד מהם. הוא חידתי, עושה מעשים סותרים. עד היום התרגלתי שהדתיים שלי היא סוג של יתרון בתקשורת. פתאום אצל בן־צבי זה הפך לחיסרון. אני לא יכול לקבל את האמירה הזו, משום שהיא בעלת תוקף ציבורי בלתי נסבל. לא בן־צבי ולא כל בעל הון אחר יכול לבוא ולקבוע קב"י עות כאלה, שיש להן משמעות ציבורית שנתונה בוויכוח".

גם מאמנון שומרון, העורך הדתי הימני המורח של "מקור ראשון", נאלץ בן־צבי לשמוע מלים קשות. בפגישה שבה הודיע לו בן־צבי על פיטוריו, הטיח בו שומרון כי למעשיו יש משמעות רחבה יותר משהוא מצליח להבין. "אמרת לי", משחזר שומרון, "שהמסר של ההחלטה שלו הוא שאין תוקף מוסרי לרמטכ"ל דתי או ימני, מפני שהציבור לא יקבל אוטוריטה עם כיפה, והנגזרת של זה הולכת גם לכל הכיוונים האחרים. הוא ענה לי, 'אני שומע אותך'".

ראשון" דווקא ללב תל־אביב ולכן הוא פותח את "תכלת" גם לתכנים לא דתיים ולא יהודיים, כדי למשוך מנויים נוספים. אלא שהתוצאות העסקיות של "מקור ראשון" ושל "תכלת" מעמידות את האפשרות הזו בסימן שאלה.

"מקור ראשון" התקדם בשנה האחרונה ל־3.8% חשיפה בסקר TGI האחרון, שהם 135 אלף נחשפים מכלל הציבור בישראל, בעוד ששנה לפני כן עמד העיתון על 115 אלף נחשפים. לשם המחשה, 3.8 האחוזים של "מקור ראשון" הם קרוב למחצית מ־9.1 האחוזים שלהם זוכה עיתון "הארץ" באותו סקר. בנוסף לכך גדל העיתון בשלוש שנות עריכתו של שומרון מ־80 עמודים ל־96 ואף ל־104 עמודים, שאליהם נוסף פעם בחודש מוסף נשים, בעוד שבמקביל ירדה עלותו הנומינלית של העיתון בכ־40 אלף שקל בכל חודש. גם בן־צבי אינו טוען שהתוצאות העסקיות של העיתון מהוות בעיה מבחינתו, ושהו הגורם להחלפת העורכים, אלא שהבעיה היא בלשונו "מקצועית".

ב"תכלת", לעומת זאת, ניתן לקרוא את הנתונים בשתי צורות. אין מחלוקת על כך שתחת הנהגתו של אורבך הגיע הערוץ מעבר ליעד העסקי שהציב לעצמו, אבל נותרת השאלה: אז מה. למרות הטענות שחלק ממאה אלף המנויים צופים בו ללא תשלום או בתשלום מוזל, כחלק מחבילת ערוצים, עדיין מאה אלף מנויים בתום תשעה חודשי שידור בלבד נחשבים ב"תכלת" להישג כביר. יחד עם זאת, גם מאה אלף מנויים אינם מונעים מהערוץ הפסדים כבדים, משום שהם אינם מכסים אפילו חצי מעלות הפעלתו השנתית. אם יגיע ל־180 אלף מנויים, יעד שלהשגתו הוקצבו שנתיים שבהן נלקחו בחשבון הפסדים הכרחיים, יגיע לאיזון עסקי. כך שהשאלה

מוטי שקלר, מנכ"ל
הרשות השנייה: מציגים
שאלות על מניעיו של
בן־צבי משום שיש
לו כיפה על הראש
ודעות ימניות. זה בעיני
המשיגים שילוב קטלני

אם אורבך נכשל עסקית או הצליח היא מורכבת. מבחינת היעדים שהציב לעצמו הערוץ – הצלחתו של אורבך ברורה; לגופו של עניין, הקמת הערוץ כרוכה בשנים ראשונות של הפסדים שגם אורבך לא הצליח למחוק. גם אם תצליח איריס הוד להגדיל את מספר המנויים לכ־180 אלף בתוך שנתיים מיום הקמת הערוץ, קשה יהיה לזקוף את ההישג לזכותה בלבד, משום שאין לדעת אם אורבך לא היה מגיע לתוצאה הזו לו היה נשאר בתפקידו. הסכם השותפות עם ערוץ 10, שלפיו יישא הערוץ בחלק מעלות

אנו מכריזים בזאת על הקמת בית בישראל

1. חתונת המיפלץ

הסערה התקשורתית שהתחשרה מיד עם הודעת האסיר יגאל עמיר על כוונתו לבוא בכרית הנישואים עם בח"ל, הר"ר לפילוסופיה לריסה טרימבונלר, כללה, אמנם, גם כמה דיונים עקרוניים (ופילוסופיים) בעניין מעמדו הייחודי של רוצח ראש הממשלה והשלום, זכויותיו הבסיסיות, כמו גם דיון חוזר בסוגיית החקיקה הפרסונלית; אך דומה כי מרבית הציבור נהה אחר שובלם השושיני, קצוף השמפנייה, של מאמרי רכילות (מסוג "הכירו את הארוסה") וכן עט על ההודמנות להשמיע – בתוקף היותו בן העם הזה – את דעתו על חתן השמחה שלא היתה. בתסיסה התקשורתית-ציבורית אכן יש כדי להצביע על עקרוניותו של הנושא, וגם על היותו בבחינת פצע פתוח שכל נגיעה בו גוררת כאב ופולמוס, אך היא גם מעידה – שוב – על מקומו המרכזי, ואפילו המקורש, של מוסד המשפחה בחברה הישראלית ועל חלקה של התקשורת בהפצת אתוס המשפחה.

הקמת משפחה הנה מצווה המכתיבה את אופייה של החברה הדתית בישראל, אך גם היהדות החילונית – עדיין – מחרה אחריה ורואה בהקמת תא משפחתי פרך עליון. בשאיפה לשלול מעמיר את הזכות – שלגביו היא מצווה – להתחתן (וללהתייחד) ניתן לזהות בראש ובראשונה את השאיפה לסלקו מן השבט ולמנוע אותו מלהעמיד יורש (אפילו יוסי לא הצליח להתאפק וקילל את זרעו במיטב הסגנון התנ"כי); הסילוק פועל גם במישור מופשט יותר – מניעת נישואים פירושה גם שלילת חוויה אנושית אוניברסלית המהווה בסיס לשותפות עם כלל עם ישראל והמין האנושי. בחוויה הבסיסית הזו, ובכלל במיתוס הרומנטי של הנישואין, עושה התקשורת שימוש מגוון: היא מייצרת הזדהות (הפרשה כאגדה רומנטית על שבוי וקדושה אצילית), דהיזומניזציה (הפרשה כסיפור עתידיני מצמרר על התרבותה של מפלצת סוטה), ובשני המקרים, תשוקה שיש בה יסוד פורנוגרפי לא מבוטל – משיכה אל החריג המאיים על הסדר הטוב.

2. סכנה לאומית! פנויים ופנויות!

כמו כדי להוסיף שמן למדורת השבט

המקדש את הנישואים באה תוכנית האקטואליה "משעל חם" (2.2.04, ערוץ 2) והקדישה אייטם ל"בעיית הרווקות". תחילה הוצגה כתבה מצולמת – שבה נראתה הבעיה מפוזת בלבוש מינימליסטי ברחבות ריקודים

אפלוליות ומיוזעות – ולאחריה כונסו לפאנל (של שעת חירום...) שלושה בני אנוש מן הזן הרווקי. תרועות לשהרה בלאו, אשה חושבת, מאמינה, בעלת דעות עצמאיות, שהזרחה להצביע על האבסורד שבדיון ב"בעיית הרווקות" בתוכנית שאמורה לעסוק בסוגיות מדיניות גורליות יותר. בלאו הוסיפה והביעה חרדה אירונית, שמא נזממת תוכנית מדינית לטיפול בה ובבני מינה המסוכנים? משעל חם להרגיעה בנימה אבהית. אל דאגה – דברים כאלה לא יקרו פה. בכל זאת, דומתני שריחה של החרדה הדמוגרפית הצליחה להסתגל לאולפן ולהעיב על הפרומונים שהרווקים האלה לא מפסיקים להפריש.

3. תשובה ציונית הולמת

"האם המשותקת מפגיגוע ילדה בן" (ראובן וויס, "ידיעות אחרונות", 5.2.04, עמוד 1, צילום: אביגיל עוזי). ב"קו המשווה", מדור אינפורמטיבי חביב וזעיר במוסף "גלריה" של "הארץ", קראתי לא מכבר כי הישראלים רואים בילדים מקור אושר עיקרי, בניגוד, למשל, לצרפתים ולפינים, שמסוגלים להרגיש שלמים ומאושרים בלעדיהם. ב"ידיעות אחרונות" אני קוראת על ישראלית שמצאה להם שימוש נוסף.

"זאת תשובתי לטרור", מספרת חנה ברט

(39), מתנחלת משותקת בחצי-גוף מפיגוע ירי בגוש-קטיף, שנכנסה להריון טבעי וילדה זה עתה את בנה השמיני, אח להוריה הקטנה שנפגעה אף היא באותו הפיגוע. "הילד הזה הוא התשובה הטובה ביותר לפיגוע. המטרה היתה להרוג אותנו ולעקור אותנו מכפר-דרום וזו התשובה שלנו". עוד סיפרה ברט לכתב הקשוב כי כבר במהלך שיקומה הוטרה מן השאלה האם תוכל ללדת. היא נרגעה רק כאשר הרופאים הבטיחו לה כי הדבר אפשרי: השיטוק לא ימנע ממנה ללדת יהודי נוסף. רק צריך להגדיל את הבית – וכך עשו היא ובעלה; ועכשיו הבית המשופץ ערוך לנכדים.

לבקשת האם, פניה לא צולמו, אך מה שכן צולם עוכר שלווה: תינוק בן יומו, בבגד תינוקות לבן כשלג, מכורבל בחיקה השחור של אמו הישובה בכיסא גלגלים. פיו הזעיר פעור, אם יפרוץ בככי מר ייסתם במוצץ המחכה בידה.

דון שרון, אבי הבנים, משקיף כסנדק ממרומי הכתרת הראשיות.

4. תינוק לא הורגים פעמיים

ביום שישי (23.1.04) המשפחתי ראיין דודו אלהרר את הבמאי הפרופ' רם לוי, עם צאת סרטו "סגר". התגלגל הראיון לירי כך שלוי קונן – קינת הומניסט של אמת – על סבלם של פלסטינים חפים מפשע, ובין השאר הזכיר את הראיון המצמרר שערך גדעון לוי (לא קרוב משפחתו) עם אב לילד בן שש שנהרג מיריית חייל ישראלי על מדרגות ביתו, בשעה שאכל סנדוויץ', ראיון שנתפרסם באותו יום במוסף השבת של "הארץ". תגובת אלהרר: "עזוב אותי מגדעון לוי, כל הזמן הוא חוזר על אותה כתבה, רק משנה את השמות". כאילו קבל על העדר גיוון בתוכניות אירוח. "תינוק לא הורגים פעמיים", כתבה דליה רביקוביץ' בשיר תגובה לרצח בסברה ושתילה; אבל מי זוכר את התינוק הזה? מאז נולדו ונקברו כלי-כך הרבה תינוקות, ומה יש להגיד על תינוקות? בפרט כשהם נולדים, ומתים, מעברו השני של המחוסם.

שהם סמיט היא סופרת ומבקרת

חריט שמה

הניו-ג'ורנליזם הטלוויזיוני של רינו צרור

גילי דרוב-היישטיין

התקשורת בארץ, העיתונות אי רינו צרור, מצליחה לחדור לאחרונה ללב הקונסנזוס ולככב בכותרות. זה לפחות הרושם המתקבל מביקורות הטלוויזיה שלא פוסקות מלשבח את תוכניתו "דין וחשבון". לתוכנית פורמט ייחודי של מסע שבועי ברחבי הארץ, והיא הפכה בחודשים האחרונים לתורנית המגזין של ערב שבת בערוץ 10. צרור התזויתי והאנרגטי, בעל תלתלי השיבה, בן חמישים, בולט בנוף התקשורת עם תוכניתו שפועלת במציאות של דיקטטורת הרייטינג. הוא החל את דרכו העיתונאית בגיל צעיר, וב"דין וחשבון" הוא עוסק אפילו כיום בנושאים חברתיים שבני דורו ועיתונאים אחרים אף אינם שוקלים לעסוק בהם. ייתכן שצורר מייצג אפיוודה חולפת של עיתונאי יחיד, או שאולי הוא אחרון הנפילים ששרדו מקבוצה גדולה הרבה יותר שניסתה לעשות עיתונות בישראל. במהלך הקריירה שלו כעורך גידל, טיפח וקידם כשרונות של עיתונאים מתחילים שלימים

התפרסמו. "הוא היה העורך הראשון שלימד אותי עיתונות בראשית דרכי בעיתון 'הרשות'", נזכרת יעל גבירץ, כיום עיתונאית ב"ידיעות אחרונות". "אפשר לזהות שתי קבוצות עיתונאיות בשכבת הגיל של צרור: הראשונה – קבוצת גלי"צה"ל, שצמחה לכאורה במשפחה של העיתונות והמשיכה להתקדם בצורה טבעית למשרות ניהוליות; השנייה היא של 'ילדי חוץ', שדחף מסוג אחר הוביל אותם לעיתונות, מתוך תחושה פנימית שדחפה אותם לייצר בדרך שונה. תרומתם היתה גדולה. אך אלה התאפיינו בתחושה מרה שההזדמנויות האמיתיות חסומות בפניהם. מה שיפה אצל רינו, שבסופו של דבר, בדרך ארוכה שספגה לא מעט חבטות הוא מצא את הדרך הייחודית שלו לעשות את האני מאמין שלו בעיתונות ולעשות את זה טוב ונגד הזרם כמו שהוא בנוי".

צרור, "רפורטר אמיתי" כפי שמעידים עמיתיו, עדיין מתנפל על השטח באותה התלהבות ראשונית בעוד שמעט מאוד עיתונאים, בעיקר משכבת הגיל הזו, עוד מכתמים את רגליהם ברחבי הארץ. רובם משמינים מאחורי השולחן עם משרות ניהוליות. צרור גדל ברמת-גן, למד בבית-ספר אורה, בית-ספר תיכון דביר, ואחר-כך עבר לאקסטרני. את שירותו הצבאי עשה בצנחנים. היום הוא מתגורר ביפו, נשוי ואב לשלושה.

בראיון עמו הקפיד צרור לשמור על ארשת מאופקת נוכח המולת המבקרים. את הפלירט הנוכחי של מבקרי הטלוויזיה עמו פטר כ"ביקורת טלוויזיה". לדידו, אין בגל המחמאות הנוכחי כדי להקהות את המטענים שהוא נושא עמו מפרק העיתונות הכתובה בחייו. ככל שהדברים נוגעים לעיתונות הכתובה, הוא נותר זהיר ומפוכח.

את דרכו החל צרור בשנות השבעים ככתב בשבועון "העולם הזה". אורי אבנרי, העורך דאז, סבור כי "כיום, בנוף הישראלי העיתונאי שבו המצפון נעלם לגמרי, בולט צרור לטובה. צרור הוא עיתונאי חוקר שמשתייך לזן הולך ונעלם בתקשורת הישראלית. והוא גם אדם שאינו מסתיר את השקפתו והתקוממותו המוסרית מתופעות שונות בחברה הישראלית".

מן "העולם הזה" עבר צרור ל"פרוזה", אחר-כך ל"מוניטין" ומשם ל"אנשים". הרזומה שלו כולל גם תפקידי עריכה, הקמה וכתובה שונים במערכת של "הרשות" (מקבוצת שוקן), במקומו "העיר", ב"רשת מירור" וכן בשבועון "שישי".

עמיתים למקצוע מעידים עליו שהוא אינו אדם קל, והתובענות והטוטאליות שלו הובילו לחיכוכים עם אנשים שעמם עבד, בעיקר ב"הרשות". "לאורך השנים לא התייחסו אלי בהתלהבות", משחזר צרור. "אני נמצא בתחום של עריכת עיתונים ◀

מערכות תקשורת אך מעולם לא הייתי במקום שמאפשר לי חופש כלי-כך מוחלט.

איך בכל זאת מפתדר המעבר שלך לטלוויזיה מסחרית עם השם שלך כאנטי-ממסדי, אחד שלא מחשבן לרייטינג?

את אולי צודקת בגישה הבסיסית כלפי טלוויזיה. אבל מרגע שהתאפשר לי להגיש תוכנית שהיא דומה לטור בעיתון, אז אין ספק שהטלוויזיה מנצחת. ההבדל בין מאה מלה שאכתוב בעיתון לבין שתיים-שלוש דקות בטלוויזיה לא קשור ברייטינג אלא באפקט. התגובה היא הרבה יותר דרמטית. בירידתו אל השטח מצליח צרור לצקת בטלוויזיה הרדודה תכנים עיתונאיים שזוכים

המסחרית, למרות הנאמנות הבסיסית שלו למלה הכתובה. אבל, הוא אומר, "השיעור הגדול שקיבלתי הוא שהכל אותו דבר, רק השפות הן שונות. אני בעצם טבח שעושה את אותה החביתה כל הזמן. מדובר בשפות מורכבות, בעיקר טלוויזיה. אבל היתרון הגדול של טלוויזיה הוא שפתאום אנשים מבינים שהם לא יכולים בלעדך".

צרור נחת תחילה בערוץ 2, שם ערך את אולפן שישי במשך שנה, ועזב לאחר שחש שאינו ממצה את עצמו. הביקורת שלו על ערוץ 2, נכון להיום המתחרה המרכזי של הערוץ הנוכחי שבו הוא עובד, היא בעיקר על הקיפאון. "נקודת המוצא שם היא מאוד ממסדית. אנחנו פוצי-מוצי. מעגלים את זה

מסוף שנות השבעים ועד תחילת שנות התשעים. ואחרי ש'שישי' נסגר קיבלתי החלטה לא לעבוד יותר בתחום העיתונות הכתובה. החלטתי לעבוד לטלוויזיה כי הבנתי שאני נמצא עם המו"לים בצרות גדולות מאוד".

צרור, שבמהלך הקריירה שלו הצליח להציג את רגלו גם במסדות התקשורת היוקרתיים, מודע לכך שהקליקות האליטיסטיות שבהן פעל היו גם אלה שהכשילו אותו. הוא ניסה להרים גם עיתונים כושלים. הימר ולא חשש להעז ולבנות מהיסוד באותן מערכות שנוקקו לכך. בנוסף הוא ניחן בחושים מחודדים, שידעו, כך אומרים כברנוה, לזהות את כל הקונצים של התקשורת ובעלי הממון.

צרור: "העיתונות הכתובה לא חיבקה

אותי בשנים האחרונות. וכוונתי בכתובה אינה לעיתונות ולעיתונאים אלא למעגלים. כלומר, בעלי ממון. בעוד שאצל עיתונאים מסוימים נקודת המוצא היא עיתונות, אצל נוני (מוזס) ואצל עופר (נמרודי) לא. אני מכיר היטב את הצד של הכסף. ואני מבין היטב מה המשמעות של מועצת המנהלים של 'מעריב', ואת מידת השפעתה על טקסט מסוים של מישור, וכן מה המשמעות של מועצת המנהלים של 'גלובס', מי הם, כיצד הם עובדים, מה משפיע על מה. מה 'דיעות אחרונות' לא פרסם. ומפני שאני מגיע מאלף שנות עריכה, אני יודע שהדבר הכי חשוב בעיתונות של מחר היא איזה אייטם לא התפרסם, ולא הכרוניקה".

"אני מכיר את החיים האלה וחלק מהאנשים אני גם מכיר כי אני הרבה זמן במשחק. בעריכה, אם אתה לא מכיר את המשחק אתה נופל אחרי שלושים שניות. אתה יודע איך הדברים מתנהלים ודרכם אתה משחק. אתה לא פראייר. בעיני, עורך פראייר הוא עורך שהדבר החשוב לו ביותר זה מה יגיד בעל-הבית. כיום אפשר לראות את זה במערכות מאוד חזק".

רמי רוטהולץ, עמית ותיק שעבד בפעם הראשונה עם צרור במוסף הפוליטי של "חדשות", ובפעם השנייה בשנות התשעים כשהפך הוא עצמו לעורך "העיר" והזמין את צרור לכתוב את הטור השבועי "דין וחשבון", סבור כי "צרור אינו כנוע ואינו 'יס' מן' של אף אחד, הוא אינו מחפש לרצות אותך, ולכן כשאתה מעסיק את ריגו זה חתיכת חבילה".

המחיר שנדרש צרור לשלם כדי לשמור על עצמאותו היה גבוה. "אתה משלם בזה שהעיתונות הממסדית בורחת ממך. הם יחבקו אותך בטלפון אבל יהיה להם קושי גדול לכתוב עליך", הוא אומר. תקופות המעבר לא היו קלות לצרור, ואפשרויות הפרנסה הלכו והצטמצמו עם כל דלת שנסגרה מאחור. הוא עבר לעשייה של רדיו וסרטים תיעודיים. בהמשך מצא עצמו צרור האנטי-ממסדי, בעל המשנה החברתית, מתגלגל לטלוויזיה

לתהודה גדולה. הוא עצמו מתקשה להיזכר מתי זכה לגל פרגון אדיר שכזה. למרות זאת, הרייטינג של התוכנית מגרד בזמנים הטובים את החמישה אחוזים ובזמנים פחות מוצלחים אף צונח ל-1.8% (בממוצע הוא עומד על בין 2.5 אחוזים, על פי בדיקת הוועדה הישראלית למידרוג).

מהעניין הציבורי שהתוכנית שלך מעוררת עולה שאולי, בניגוד למה שמקובל לחשוב על הקהל שהוא שטחי, בכל זאת הוא ניחן בטעם איכותי?
ברגע שהחלטתי להיות בפרונט, הבנתי שאני צריך לדעת להתמודד איתו נכון. ואם יש יתרון אמיתי כלשהו בפעולה שלי הוא שהמצלמה אינה גורמת לי שום שינוי בהתנהגות, בתנועה ובדיבור. ולכן הצופה מקבל ממני תגובות אמיתיות.

עדות לשחרור ולטבעיות ביחסו למצלמה אפשר היה למצוא בתקרית משעשעת באחת

ומעגלים את זה", הוא אומר. "ערוץ 10, לעומת זאת", לדעתו, "מתאפיין בעיתונות שהגישה הבסיסית שלה היא דיווח וביקורת ולא שחזור כרוניקה כמו שנוהגים לעשות בערוץ 2. שם אף אחד לא היה נותן לבקר את העסקה עם קוקה-קולה, כמו שעשיתי באחת התוכניות".

"המון כסף יש בדברים האלה", הוא מסנן, "ואני מרגיש את הסכנים בגב". על ערוץ 10, ובמיוחד על העומדים בראש חברת החדשות שלו, כדוגמת רם לנדס, העורך הראשי, יש לו רק מלים טובות. החיבור בינו לבין לנדס הוא טבעי. "אם לנדס לא היה מאפשר לי את פרישת הכנפיים שהוא מאפשר ברמה הכי מוחלטת, אז לא הייתי מקבל כזה טור אנטי-ממסדי. הדרישה של רם מלכתחילה היתה: תן לי את הטור הכתוב בטלוויזיה. אני ערכתי חרשות והייתי בהרבה

התוכניות האחרונות, שבה התבלבל בטקסט שקרא מהטלפוןמפטר בפעם השנייה בתוך דקות. הוא לא התאפק, הניף ידיים וקרא: "נו, מה קורה פה היום?". רק איש כצרוור יכול להרגיש מספיק חופשי לנוזף בעצמו בטבעיות בשידור חי.

אומרים שאתה מדבר לצופים בגובה העיניים וללא התנשאות. האם זה משהו שחסר לעיתונאים אחרים בעידן הנוכחי?

אני שומע על ההתנשאות לא מעט. ואני גם נתקל בטקסטים של מבקרי טלוויזיה שכותבים שאני מראיין ברגישות. אני לא מביין עד הסוף את האמירה, אלא אם כן הכוונה היא שאתה מקשיב. שמעתי את האמירה שאני מדבר בגובה העיניים

רמי רוטהולץ: צרוור אינו כנוע ואינו "יס-חן" של אף אחד, הוא אינו מחפש לרצות אותך, ולכן כשאתה מעסיק את רינו זה חתיכת חבילה

יגאל סרנה: רינו לא היה חתבלט אם כל השטח היה מלא בכתיב שטח. הארץ חופקרת לדיבורים חדשותיים. יש היום ריבוי חטורף של קרן נויבכים

ואני גם חושב שאני מביין למה הכוונה, אבל אינני בטוח.

אתה נתפס בעיני הקהל ב"אחד משלנו"?

לא. אני חושב שאני נתפס יותר כאחד שאכפת לו, ואת זה הקהל מזהה. אני לא בא לכסות סיפור ואני גם לא בא והולך לרגע, וייתכן שגם סוג השאלות שאני מציג הוא שונה. למשל, ישבתי עם צד"לניק שנמצא בקריית-שמונה ושאלתי אותו אם ילדיו כועסים עליו. שאלה סופר-טבעית. והוא תפס את הראש: "למה שאלת אותי את זה". התשובה היא שבאמת מעניין אותי לדעת איך הוא מסתדר על פני כל מיני רמות. אני מגיע מעריכה, והפאזל שאני מציג הוא תוצאה של תפיסת ערך. מספר עניינים שיש ביניהם מכנה משותף מלמדים טוב יותר את הדבר שרצית להראות מאשר סיפור אחד. אני חושב שהסוד הוא לספר את האמת. הפאזל הוא

טכני. זה לא שאחרים לא מספרים את האמת. אבל אולי לא עד כדי כך.

אתה תר את השטח, אולי בניגוד לזן של עיתונות כורסה? האם העצלנות של העיתונאים היא ההסבר לתוצרים עיתונאיים לא מספקים?

לפחות שני מבקרי טלוויזיה שונים כתבו טקסטים על כך שאני יוצא החוצה ועיתונאים אחרים לא. אתה עובר. סבבה. ואתה גם נהנה מהעובדה שאחרים לא כלי-כך. נותנים לך נקודות על המובן מאליו. ביום שישי האחרון שידרתי אייטם שהכותרת שלו היתה "אנחנו מפסידים לחיובאללה". לפני חמש שנים היו תולים אותי באמצע הכיכר על האמירה הזו, והיום נדמה לי שמעריכים את העובדה שאני אומר את האמת בפנים. אבל לא רק בגלל שאני אומר אותה אלא גם בגלל שאני גם מראה אותה.

יגאל סרנה, עמית לשעבר של צרוור ב"חדשות" וכיום כתב המוסף לשבת של "ידיעות אחרונות", אומר: "במקום שיש הרבה צל"שים לגנרלים, סימן שהחיילים פישלו בגדול. רינו לא היה מתבלט אם כל השטח היה מלא בכתיב שטח. הארץ עצמה מופקרת לדיבורים חדשותיים. יש היום ריבוי מטרופ של קרן נויבכים - אנשים שעומדים עם מיקרופון כחזית משרד ממשלה ומדברים בתקיפות עצומה ובידע חובק עולם על השטח, והשטח לא נמצא אפילו בגב שלהם. הם שחקני אולפן".

אחד האיטמים המרשימים ביותר של צרוור היה התחקיר הטלוויזיוני על נסיבות ירי חייל צה"ל על מפגינים ישראלים במחסום בגדר ההפרדה, שכתוצאה ממנו נפגע מפגין ישראלי מאש חיילי צה"ל. הוא הביא צילומים, מרד את המרחקים, ראיין את המשתתפים, הציג תמונת תקריב של האירוע ברזולוציה שאף אחר לא הביא, לא על המרקע ולא בעיתונות הכתובה. "בתחילת אותו השבוע אילן שיוף, רכז המערכת, אמר לי, 'בוא נלך על הסיפור', ואני הגבתי: 'אילן, עזוב, כולם יטפלו בזה ואין לי מה להוסיף על האחרים'. ביום שני הוא בא ואומר שוב, ואני אומר: 'אילן, עזוב, כולם יטפלו בזה'. ביום שלישי הוא בא אלי שוב ואני אומר: טוב, סגרנו. עברנו רצח שלישי, רביעי, חמישי וביום שישי רק אנחנו עלינו עם הסיפור. במהלך כל השידור אמרתי תעשו לי טובה, תראו מה ערוץ 2 וערוץ 1 אומרים על זה. מסתבר שאף אחד מהערוצים האחרים לא טיפל בזה".

התוכנית תובעת ממנו ומהצוות כולו אנרגיות שמותירות אותם סחוטים מבחינה רגשית. "המערכת

כל הזמן מתעסקת בכאב. העור כבר לא מגן כי הוא משופשף מכל האירועים הקודמים". באחת התוכניות האחרונות נסעו לחיפה לראיין עורך-דין, אב שכול לילדה בת 16 שנהרגה בפיגוע. האב זעק בראיון והוכיח את הפרקליטות על הפקרות מצדה נוכח עסקת טיעון שנחתמה עם מי שהואשם בשיתוף פעולה ובסיוע לפיגוע. "הרגשתי שאני נחנק", אומר צרוור. "זאתה כבר ילד גדול, אתה לא יכול להתחיל לבכות על החיים. אני מסתכל ימינה ואני רואה שהצלם לוקח ממני זווית, להסתיר את הדמעות. ואני מביט שמאלה ורואה את הסאונדמן לוקח זווית לקיבינימט אחר. וברור לי שאני עומד למות. להתפוצץ. הזעקה הנוקבת של האב השכול היתה נורא קשה עבורנו. אז אמרתי לצוות: טוב, בואו נסיים כאן את יום הצילומים ונחזור לתליאביב. נעצור בשביל הבריות הנפשית. זו גם הסיבה שאנו כה זקוקים לחופשה". ואמנם "דין וחשבון" צפויה לצאת בקרוב לחופשה בת חודשיים שבסיומה לא תשוב עוד למשכבת של יום שישי.

על אף ההערכה הרבה לעבודתו, צרוור אינו חף גם מביקורת של עמיתים, בעיקר על התיאטרליות שלו. הם טוענים שעורך המניירות שלו מוביל להקצנה של המציאות. "ברינו יש מין 'ילד חוזף'", אומרת יעל גבירץ, "אדם שתמיד מקצין את האמירה והאישיות שלו, ולא פעם גם טופח על שכמו כדי לחדר את השונות שלו מהאחרים. הוא מאוד דומיננטי בבחירות שהוא עושה, באמירה שלו, בנושאים שהוא בוחר. הכל משקף את המפגש בין עולמו הפנימי לדרך שבה הוא מסתכל על המציאות. אגב, אני מעדיפה את הזן הזה על פני זנים אחרים בעיתונות".

יגאל סרנה מצרף לשבחים שהוא חולק לצרוור גם הערה לגבי הסגנון האפוקליפטי של הצהרותיו. "יש פער עצום בין המורכבות ויכולת השטח האדירה שהוא מגלה", אומר סרנה, "לבין הנחרצות, החד ממדיות שהוא מנסה להלביש עליה בניתוח הסופי. אלה שני חלקים באישיות שלו שמתנגשים".

ואילו רון מיברג, שעבד איתו ב"מוניטין", אומר: "למרות שאני חולק על האופן שבו הוא מפענח כל דבר לאורך הפער העדתי, הדילוג הגיאוגרפי שלו מאוד מרשים, הוא המקבילה הישראלית הטלוויזיונית לניר'ג'ורנליזם. זה רינו במיטבו, ולגבי המיטבו תמיד היה ויכוח לגבי הנחרצות, המטיפנות, הקטע העדתי - זאת אומרת הניסיון שלו לצמצם כל סוגיה אידיאולוגית ישראלית לשאלה של שחור ולבן - רינו חושב שהנוסחה הזו עונה על הכל".

"רינו הוא פייטר", מוסיף מיברג, "מסוג העורכים שרבים עם המו"לים שלהם. אין הרבה כמותו. הם הולכים ונעלמים... היום התקשורת הלכה למקום מוגדר של מסחר וכסף ואם רינו מצא לעצמו בכל זאת נישא - אני מאוד בעדו".

גילי דרוב'היישטיין היא סטודנטית לתואר שני במדעי המדינה באוניברסיטת תל-אביב

מוכרים בלבד

מדוע לא ניגש ולו יזם אחד למכרז על הקמת ערוץ טלוויזיה בשפה הערבית?

תמר גוטמן

לא הצליח אף אחד מהם להניח הצעה מסודרת על שולחנה של מועצת הכבלים והלוויין. מוקדי נתן להם ארכה נוספת שלוש פעמים, עד שהתייאש סופית לאחר שגם במועד האחרון שנקבע, ה־25 בפברואר 2004, לא הוגשה ולו הצעה אחת.

המכרז להקמת ערוץ ייעודי בלוויין בשפה הערבית עבר כמה גלגולים. הוא הפציע לראשונה בשנת '96, בעיצומם של ימי חלום המזרח התיכון החדש, ביוזמת שולמית אלוני, שרת התקשורת דאז. אלוני, אשר נושא זכויות המיעוט הערבי קרוב ללבה, רצתה להציב אלטרנטיבה לשידורי הטלוויזיה בערבית של רשות השידור, שנתפסו ככלי להפצת תעמולה ממשלתית. לנוכח ההצלחה המסחררת של ערוץ 2, שהחל לשדר שנים מספר קודם לכן, הסיקה אלוני שרק ערוץ מסחרי החי מפרסומות יוכל לפעול באורח עצמאי ובלתי תלוי. באותה עת שררה עדיין אופטימיות באשר לסיכויי השלום, ועתידו של המזרח התיכון החדש נראה מבטיח. המשקיעים הוקסמו מהרעיון של ערוץ לוויין שייקלט בכל מדינות האזור, ומספר קבוצות תקשורת ויזמים התעניינו ברצינות במיזם. אלא שאז הזדעקו זכייני ערוץ 2, שחששו מהתחרות, והגישו עתירה לבג"ץ בטענה שלערוץ מסחרי נוסף אין תשתית חוקית. אליהם הצטרף אברהם פורז, אז ה"כ" של מרצ, שהתנגד למדיניות של ריבוי ערוצים מסחריים. המכרז הוקפא למשך שנה, עד שבשנת '97 נקבע שבסמכותה של הממשלה להחליט על הקמת ערוצים ייעודיים שימומנו באמצעות פרסומות. חלפה עוד שנה עד שהממשלה אישרה סופית את ההצעה להקים חמישה ערוצי טלוויזיה ייעודיים: ערוץ מורשת (מעין ערוץ היסטוריה עם תכנים יהודיים), ערוץ מוסיקה, ערוץ בשפה הרוסית, ערוץ חדשות, וערוץ בשפה הערבית. בשנת 2000, לאחר תלאות ועיכובים נוספים, החלו המכרזים לצאת לאור. הערוץ הערבי נדחק מיד לתחתית הרשימה, ושתי התקשורת דאז, תחילה בנימין בן־אליעזר ואחריו רובי ריבלין, העדיפו לפרסם קודם את המכרזים לערוץ החדשות (אשר עתידו אינו ברור כרגע בשל סכסוך משפטי בין בעלי הזכויות), הערוץ בשפה הרוסית ("ישראל פלוס", הפועל מזה

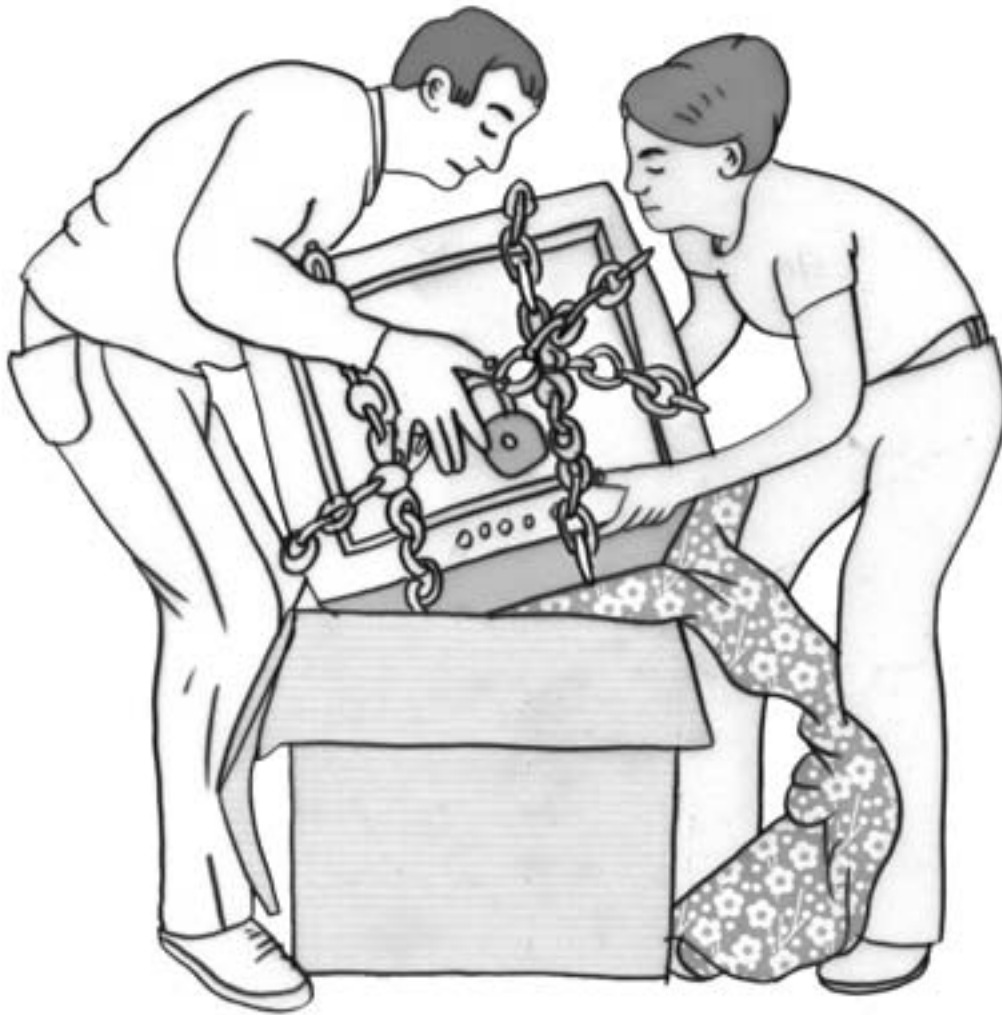
לא תתחולל תפנית מפתיעה בזמן שבין הורדת דברים אלה לדפוס ועד ההופעתם, הרי שהמכרז להקמת ערוץ טלוויזיה ייעודי בשפה הערבית נגנז בסוף החודש שעבר מבלי שהתוצאה העגומה הזו תעורר תהודה ציבורית ממשית. בכך נסתם הגולל, לעת עתה לפחות, על התקווה לראות פה ערוץ טלוויזיה חופשי, עצמאי ואיכותי בשפה הערבית. הסיבות לכשלונו של המכרז הן, לכאורה, ייחודיות ונוגעות לתנאי הקמתם של הערוצים הייעודיים בכלל, אבל טועה מי שמתעלם מהקשרן הרחב: השסע היהודי-ערבי בתוך גבולות המדינה. מאחורי הסיפור של מיזם עסקי בתחום התקשורת האלקטרונית מבצבצים העוינות, חוסר האמון והחשדנות ההדדית שבין המדינה למיעוט הערבי שחי בה, ומזדקר כל הסבך של הקיום הישראלי.

"אני עצוב", מעיד עו"ד יורם מוקדי, יו"ר מועצת הכבלים והלוויין. חשוב לו להדגיש שהמועצה עשתה כל שביכולתה כדי שהמכרז ימומש. "השקענו מאמצים כדי לקדם את המכרז", הוא אומר. "אייאפשר להאשים אותנו שניסינו לקבור אותו בכוונה. להפך, הוספנו אינספור הקלות ותיקונים. הכישלון שלו הוא הפסד לכולנו, וההחלטה לסגור אותו היתה כרוכה בצער ובאכזבה. אני מאוד מקווה שנוכל לפתוח אותו שוב בעתיד".

מוקדי הוא תומך נלהב בחזון הערוץ, עד שלעתים אפשר לחשוד בו בנאיביות. "הרעיון להקים ערוץ כזה נולד כדי לתת מענה לציבור של מעל מיליון אזרחים במדינת ישראל שלא זוכים היום להתייחסות נאותה באף אחד מערוצי הטלוויזיה הקיימים", הוא מתאר. "החזון שלנו היה ערוץ מסחרי לווייני בשפה הערבית שמתנהל באופן מקצועי וענייני, על־פי אמות מידה עיתונאיות, ללא שום התערבות ממשלתית או ממסדית וכלי לחצים פוליטיים". מוקדי גם משוכנע שערוץ כזה היה תורם הרבה לקירוב הלבבות. "עם כל הקשיים והבעיות האמנותי, ואני עדיין מאמין, שערוץ כזה היה יכול לזכות באמון הציבור הערבי. המדינה צריכה, באמצעות הערוץ, להעביר לאוכלוסייה הערבית את המסר שהיא מבינה שיש פה קבוצת מיעוט עם צרכים ייחודיים, שזקוקה לכלי ביטוי תקשורתי משלה. רק ככה אפשר למתן את המגמות הסקטוריאליות ואת הניכור הגובר בחברה הישראלית, ולחזק את הדמוקרטיה, את היצירה בשפה הערבית ובעצם את הפעילות הכלכלית במגזר הערבי כולו".

היזמים שרכשו את ספר המכרז לאחר פרסומו בגרסתו הנוכחית, בינואר 2003, שותפים לחזון של מוקדי. גם הם מדברים על הרצון לשלב בין מיזם עסקי רווחי לבין מנוף לקידום חברתי ולחיזוק הרקיום הערבי־יהודי. יחד עם זאת

חנין זועבי, מנכ"ל ארגון אעלאם: עד שלא יהיה שינוי ממשי בסדר העדיפויות של חלוקת התקציבים במדינת ישראל, אין לערוץ ערבי סיכוי להצליח

איור: בתיה קולטון

אבי ארמוזה, סמנכ"ל תוכן ופיתוח עסקי ב-JCS: כשאין אווירה של שלום אף אחד לא ממהר להיות החלוץ לפני המחנה ולקחת את הסיכון

ושל "ישראל פלוס", מהתחרות בערוצי הלוויין הערביים האחרים, דוגמת "אלג'זירה", מהמיתון במשק ומהמתמחות הבטחונית. "ערוץ כזה יכול להיות אטרקטיבי למשקיע רק אם הוא משרד לכל המזרח התיכון", אומר אבי ארמוזה, סמנכ"ל תוכן ופיתוח עסקי ב-JCS, "אבל כשאין אווירה של שלום אף אחד לא ממהר להיות החלוץ לפני המחנה ולקחת את הסיכון".

ב ארגון "אעלאם – מרכז תקשורת לחברה הערבית פלסטינית בישראל" לא ממש הופתעו מביטול המכרז. שם כבר העריכו מזמן שהמכרז עתיד להיכשל, ולא רק בשל מחסור במשקיעים. "בהתחלה תמכנו ברעיון של ערוץ מסחרי בערבית שימומן על-ידי פרסומות", מספרת חנין זועבי, מנכ"ל הארגון, "אפילו לחצנו לפרסם את המכרז. אבל בשלב מסוים הגענו למסקנה שהערוץ יצטרך להתמודד עם קשיים מהותיים ולא יוכל לתפקד". בקרב הציבור הערבי בישראל אין מספיק הון כדי לכלכל ערוץ טלוויזיה, טוענת זועבי. בנוסף, כוח הקנייה של הצרכן הערבי נתפס כנמוך, ועל כן בכלל לא בטוח

כשנה וחצי), וערוץ המוסיקה (ערוץ 24, שהחל לשדר בקיץ האחרון). עד שהגיע תורו של המכרז לערוץ בערבית, בינואר 2003, השתנה המצב בישראל ללא הכר וחלון ההזדמנויות נסגר.

שבע קבוצות לא נרתעו ורכשו בכל זאת את ספר המכרז. שלוש מתוכן ביקשו להישאר אנונימיות. הארבע האחרות הן: חברת JCS, המפיקה את החדשות המקומיות בכבלים ונמצאת בבעלות רון לאודר, חברת "רול תקשורת" של ישראל רינגל, שאף הגישה הצעה למכרז ב'96, המרכז היהודי-ערבי לפיתוח כלכלי (עמותה הפועלת לקידום שיתוף פעולה כלכלי בין ערבים ליהודים), וקבוצת "סלאם שידורי טלוויזיה בערבית בע"מ", שהוקמה לצורך המכרז ואחד מחברי ההנהלה שלה הוא אמנון ליפקין-שחק. מלבד חברת "רול תקשורת", שוויתרה על ההתמודדות בשלב מוקדם, השקיעו שלוש הקבוצות האחרות מאמצים כנים בניסיון לגייס הון ולגבש תוכנית שידורים. במסגרת זאת הן גם ערכו סקרי דעת קהל, העסיקו יועצים ואספו נתונים. אף על פי כן, המשקיעים הפוטנציאליים ברחו בזה אחר זה. הם נבהלו מההפסדים הכבדים של ערוץ 10

ערב השכנות, ואף הוא אינו זוכה לפופולריות רבה בקרב קהל הצופים דוברי הערבית.

בערוצים 2 ו-10 ובטלוויזיה החינוכית מצב השידורים בערבית אינו טוב יותר. חוק הרשות השנייה מחייב את הזכיינים להפיק תוכנית מקור שבועית בת חצי שעה לפחות בשפה הערבית. ברו"ח הרשות לשנת 2002 נקבע ששלושת הזכיינים והטלוויזיה החינוכית עמדו בדרישה. מאז חלה הרעה במצב. השבוע דיווחה "קשת" שאין בלוח השידורים שלה אף תוכנית בערבית. (הנתונים מ"רשת" ו"טלעד" טרם הגיעו). חברת החדשות של ערוץ 2 משדרת תוכנית אקטואליה בת חצי שעה מדי יום שישי בצהריים. הפקתה של תוכנית במתכונת דומה, ששובצה בשעה דומה בערוץ 10, הופסקה לאחר שהערוץ נקלע לקשיים כספיים. בכבלים משודרת מדי יום מהדורת חדשות ארצית בת שלוש דקות בשפה הערבית בערוץ הקהילתי, מספר 25 בממיר. דוברי ערבית מעטים צופים בה, מכיוון שכאמור, בכפרים ובפרוורים הערביות כמעט לא קיימת תשתית לחיבור לכבלים.

אין פלא אפוא שצלחות הלויין צצות כמו מטריות בגשם בציבור הערבי. בהוצאה כספית חרופעמית, שאינה עולה על כמה מאות שקלים, יכול כל תושב בכפר או בעיר ערבית להציב צלחת על גג ביתו ולקלוט את שידורי הלוויין של עשרות תחנות מסוריה, מצרים, לבנון, אבו דאבי, ירדן ואפילו לונדון. החבילות הנמכרות ביותר כוללות את ערוץ "אלג'זירה", ערוצי Art, Orbit, "אלמוסתקבל", LBC ועוד, והן מספקות לקהל היעד שלהן תוכניות ילדים, פנאי וחדשות איכותיות ומושקעות. יחד עם זאת, אין בהן כל נגיעה למרקם החיים המקומי של הצופים. "עם כל הכבוד לאלג'זירה ואחיותיה", כתב לאחרונה במאמר ב"הארץ" הסופר והתסריטאי עלא חליחל, "על הכפר מוסמוס הם לא יעשו סרט דוקומונטרי".

ז איך בכל זאת אפשר למלא את הצורך בערוץ תקשורת אלקטרוני במגזר הערבי, שיהיו בו משקיעים ערבים למרות שאין במגזר הרבה הון, שישדר במקצועיות למרות שאין מספיק ניסיון והכשרה, שיגייס מפרסמים שיסכימו לפנות לציבור שנתפס כבעל כוח קנייה נמוך, שיתגבר על החשדנות, העוינות ואי האמון של הצופים הערבים כלפי גופי תקשורת ממסדיים, שיתקיים מתוך שיתוף פעולה יהודי וערבי פורה, וישל ייסגר במקרה שיפרוץ עימות אלים נוסף בין כוחות הביטחון לבין אזרחים ערבים?

במרכזו אלאם התחבטו בשאלה וגיבשו חלופה. "העמדה שלנו היא שיש להקים ערוץ מסחרי בערבית שימומן מכספי משלמי האגרה הערבים", אומרת זועבי, "נכון להיום, אנחנו משלמים אגרה אבל לא מקבלים עבורה שום תמורה. זוהי הדרך היחידה ליצור ערוץ שמצד אחד הוא עצמאי ונהנה מחופש ביטוי, אבל מצד שני הוא לא תלוי רק בהכנסות מפרסום. ערוץ כזה ינוהל באמצעות מליאה של נבחרים ציבוריים, והערוצים המסחריים דוברי הערבית, כמו ערוץ 2 ו-10, יידרשו להפריש אליו אחוז מסוים מהרווחים שלהם".

משעור נוקט גישה עסקית יותר ואומר נחראות: "אנחנו רוצים ערוץ והמדינה חייבת לתת לנו ערוץ. אני מתכוון לפנות באופן מסודר כדי לקבל ערוץ קהילתי מקומי בכבלים. אם לא אצלחה, ארכוש רישיון במדינה אירופית, אקבל חיבור ללוויין, אתחבר לאנשי מקצוע ערבים בשווייץ ובאיטליה ואשדר לכל מקום, מישראל ועד אירופה".

תמר גוטמן היא דוקטורנטית בחוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה באוניברסיטת תל-אביב

▶ שהמפרסמים יקפצו על המציאה. בעיה נוספת היא רמת ההכשרה המקצועית של אנשי התקשורת הערבים. "עשרות שנים של חוסר שוויון בהקצאת משאבים לציבור הערבי מסתכמות בשיעור גבוה של עוני וחוסר השכלה. שני הגורמים האלה יחדיו מקשים על הצעירים הערבים לרכוש הכשרה איכותית בתחום התקשורת", אומרת זועבי. "ערוץ טלוויזיה מסחרי יכול לצמוח רק על רקע של שגשוג כלכלי, התמקצעות בתחום ופריחה תרבותית. לצערי, עד שלא יהיה שינוי ממשי בסדר העדיפויות של חלוקת התקציבים במדינת ישראל, אין לערוץ ערבי סיכוי להצליח".

ד ברירה של זועבי מקבלים משנה תוקף לנוכח פרשת תחנת הרדיו האזורית בשפה הערבית. בדומה לחוון ערוץ הטלוויזיה הערבי, גם את הקמת תחנת הרדיו, בשנת '96, ליוו תקוות גדולות. המציאות, לעומת זאת, היתה הרבה פחות ורודה. הרשות השנייה העניקה את הזכויות להפעלת תחנת הרדיו האזורית הראשונה בשפה הערבית, "רדיו 2000", לקבוצה של אנשי עסקים ערבים. השותף היהודי החזיק רק ב-8% ממניות התחנה. זמן לא רב לאחר מכן, בשנת '97, התגלעו סכסוכים בין השותפים הערבים, שהאשימו זה את זה בניצול התחנה למען קידום האינטרסים הכלכליים שלהם. כך, למשל, הואשם לוטפי משעור, עורך העיתון "איסינארה" ומבעלי קבוצת "יודא תקשורת" שהחזיקה באחוז ניכר ממניות "רדיו 2000", שהוא משתמש בתחנה כדי לפרסם את שאר כלי התקשורת שבבעלותו בתעריף מוזל. שותף נוסף, מוחמד עבדאלקאדר, הרחיק לכת וניתק את שידורי התחנה כדי למנוע סיקור קטטה המונית שקבוצת הכדורגל שבבעלותו, מכבי אח"נצרת, היתה מעורבת בה. מאבקי השליטה דרדרו את רמת השידורים בתחנה ואת אחוזי האזנה, והתחנה קרטעה בקושי.

בעקבות מהומות אוקטובר 2000 נסגרה התחנה סופית. במשרדי הרשות השנייה התקבלו אז חמישים מכתבי מחאה של אנשי ציבור ערבים ויהודים וחברי כנסת, שטענו שהמניע לסגירת התחנה הוא צנזורה וסתימת פיות. "נכון שהמטרה התלוונה אצלנו נגד התחנה בגלל הסתה", אומרת נאוה בת-צור, סמנכ"ל לענייני רדיו וטכנולוגיה ברשות השנייה, "אבל החלטנו על הסגירה מפני שהבעלים לא הגישו בקשה מסודרת לחידוש הזכויות". הניסיון הזה, אגב, יכול להיעד על גורלו הצפוי של ערוץ טלוויזיה ערבי במקרה שיתלקח עימות אלים נוסף בין ערבים ליהודים. בכל אופן, באמצע 2002 פתחה הרשות השנייה מחדש את המכרז לתחנת רדיו אזורית והעניקה את הזכויות ל"רדיו אי-מס", פרי שיתוף פעולה בין קבוצת "גאון תקשורת", שנציגה הוא יהורם גאון, וקבוצת אמאל כראם, שבראשה עומדת אשת עסקים ערבית. התחנה החדשה החלה לשדר בקיץ האחרון, אך השותפים, המחזיקים כל אחד במחצית משווי המניות, הספיקו להסתכסך. השותפים הערבים טוענים שהצד היהודי נוהג בהם בהתנשאות ומונע מהם מעורבות בנייהול התחנה. הרשות השנייה נדרשה להרגיע את הרוחות, ונכון לעכשיו התחנה ממשיכה לשדר. את תגובתה של אמאל כראם לא ניתן היה להשיג. חסרה תגובת יהורם גאון.

בינתיים מוותרים יותר ויותר צופי טלוויזיה ערבים על השידורים בערוצים דוברי העברית. "הערבים מהווים 20% מכלל האוכלוסייה בישראל, אבל המדיה האלקטרונית מתעלמת מאיתנו לגמרי", טוען לוטפי משעור. "לציבור הערבי אין לגיטימציה כצרכן תקשורת וכקהל יעד, למרות שאנחנו נמצאים במוקד של אירועים תקשורתיים רבים. אין לנו שום במה להתבטא בה ולהשמיע את הקול הייחודי שלנו. היצע התוכניות שקיים בשפה הערבית הוא פשוט מעליב. השידורים בערבית של רשות השידור הם פרופגנדה מגמתית, וערוץ 2 ו-10 רק רוצים לצאת ידי חובה ולמלא את המכסה שהרגולטור דורש בהשקעה מינימלית".

ה טלוויזיה הישראלית החלה לשדר בערבית מיד עם הקמתה בשנת 1968. התוכניות, שארכו כשעה וחצי מדי יום וכללו גם מהדורת חדשות, זכו לאחוזי צפייה מועריים שנאמדו ב-2% בקירוב. בשנות התשעים, כשהוקם ערוץ 33, הועברו אליו השידורים בערבית. בעקבות המהלך ירד הרייטינג עוד יותר, כיוון שערוץ 33 לא נקלט באנטנה רגילה. באוקטובר 2002 חנכה רשות השידור, בהשקעה כספית גדולה, ערוץ לוויין בשפה הערבית שנקרא "ערוץ המזרח התיכון". תכליתו היא הפצת מסרי ההסברה הישראלית בקרב מדינות

לוטפי משעור: לציבור הערבי אין לגיטימציה כצרכן תקשורת וכקהל יעד, למרות שאנחנו נמצאים במוקד של אירועים תקשורתיים רבים

הסקופים חשובים פחות

הפכה של ממש מתרחשת בתקשורת הערבית: עמודי הדעות, המאמרים וגם תוכניות הריון והעמקה ברשתות הטלוויזיה הלוויינית מכים שוק על ירך את מהדרות החדשות ועמודי החדשות. זהו תהליך בלתי שגרתי שהחל להסתמן בהדרגה כבר לפני שנתיים שלוש, אבל באחרונה הולך וצובר תנופה. התחנות הלווייניות מסוגן של "אליג'זירה", "אלי-ערביה" ושלל המתחרות שלהן נאבקות זו בזו על קהל הצופים לאו דווקא באמצעות מהירות הדיווחים ועושר הכתבות מן השטח – וכולן משקיעות בזה סכומי עתק שאינם מוכרים כלל בישראל – אלא במגוון העמדות ובטיב הוויכוח שהן מציעות בלוחות השידורים. מעמדה של רשת טלוויזיה, כמו יוקרתם של העיתונים הערביים, נמדדים כיום על-פי מידת ההעזה והחריפות בנקיטת עמדות בסוגיות רגישות – הנכונות לשקף עמדות החורגות מן הקו. הסקופים חשובים פחות. הרבה פחות. מדוע? משום שהאינפורמציה ממילא זורמת אל הצופה בערוצים רבים ואין זה משנה לו ממי והיכן קלט את המידע לראשונה.

הצופה הקורא הערבי – מיעוט קטן יחסית במרחב שמסביבנו – מעוניין ברעיונות חדשים, בפרשנות מקורית למאורעות. קשה להשתחרר מן הרושם שזהו תהליך הפוך לאופן שבו מתפתחת התקשורת הישראלית. אצלנו מתחדדת ההרגשה של החדשות, בעצם של הכותרות, ומתכווץ חלקן של הדעות והעמדות. העיתונות הישראלית ברובה הותרת להפתיע את לקוחותיה בדיווחים מסעירים, בדרך-כלל בתחום החדשות: "גילויים", "חשיפות" ו"בלעדיות". תחום הדעות הפך ברובו כבואה של הפולמוס הפוליטי השגרתי: גישות צפויות מראש על יסוד השקפות עולם מסורתיות. והעיתונות שלנו, כמדומני, נהגת בזה כספח לתבשיל העיקרי – כותרות גדולות. הבכורה של עמודי הדעות ותוכניות הוויכוח בתקשורת הערבית גורמת לכך שעיתונים חשובים שומרים אמנם בינתיים על יוקרתם מן העבר, אבל אינם מעוררים עוד עניין רב. קורא סקרן, המשוטט בין רשימת העיתונים הערביים המופיעים באינטרנט, לא יתחיל את יומו בקריאת "אל-אהראם" או "א-נהאר" הלבנוני, אלא יעדיף לעתים קרובות עיתונים שנחשבו עד כה זניחים ובעיקר עיתונים ממדינות שמעולם לא הצטיירו כמעצמות תקשורת. "איסאסה" של כוויית, "אליוטון" הסעודי, "א-שרק" מקטר ולבטח עיתוני אלג'יריה והעיתונים הסוריים שברשת – כולם מתמחים יותר ויותר בפתחת שערים רחבים לעמדות לא מקובלות ולכותבים לא קונבנציונליים וכך קנו לעצמם מעמד שלא היה להם כמעצבי דעת קהל.

הדרוגמה המרתקת ביותר היא בסעודיה, שם ניטש בחודשים האחרונים פולמוס סוער באשר לרפורמות הדרושות בממלכה מוכת הטרור. אין כמעט זכר לפולמוס הזה בטורי החדשות – ודאי לא בטלוויזיה או ברדיו – אלא רק בעמודי הדעות. מי שינסה להביין מה קורה בארץ הוא בעזרת הידיעות הנרפסות שם יקלע

למבוכה רבתי. אך ורק בעמודי הדעות אפשר למצוא מפתחות לפענוח המאבק הפנימי. בעצם, עמודי הדעות בסעודיה הפכו את היוצרות ונעשו עמודי החדשות האמיתיים.

כך גם בעיראק. שפע העיתונים המופיעים כנגדאד מאז הניצחון האמריקאי אינם עסוקים כלל בתחרות על הדיווחים. תשומת הלב של העורכים נתונה להתמודדות על דעות כאשר לדרכי השיקום של המדינה. בעיראק, כמו ברוב המדינות הערביות, בעלי הטורים ולא השדרים והכתבים הם הכוכבים "שמוכרים" עיתונים.

אפילו בסוריה החדשות האמיתיות מתחבאות בעמודי הדעות. בעמודי החדשות של "תשרין", "אלי-בעת" ודומיהם אין לעולם חידושים. האחידות והקונפורמיזם שולטים בלא מצרים. לא כך

בניגוד לישראל, התחרות בתוך

התקשורת הערבית נסבה על עמודי

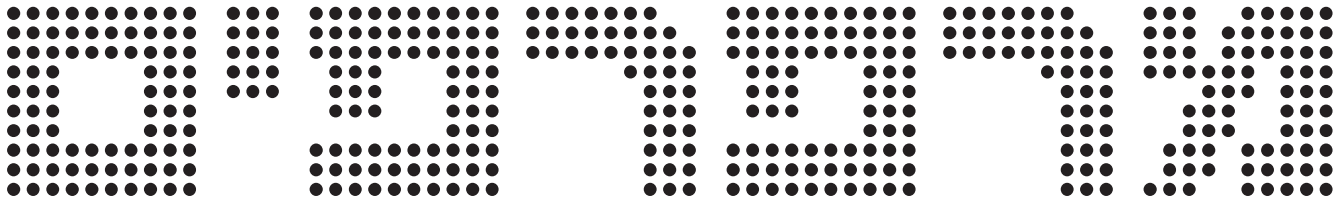
הדעות ועל תוכניות ההעמקה

במאמרים. הנה, למשל, התחולל שם שינוי חשוב, שלא שמו לב אליו בתחילה בישראל: במקום לכתוב על "המאבק" הישראלי-ערבי כדרך שנהגו שם עשרות שנים, החלו לכתוב על "הסכסוך" הישראלי-ערבי; לכאורה עניין סמנטי של מה בכך. ולא היא. "מאבק" הריהו גזירת גורל שאין להסירה; "סכסוך" הוא מחלוקת שיש לה פתרון!

בתוך המהפכה הזו נשארה מצרים – פעם הבירה הבלתי מעוררת של התקשורת הערבית – הרחק מאחור. הטלוויזיה שלה היא המשעממת מכולן. למעט בתוכנית האולפן של ר"ר עבד אימונעים סייד עלי, מנהל המחקרים האסטרטגיים של "אל-אהראם", אין למצוא שם רעיונות חדשים או ניתוח מקורי. עיתוני קאהיר גדושים מלל ארכאי. מאז פרש סנניין הייכל לגימלאות אין אפילו בעל טור מצרי אחד שיש לו מוניטין אוזריים של ממש.

בשורה התחתונה: אחרי שתחנות הטלוויזיה הערביות השאירו במובנים רבים מאחור את תחנות הטלוויזיה הישראליות, נשארת עכשיו העיתונות הכתובה הישראלית בפיגור מאחורי חלק מן העיתונות הערבית המשווקת כיום דעות במקום ידיעות. ■

אהוד יערי הוא הפרשן לענייני המזרח התיכון של ערוץ 2

אור גורם לקוראי עיתונים לאנשים רגילים לצרוך

ארן ליביו

דורון אבן־פז (28), סטודנט לפסיכולוגיה ולתקשורת באוניברסיטת חיפה, מתאר את עצמו כקורא עיתונים כפייתי שזנח בהדרגה את המדיום המודפס ועבר באופן כמעט בלבדי לצריכת חדשות מקוונות. הוא אינו לבד: תוצאות סקר TGI של מכון טלסקר מהחדש שעבר מלמדות על ירידה משמעותית בחשיפת הציבור הישראלי לעיתונים יומיים בימי חול ובסוף השבוע לצד עלייה משמעותית במספר הממוצע של דקות גלישה שבועיות באינטרנט. בשורות הבאות מסביר אבן־פז את פשר ההערכה החדשה שלו.

אבן־פז: "אני ירושלמי במקור. בבית היה לנו מגוי ל'מעריב', קיבלנו אותו כל יום. בהתחלה הייתי קורא הכל, ממש קורא כל אות, ממש ברמה שהייתי קם יותר מוקדם בבוקר בשביל לקרוא את העיתון מתחילתו ועד סופו. את החלק הראשי, אני מתכוון, של החדשות. לא את כל המוספים. עם הזמן זה הפך להיות מרפרף יותר, כשבמקביל גם השימוש שלי באינטרנט הלך וגבר. מאז שעברתי לחיפה הפסקתי לקרוא עיתונים לחלוטין".

מה גרם לזה?

אני חושב שמרגע שהתחיל האינטרנט המהיר, זה מה שהביא את השינוי הגדול. היה לי אינטרנט בכלל משנת '98 בערך, אבל מה שעשה את המהפכה זה באמת האינטרנט המהיר, לפני שלוש שנים בערך. לפני זה, יותר הייתי מתחבר בשביל לשלוח איימייל, דברים כאלה. זה היה יותר בעייתי, כי זה עולה כסף, זה תופס את הקו. האינטרנט המהיר הפך את זה למשהו שכל הזמן נמצא ברקע, או מתמכרים ומתחילים לצרוך כל מיני תכנים שלא צרכנו קודם. זה פתאום פתוח כל הזמן, אז אני רואה כל הזמן מה מתעדכן. מאז פחות פניתי לעיתון לחדשות. Ynet כל הזמן פתוח אצלי, זה הרף הראשי, אז אני רואה

אתו לפחות ארבע פעמים ביום. ככה אני די מעורבן בחדשות האחרונות און־ליין. אם כבר יוצא לי במקרה לראות כותרות של עיתונים בבוקר, אז זה תמיד נראה לי ישן ולא רלבנטי.

האינטרנט בכלל הפך להיות משהו מאוד מהותי ומעשי בחיים שלי. הכל נעשה בעצם דרך האינטרנט. אם זה להתעדכן בחדשות, אם זה לעשות פעולות בחשבון בנק. אני לא הייתי בבנק כבר שנים. אם זה לקבוע תור לרופא, לקנות מוצר חשמלי – הכל דרך האינטרנט. גם כל מה שקשור לאוניברסיטה – ציונים, לשנות מערכת. אני כבר לא מרים טלפון לשום מקום.

ובשאתה נתקל בעיתונים, אתה לא מוצא בהם שום דבר שחפר לך?

האמת היא שבשנתיים האחרונות אני רואה מהעיתונים בעיקר את מוספי סוף השבוע, ובדרך־כלל זה שעמום מוחץ. ראיתי את "מעריב" ואת "ידיעות", ולפחות בסוף השבוע מבחינתי זה עיתונים כמעט זהים, ככה שהבנתי שזאת לא בעיה של חשיפה שלי. ל"הארץ" בקושי נחשפתי עד לאחרונה, ובאמת גיליתי שזה משהו אחר, מאוד מאוד שונה, אבל כאן נכנסת כבר המגבלה הטכנית של חוסר זמן. אני פשוט לא מסוגל לקרוא כמויות כאלה של טקסט. אם כבר יש לי זמן, יש לי דברים יותר טובים לעשות. אם יש לי עודף זמן פנוי, אני אעדיף לקרוא ספר, לא עיתון.

ובשאתה באינטרנט, מה אתה קורא?

בעיקר חדשות, בעיקרון רוב החדשות. פחות חדשות חוץ, את זה אני קורא בכמות מוערית. אני קורא הרבה ממה שקורה בארץ – מדיני, פוליטי. הרבה תרבות גם, אבל בעיקר חדשות. כמו שאמרת, חדשות זה גם דף הבית שלי. אני רואה מה קרה בשנייה האחרונה ומה קרה היום בכלל. אני לא הולך יותר אחורה, לא רואה מה קרה מעבר לאתמול. אבל זה דף הבית. אז מה שאני לא רוצה לעשות באינטרנט, זה מה שאני רואה קודם. אם אני

רוצה נגיד להזמין וידיאו, אז אני קודם כל קורא את החדשות. אני לא עושה כלום לפני שראיתי את החדשות. גם אם אני בודק איימייל, אני קודם קורא חדשות. יוצא שאני בעצם צורך את החדשות האלה כל הזמן.

ובמקרים כאלה, אתה קורא כתבות שלמות או רק מתעדכן בכותרות?

בדרך־כלל אני רק מרפרף. בערך 70 אחוז מהזמן אני רק מרפרף וממשיך הלאה. בשאר הפעמים אני נכנס, בודק ראשי פרקים של החדשות, קצת כלכלה לפעמים, כמעט תמיד תרבות.

את התגובות אתה קורא? או מגיב בעצמך? אם אני נכנס לקרוא כתבה שמעוררת תגובות

דעתניות, אני גם מגיב. זה נורא כיף להגיב.
ואילו תגובות אתה קורא?

אני משתדל לא להיכנס לתגובות שמכוונות באופן אישי נגד הכתבים, וגם לא כותב בעצמי שום דבר על הכתבים. לא מעניינות אותי התגובות האישיות, ויש הרבה כאלה, אנשים שכותבים "הכתב ככה", "הכתב ככה". אני כותב מה דעתי על נושא הכתבה, וקורא תגובות של אחרים. לא כשזה 400 תגובות כמובן, אני לא קורא את כולן. אני מרפרף ורואה מה מעניין. לפעמים אפשר לראות בתגובות הרבה אנשים שכותבים, נגיד, "בתגובה למס' 2" וכאלה, או אני הולך לראות מה 2 האידיוט כתב, למרות שבדרך-כלל זה הפוך, הוא דווקא כתב בסדר, ואו כל התגובות עליו זה "יא שמאלני" וכאלה. התגובות זה חלק מהיתרונות של האינטרנט?

כן. הרבה פעמים לפני שאני קורא את הכתבה עצמה, אני קורא את התגובות. רואה איך מתלהמים, מקללים, וזה עוד אחרי הסינון, כי הם לא מכניסים הכל. זה מדיום נהדר מהבחינה הזאת, האינטרנט. אתה מתערכן גם באמצעות סוגים אחרים של כלי תקשורת?

הרדיו פתוח כל הזמן. אם אני עכשיו בבית ולומד למבחן, Ynet וא Ynet פתוח והרדיו עובד במקביל. כשאני נכנס הביתה, אם חושך בבית, עוד לפני שאני מדליק את האור אני מדליק את הרדיו. אותו דבר גם באוטו. אבל זה לא כלי-כך לחדשות. לפעמים אני אפילו מנמיך כשיש חדשות. אני לא פונה לשם כדי לקבל מידע.

ולטלוויזיה?

לא. אני חושב שבשבועיים האחרונים, נגיד,

לא ראיתי דקה של טלוויזיה. ערוץ 1 אני לא יכול לראות, הכל שם זה תוכניות לפנסיונרים. ערוץ 2 צוחני וצעקני והפרסומות משגעות אותי. כבלים אין לי, אז רוב הזמן הטלוויזיה פשוט כבויה.

ואם קורה משהו דרמטי? פיגוע?

אם יהיה פיגוע או אני אדליק את הטלוויזיה לראות קצת מה קורה מהשטח. האינטרנט יביא לי את המידע הראשוני, ואז אני אפתח את הטלוויזיה בשביל הדיווחים מהשטח, אבל מהר מאוד אני אכבה אותה.

ואם יש איזה יום שידורים מיוחד, נגיד כמו

שהיה עם עסקת השבויים?

אז אני עדיין אתערכן בעיקר מהאינטרנט. אני אכנס פעם בשעה בערך לראות שהכל דופק כמו שצריך, ואת הטלוויזיה אני אפתח רק בשמונה

הדיווחים באינטרנט

איור: עמוס אלנבוגן

ולקהל היעד המדומיין שלהם. דומה שאיפיון זה הוא המסביר גם את החשש הגדול (והלא לגמרי מוצדק) מפני גוויעתה של העיתונות המודרפסת: ההתחככות היומיומית של עיתונאים עם צעירים חילונים משכילים, שבעבורם הפך העיתון למדיום חסר כל חשיבות, מגדילה את חשיבותם היחסית. לכך יש להוסיף את העובדה שקהל זה נחשב בעיני רוב הכותבים בעיתונות המודרפסת ל"קהל אבוד": מי שהפסיק לקרוא עיתונים לא יחזור אליהם עוד, ועל כן המעבר לאינטרנט נתפס כתהליך בלתי הפיך ובעל עוצמה הולכת וגוברת.

למרות האפיון הרמוגרפי הייחודי, אין בנתונים המחקריים ובנתוני הסקרים של היום כדי להשיב על השאלה בדבר הגורמים המדויקים המובילים אנשים לנטוש את המדיום המודרפס ולעבור לתקשורת המקוונת לשם צריכת חדשות. המהירות והאינטראקטיביות של האינטרנט מהוות, קרוב לוודאי, גורמים בעלי משמעות בשביל אנשים שמאפיינים אלה חשובים להם, אולם אין הם מסבירים מדוע יש כאלה הממשיכים לצרוך עיתונות מודרפסת לצד האינטרנט, בעוד שאחרים מבכרים להימנע מכך. סביר להניח שמדובר בשילוב של גורמים רבים ומורכבים הנוגעים להרגלי חיים, ליכולות כלכליות, להעדפות אישיות, לרפוסים משפחתיים ותעסוקתיים וכדומה.

לפני ששנים וחצי הכריז בוב אינגל, נשיא חטיבת המדיה החדשה בתאגיד התקשורת האמריקאי הענק נייטרידר (שבבעלותו כיום 31 עיתונים יומיים מודרפסים ו־103 עיתוני רשת), כי "עשר עד עשרים השנים הקרובות יקבעו אם תעשיית העיתונות המודרפסת תחיה או תמות". ברגע זה נראית הנבואה האפוקליפטית הזו מוקדמת מדי, אבל אין להתעלם מכך שממצאי סקרים ומחקרים שנערכו בשנים האחרונות ברחבי העולם המערבי, בכללם בישראל, מוכיחים כי התפתחות האינטרנט והפיכתו למוצר המצוי כמעט בכל בית אכן מכרסמת אט־אט בכלעדייתיה של העיתונות המסורתית (המשודרת והמודרפסת) בתחום החדשות, כאשר הפגיעה הגדולה ביותר היא בעיתונות המודרפסת.

מורכבותם: גם כיום מדובר בשיעורי חשיפה גבוהים מאוד לעיתונות המודרפסת בהשוואה למדינות אחרות, ומספרם של האנשים שאינם צורכים כלל עיתונות מודרפסת נותר במיעוט. על־פי נתוני מדר האמון בתקשורת של מכון הרצוג באוניברסיטת תל־אביב משנת 2003, 87.5% מהציבור צורכים עיתונות מודרפסת בתדירות כלשהי, ורק 11.3% אינם צורכים עיתונות כזאת כלל (אך משתמשים במקורות אחרים לחדשות, כגון טלוויזיה, רדיו ואינטרנט; כלומר, לא מדובר באנשים שאינם מתעניינים בחדשות כלל). אולם על אף העובדה ששיעורם של האנשים, המתעניינים בחדשות אך אינם צורכים כלל עיתונות מודרפסת, נמוך, מדובר באוכלוסייה הנתפסת כבעלת משמעות רבה בעיני העיתונאים העובדים במדיום המודרפס. על־פי נתוני מכון הרצוג, צרכן החדשות הממוצע, שאינו צורך עיתונות מודרפסת אך קורא עיתונות מקוונת, הוא צעיר יותר (בארבע שנים בהשוואה לציבור קוראי העיתונים), משיכיל יותר (סיים שתי שנות לימוד יותר מקורא העיתונים)

דורון אבן־פז: Ynet כל הזמן פתוח אצלי, זה הדף הראשי, אז אני רואה אותו לפחות ארבע פעמים ביום. אם כבר יוצא לי במקרה לראות כותרות של עיתונים בבוקר, אז זה תמיד נראה לי ישן ולא רלבנטי

הרבה פעמים לפני שאני קורא את הכתבה עצמה, אני קורא את התגובות. רואה איך מתלהמים, מקללים, וזה עוד אחרי הסינון, כי הם לא מکنסיים הכל. זה מדיום נהדר מהבחינה הזאת, האינטרנט

הממוצע) וחילוני יותר. במלים אחרות מדובר, במידה רבה, באותו פלח של האוכלוסייה הדומה ברבים ממאפייניו לציבור העיתונאים עצמו

כדי לראות את הסיכום של הדברים, אבל אני לא שאר עם זה.

אתה יכול לנסות לדמיין מה היה קורה אילו היה לך היום בבית מנוי לעיתון?

אני מתאר לעצמי שהייתי מסתכל על הדף הראשי, לראות כותרות. אין שם הרי משהו אחר לקרוא. בדרך־כלל זה היה מסתכם בזה. אולי פעם בכמה ימים הייתי מוצא איזו כותרת שתמשוך אותי לקרוא גם את הכתבה. אבל בגדול, היום, גם אם אני אקבל את העיתון כל יום בחינם אני לא אקרא אותו. אחת הטענות כלפי האינטרנט היא שלמרות שהוא מדיום מצויץ לערכונים מהירים, אין בו כלי כך ממד של פרשנות והרחבה, כי אנשים לא יושבים מול המחשב לקרוא טקסטים מאוד ארוכים, וזה משהו שעדיין קיים בעיקר בעיתונות המודרפסת.

האמת היא שזה באמת הדברים הכי מעניינים בעיתון. אני קורא דברים כאלה באינטרנט, אבל לא הרבה. זה נורא תלוי בנושא. לפעמים ב־Ynet, נגיד, אם מישור מביע בדרך הרעות משהו שהוא לא לגמרי בקונסנזוס, אז הם ישימו את זה בדרך הבית ואז אני אקרא, אבל חוץ ממקרים כאלה אני לא הולך הרבה לקרוא פרשנויות בדרך־כלל. לעיתון אני לא ניגש בכלל, אז אני לא קורא את זה גם שם, אבל אלה באמת החלקים היותר טובים של העיתון. שם הוא באמת מביא משהו שלא תמצא בהכרח באינטרנט. אבל זה עדיין לא מספיק חשוב כדי שאני אלך לקרוא עיתון בשביל זה. אני מניח שיש דברים שאני לא מקבל, אבל אני לא מרגיש שכדאי לי בשביל זה לקרוא עיתון. אני לא חי בתחושה של הפסד.

זה כמו שאם אני לומד פסיכולוגיה, אז יש הרבה דברים מעניינים אחרים שאני לא לומד. אני חי עם זה בשלום, אין לי תחושה שאני מפספס משהו. גם אם אמצא עיתון בחוץ, אני לא ארוץ לקרוא אותו. יש איזשהם דברים שבכל זאת אולי חסרים לך בגלל העדר העיתון?

אולי קצת דברים טכניים, כמו לוחות שידורים, איפה מציגים סרטים, מידע כזה. כל התכנים התרבותיים אולי, אפשר להגיד שהם קצת חסרים, אבל זה לא מה שיגרום לי לחזור לקרוא. וגם את זה היום כבר אפשר למצוא באינטרנט, כמו כל דבר.

חרף נתוני סקר TGI (ירידה מ־81.7% חשיפה לעיתונים בסוף השבוע ב־2002 ל־73.3% חשיפה ב־2003; ירידה בזמן המוקדש לקריאת עיתונים מ־36 דקות ביום ב־2000 ל־32.5 דקות ב־2002 ו־31 דקות ב־2003; עלייה בזמן הגלישה באינטרנט מהבית מ־113 דקות שבועיות ב־2002 ל־137 דקות ב־2003), יש להתייחס אליהם על

החבר של דנה ספקטור לא נתן לה. לא מדובר בא', החבר הנוכחי, שאיתו היא עומדת להתחתן, אלא בחבר הקודם, האקס. ובכלל, מההתחלה הם לא היו "המרריך לאוהבים 2". משהו חיוני היה חסר במין שלהם, איזה להט, איזו חופשיות, איזו חרדה להשתכשך בבריכת הריחות והמיצים. מההתחלה הם היו עושים סקס מתנצל בחושך. יום כן, יום לא, בשעה קבועה, לוחצים איברים פנימיים בנימוס. לא חשו צורך לדבר על זה.

קוראיה הנאמנים של דנה ספקטור בוודאי מכירים את הסצינה. אלה הם ציטוטים מדויקים מתוך אחד הטורים במדור "בקרוב אגיע רחוק" במוסף "7 ימים" של "ידיעות אחרונות". וזה עוד לא הסוף. בעוד דנה והאקס לא חשו צורך לדבר על זה, דנה בהחלט חשה צורך להמשיך ולספר לקוראים גם איך הכל נגמר: לאחר שהאקס לא שעה לתחנוניה המרומזים והעדיף משחקי מחשב על סקס, היא התפרצה עליו: "אני נגמרת כבר, נגמרת כבר ממך", כבר לא אכפת לי שאני נשמעת כמו שחקנית בסרט סטודנטים צ'כי. כבר לא אכפת לי כלום. אני רק רוצה החוצה, להציל את מה שנשאר ממני. לעזאזל החברות הטובה, שתיחקקת התקשורת הנהדרת, יש לי רדאר קטן בין הרגליים, והוא צורח 'עכשיו'". מדי יום ישישי מגישה דנה ספקטור לקוראים

דנה לא לבד

הגלגול החדש של הטורים האישיים בתקשורת: העיתונאים הם הנושא, חייהם הפרטיים זה האיטם החם

ולקוראות מנה גרושה מקורות חייה. בכישרון, בסגנון כתיבה ייחודי, ציני וחד, היא כותבת מה היא אוהבת, מה היא שונאת, מה החברות שלה (אליעזר, חגית, מיכל ואיילת) חושבות על זה, וכן, כמובן – על סקס. הרבה סקס. ספקטור לא חוסכת בפרטים ולא מתביישת לכתוב על כלום. יש לה עמוד שלם במוסף הנפוץ במדינה, והיא כותבת לכרילם, על היכל. כשהחבר שלה, א', נסע לחודשים לחוץ-לארץ היא שיתפה את הקוראים בבעיה שנוצרה עקב הנסיעה: איך להסתדר בלי סקס חודשיים. וכמו תמיד הגדירה ספקטור את המטרה ואת האמצעים הדרושים להשיגה: המטרה – לאלף את החרמנות, האמצעים – ויברטורים, פעילות פוליטית ("האם כדאי לי לדווח על עצמי לאמנסטי אינטרנשיונל? אולי ישלחו אלי גדר של לוחמי חופש נועזים, רצוי אוגנדים, שישחררו אותי מעגינותי"), ולגלות איפוק ("אני מודה, יש משהו מאוד לא אסתטי בחרמנות שלי, בבעירה הצורחת בין רגלי כטיל").

"העין השביעית" ביקש לראיין את דנה ספקטור לצורך הכנת הכתבה, אולם לאחר התלבטויות החליטו מערכת "7 ימים" וספקטור שלא לשתף פעולה. בעלת טור, שלא עושה חשבון לאף אחד, וחושפת את עצמה למאות אלפי קוראים מדי שבוע במונולוג אינטימי למדי, לא היתה מוכנה להשתתף בדיאלוג אחד על אחד, <

איר: רח גוייל

"אני נגמרת כבר, נגמרת כבר מחך... לעזאזל החברות הטובה, שתיחנק התקשורת הנהדרת, יש לי רדאר קטן בין הרגליים, והוא צורח 'עכשיו'" (דנה ספקטור, "7 ימים")

כשרון כתיבה יוצא דופן. וכך, בעוד ספקטור כותבת בחן ובשנינות, לא תמיד מצליחים הכותבים האחרים לשכנע כי אכן מדובר בחוויה שחובה לקרוא. במקביל לגל תוכניות ה"ריאליטי טי.וי." השוטף את ערוצי הטלוויזיה, מתפשט לו גם ה"ריאליטי ג'ורנליזם": העיתונאים הם הנושא, חייהם הפרטיים זה האייטם החם. שלל נושאי הכתיבה בטורים שלהם נע מעניינים חשובים כמו חתונות וגירושים, דרך תיאורים מפורטים מחדר המיטות, ולעתים מתמצה בקניית ספה ועשיית כביסה. בטורים האלה הופכים פרטים טריוויאליים וטפלים מהיום-יום לסוגיות בקנה-מידה לאומי. העובדה כי הם נכתבים לרוב על-ידי אנשים מוכרים לציבור הרחב, סלבריטאים, עוטפת את הפרטים השוליים במעטה חשיבות מלאכותי. מטבע הדברים, הסלבריטאים עושים את דרכם בעיקר למוספים השבועיים של העיתונים הגדולים.

כבר לפני שנתיים שיתף יאיר לפיד בטורו ב"מעריב" את הקוראים בחוויית הגירושים שלו (בשעה רעה ומוצלחת זוגתי שתחיה ואני החלטנו להיפרד... אקט הפרידה עצמו התקיים ביום שישי בשבע וחצי בבוקר עת הופיעו ציון, ציון וציון והי תחילו להעמיס את הבגדים שלי על הטנדר"). גם כשעבר ל"ידיעות אחרונות" לא חסך לפיד מהקוראים פרטים על האשה שאיתו, שהספיקה בינתיים לחזור לזרועותיו. אגב, עם הצלחה לא מתווכחים – עד מהרה הפך העסק למשפחתי. זוגתו שתחיה,

המכונה גם ליהיא לפיד, ראתה כי טוב והחליטה אף היא, מעל דפי מקומוני "ידיעות תקשורת", לשתף את קוראיה בחיים המחורשים עם יאיר, שאותו היא מכנה "החזק". לעתים עומדת במרכז הטור חוויה הרת גורל בחייה ("הלכתי לקנות מעיל", "יום-ההולדת שלי מגיע" וכו'), ולעתים מגיע "החזק"

בקלילות, ויודעת לצחוק על עצמה לא פחות מאשר על אחרים. לא מתיימרת להיות מעצבת דעת קהל, כתבת מדינית או יואל מרקוס. היא בעד ישירות, נגד פוליטיקלי קורקט, מוזר לה שאומרים שהטור שלה הוא סאטירה ("המלים האלו, 'סאטירה', 'פחות טריוויאלי', מהלכות עלי קסם כמו שיר נחשים הודי"), והיא יודעת היטב שלצד היתרונות יש לה גם חסרונות: "בואי, מסכנה שלי", 'א' חיבק אותי, 'בואי עיתונאית שנונה ואומללה שלי. תגידי לי מה שווה כל אוצר המלים המרדים הזה שלך, כשאת כזאת הלן קלר כשזה מגיע לרגשות?".

היא בסך-הכל בחורה רגילה שגרה בשכונת ביצרון בדרום תל-אביב, וזה ממש לא אשמתה שיש אנשים שאצלם "שיינקין" זו עדיין קללה: "הכתובת שלי: תל-אביב, עיסוקי: עיתונאית. שם משפחתי: ספקטור המניאקית. כל אלה הם, תאמינו לי, רק טעות ליהוק גדולה. בעוד רוב האנושות מצפה שאנהל את חיי כריץ' ביץ' חוגגת, אני מתלבטת בין הקוטג' היקר לזול בחנות. הנה, רק לפני יומיים קיבלתי מכתב מקוראת בשם מרים: 'הייתי מזמינה אותך לבוא ולגור בעיר המה כמו שדרות שלנו, ליהנות מהפשטות של החיים, מהנשמה הגדולה של האנשים. אבל מושג כמו 'נשמה' בוודאי לא מדבר לתל-אביבית רעה וצינית כמוך. מה לך ולמשפחתיות, כשאת כל היום כמועדונים?'. האמת, אני די נבהלת מהמכתב הזה, ולרגע אני באמת מאמינה שמרים ראתה לתוך תוכי. מה בדיוק קראה שם מרים, בנשמת העירונית והקפואה כקרח? ...אז אני לוקחת את נשמת הנחש שלי והולכת למועדון השכונתי שלי. המכולת של דני, פינת יד-אליהו וביצרון. שם אני בוחרת בציניות לוותר על השניצי-לים של 'מאמא עוף' בעבור קציצות דג זולות. אין לי יותר כסף, אבל זה לא מעניין את מרים שלנו. ככה זה כשאת תל-אביבית מושחתת".

דנה ספקטור לא לבד. בחודשים האחרונים יותר ויותר עיתונאים כותבים טורים אישיים על עצמם ומתעקשים לשתף את הקוראים בכל בדל מידע מחייהם המסעירים, לפחות בעיניהם. אבל עם זאת, לספקטור יש שני יתרונות משמעותיים: היא כותבת במגוון מהנפוצים ביותר במדינה, ויש לה

על כתיבתה. אבל ייתכן שסירובה מוצדק: עיתונאי צעיר יחסית (ספקטור בת 33), שמתחיל לדבר על עצמו ועל ה'אנר שבו הוא עוסק, עלול למצוא עצמו במהרה על הסקאלה שבין פתטי למטופש. ודנה ספקטור רחוקה מזה, כרחוק "סקס והעיר הגדולה" מ"יצאת צדיק".

הטור של דנה ספקטור ב"7 ימים" הכניס רוח צעירה במגזין. עד ספקטור, חתמה את המוסף אודטה בטור קליל לעקרת הבית. במשך שנים צברה אודטה קהל קוראים גדול ונאמן, וכשעברה ל"מעריב" החליטו ב"ידיעות אחרונות" על שינוי אסטרטגי, ואפילו אמין, כדי למשוך קהל צעיר: נקיון תריסים – אאוט, "רדאר בין הרגליים" – אין. צעירים רבים החלו לפתוח את "7 ימים" מהסוף, ולא בגלל האסטרולוגיה.

דנה ספקטור לא המציאה את ז'אנר ה"ישי-לי טוראי-שיואני-כותבת-בו-עלי-הכל-יגום-על-סקס". כמו הרבה דברים גם כאן מדובר בייבוא (אישי...). מארצות-הברית: הטור של קנדס בושנל ב"ניו-יורק אובזרב" היה הבסיס לספר ולסדרה "סקס והעיר הגדולה", ובאותה סדרה כותבת אחת הדמויות, קארי בראדשו, טור שבועי ל"ניו-יורק טיימס". ספקטור פשוט עשתה לז'אנר הזה עלייה והובילה אותו כמה צעדים קדימה: היא הכניסה את הסקס בדלת הראשית, לא בדרך וולגריית, לא בצעקנות. בעזרת סגנון כתיבה שנון ומושחז הוא שומרת על רמה, ומוכיחה יכולת הסתכלות מרשימה על העולם, לא רק עולם

"לפני שבועיים תפרתי כפתור בפעם הראשונה. עברתי עם חוט ומחט בתוך הארבעה חורים של הכפתור שבעת אלפים פעם. נראה לי שגם עם חסור חשמלי לא יצליחו לנתק אותי" (קובי אוז, "מעריב")

הסקס, ולא פחות חשוב מזה – היא מצליחה להצחיק. צופי תוכניות הבידור הישראליות בטלוויזיה יודים עים בוודאי שזאת לא משימה פשוטה.

ספקטור חיה את הטור והיא חלק בלתי נפרד ממנו, לעתים על תקן של "שפן נסיונות": "כש" היא מצוידת בשפם עבות, גבות ברז'יבי ומופע פצעונים דלקתי על הפרצוף, יצאה דנה ספקטור להוכיח שאופי הוא עדיין מצרך מבוקש, אבל מצאה את עצמה מזילה רמעות במרכז שוק הכרמל. כמה נורא זה כבר יכול להיות? נורא. כמה משפיל? מאוד משפיל, כי מכוערת, מסתבר, זו עסקת חבילה שבאה עם חירשת, שרמוטה וטיפשה". היא לוקחת את החיים ואת הטור שלה

עניין שיחפוז. מטבעה של הרשת שהיא מאפשרת לכותבים חופש כתיבה בלתי מוגבל, והם אכן כותבים על הכל, בלי צנזורה. מתברר שגם לטור אישי בעיתון לא צריך יותר מזה. בטור הראשון שלה ב"רדיטינג" סיפרה אורית נבון איך קיבלה את הטור "המופע של אורית" ומה מצפים ממנה העורך, ויבל נתן, והחברים האחרים במערכת: "אני רוצה שתגישי לי פיילוט לטור אישי, אמר. 'על מה?' שאלתי בתבונה. 'על כל מיני דברים', הגיעה התשובה. ובכן, אמש מת לי השואב אבק – האם זה נחשב? גם הטוסטר מתחיל לצלוע, גם הוואזה. ואמש רכשתי מטאטא חדשני כזה, עם שערות גומי. חובה בכל בית. ומה אני עושה בזמני הפנוי? מטאטאת, כמובן. לפעמים אני גם עושה לזניות.

"אחש מח לי השואב אבק - האם זה נחשב? גם הטוסטר מתחיל לצלוע, גם הוואזה. ואמש רכשתי מטאטא חדשני כזה, עם שערות גומי. חובה בכל בית" (אורית נבון, "רדיטינג")

כן, עולמי מרתק ואישיותי ססגונית. את יכולה לכתוב על השיחות המצחיקות שאת שומעת כשאת נוסעת בקו 66, הציעה דבורית (סגנית העורך). 'או על הדברים הטעימים שאת מכינה כשאת מארחת', רטט מושיקו (עורך כתבות ומדורים). תגידו לי, השתגעתם? מה זה פה, 'המופע של אורית'? בהחלט, חתם יובל ושלח אותי לרדכי".

ברגע של כנות ניסה כתב נוסף ב"רדיטינג", אביעד קיסוס, לנחש מה יגידו קוראיו, כשיראו שהוא כותב פתאום ביקורת מסעדות: "בכל מקרה תגידו, ובצדק", פנה קיסוס לקוראים, "אצלם או שכותבים על 'המורדים' או שכותבים על עצמם, אז זה באמת לא משנה אם בין כל האני' ואני' ועוד פעם 'אני' שלו הוא ירחוף בורגרידאנץ', או מוליים או פליפה קולומבו".

"אני", אם כן, הוא הנושא, הוא העיקר. לא חשוב מה קרה, חשוב למי זה קרה. הטור האישי יראה אור גם אם יחליטו הכותב או הכותבת לכתוב על הגרביים שלהם (זה, סביר להניח, עוד יקרה). רבים מקוראי העיתונים יתחילו ודאי לפקח ברגע שהשכנה רק מתחיל לספר להם איך קנתה חצאית. אבל, ליהיא לפיד קנתה מעיל? זה כבר מעניין. קדימה, תני את כל הפרטים, אל תחסירי דבר. אז מה אם בסופו של דבר, אם להשתמש בשיר של להקת "טיפקס" שכתב והלחין קובי אוז בעצמו – סתם, זה הכל סתם. מצד שני, גם "סיינפלד" היתה סדרה על כלום.

אוחובסקי הגיע לשם לאחר שפוטרו מ"מעריב", ופר"ש הפיטורים זתה, כמובן, למקום של כבוד בטורו האישי. הוא הלן על שנמרודי ודנקנר לא החליפו איתו אפילו מלה אחת: "מדוע אף אחד מהם לא קרא לי לשיחה? לא הרים טלפון? לא ראה עניין לעמוד מולי פנים אל פנים? ובכן, זה בדיוק אחד הנושאים שבו יתעסק המדור הזה. הגבר החדש. נושא שמעט הוזנח בשנים האחרונות לטובת השיח הנשי".

לעתים נודר הטור האישי גם לחו"ל, וכל טיול רגיל ושגרתי הופך לאייטם. איילת שני, כתבת עיתון "רדיטינג" (עיתון טלוויזיה, צריך להזכיר), שיתפה את הקוראים בחוויות מהשתכשות במעיין מים חמים בפינ: "מספיק אנשים ראו אותי עירומה ונשארו בחיים כדי לספר על זה. העניין הוא שזה היה בבודדת. ועכשיו אני עומדת להתפשט בפני מי יודע כמה יפניות סקרניות, שאם גרסתי הלבושה סוחטת מהן כאלה מבטים, אז רק אלוהים יודע מה יקרה כשאופיע מולן במלוא הדרי המעורטל... מאז התי קלקל הבוילר של מחנה 80 לא זכור לי שהתפשטתי בכזה חוסר חשק... אבל היי, שנייה, למה אני צריכה להרגיש לא בסדר? יש לי מותניים וציצים, ולמעשה אני מעט כוסית בעצם, שעה שהן שטוחות כמו קרש חיתוך, והפטמות שלהן בצבע משונה, והידיים יש פה אחת עם סיליקון! איזה צחוקים!!!!".

הרושם שנוצר מקריאת הטורים הרבים הוא שני שים נוטות לכתוב יותר על חי המין שלהן. הכותבים הגברים משתדלים, משום מה, לעבור ליד, במעגלים. יוצא דופן הוא המדור "סינגל" במוסף "7 לילות" של "ידיעות אחרונות". כותב המדור, בן לוי, מתאר בכל שבוע לקוראיו ולקוראותיו מי, איך, איפה וכמה: "ביום ראשון האחרון קיבלתי שיחת טלפון. על הקו היתה מישהי שגנחה איתי לילה קודם. מה קרה? היא שכחה אצלי עגיל. יש לי מגירה בבית שאפשר לת' לות עליה שלט: 'מחלקת אבידות של בחורות שבילו לילה עם בן לוי'". הקהל האדוק ודאי שם לב במרד צת הזמן שמדובר בלא מעט בחורות. בן דאג להבהיר זאת בטור אחר: "ברחבי ישראל מסתובבות ברגעים אלה כמה מאות בחורות שיודעות בדיוק, אבל לפי רטי פרטים, איך אני נראה בלי בגדים ומה בדיוק אני אוהב לעשות במיטה. רגע, אל תקפצו, החישוב פשוט. לפחות מאה מובחרות ראו אותי בעצמן בלי משקפת, כי התמזל מזלן להיות שם בזמן אמת, שוטף פלוס מקלחת. עכשיו, לכל בחורה יש לפחות שתי חברות נפש שלהן הן מספרות היכיל? צמחנו ל-300 בנות שיכולות לשרטט אותי נטורל, כולל הפרונט, ברזולוציה של ציור של רמברנדט".

הטור האישי בעיתון, בגלגולו החדש, הוא, אולי, וריאציה על ה"בלוג" באינטרנט. ה"בלוג" (קיצור של Web Log) הוא יומן אישי שכל גולש יכול לפתוח ובו הוא משתף את הקוראים בכל

להופעות אורח, רגע לפני שהיא עושה מסאו' עם תפוזים: "אני מאוד מחבבת אתכן, קוראות יקרות שלי, אבל אני בשום פנים ואופן לא הולכת להסי תכסך למענכן עם החוק. לפיכך לא תשמעו ממני אף תלונה על השפעת הנוראית שהוא הביא הביתה, שום גיחוך על איך שהוא נאנק ונאנח כל השבוע, כשהוא מאיים שהוא לא יודע אם יוציא אפילו את הלילה (ממש נקרע הלב). גם על הצעקות 'זהירות, אני מידבק' כל פעם שיצא מהחדר לא תקראו אצלי במדור...".

ב"מעריב" מיהרו למלא את החלל שהשאיר אחר ריו "החוק", וקובי אוז נקרא לרגל. רצה הגורל וגם הוא התגרש. קוראי הטור, מיותר לומר, לא נשארו רעבים: "שלומי בסדר. אני מתחיל להבין את המצב החדש. עכשיו אני לבד. זו ההזדמנות בשבילי לש' אול את עצמי המון שאלות קשות... לפני שבועיים תפתי כפתור בפעם הראשונה. עברתי עם חוט ומחט בתוך הארבעה חורים של הכפתור שבעת אלי פים פעם. נראה לי שגם עם מסור חשמלי לא יצליחו לנתק אותנו... בחיים שלי לא בכיתי כמו שבכיתי בתקופה האחרונה. לא ידעתי בכלל שאלוהים ברא לי שקיות של דמעות מתחת לעין. חשבתי שאני כמו שמעון פרס, עיניים מזוגגות... עכשיו כשיש לי מעט בגדים, ואני גר במלון (או אין לי מגבות לכבס), אני מתבייש לשלוח כמות כזאת קטנה למכבסה. הדי לטתי לעשות כביסה ביד... מי אמר שמוזיקאים לא יודעים להסדרד?". אז אכן, מוזיקאים בהחלט יודעים להסדרד, עכשיו אנחנו יודעים. גם מגישי טלוויזיה, וכמובן עיתונאים. אך חשוב מכך – צריך שכולם יקראו שהם יודעים להסדרד.

רשימה חלקית ממוספים ומעיתונים אחרים: קארין ארד, הזכורה לגולשי האינטרנט כמי שכתבה את המניפסט האלמותי "איך לא לעצבן לנו את הדגדגן", משתפת את קוראיה בחוויות יומיומיות במדור "בייבי בלוז" מעל גבי מוסף "זמנים מודרניים" של "ידיעות אחרונות". באחד הטורים סיפרה על תרופה, שעליה שמעה מנשים רוסיות, לסילוק פריחה: "עשיתי את הלא יעשה. קמתי ומרחתי לעצמי פיפי על הפנים. מצטערת אם זה מגעיל אתכם, אבל זה מה יש. אני מתפלשת בפפי של עצמי, אמנם למטרות בריאותיות, אבל בכל זאת, פיפי. אני מבינה, כמובן, שלהודות בכזה מעשה קבל עם ועדה הוא לא מעשה חכם במיוחד, אבל כשיום אחר יום אתה אוכל חרא, לגימת שתן נראית ברירת מחדל הגיונית, ומריחתו על אחת כמה וכמה". ליסה פרץ כותבת טור במוסף "סגנון" של "מעריב" וגם ב"רדיטינג" (בתום 31 שנים גם אני הולכת לעשות את מה שכל פקאצה עושה כשהיא מגיעה לפרקה: להתחתן. או כמו שאמא שלי אומרת – סוף־סוף בא מישהו ולקח את המזווה מהמכס"), דניאלה לונרודין־דקל כותבת את הטור "אחת משלנו" ב"לאשה", ובאותו עיתון כותב עמוס אלנבוגן את הטור "מילה של גבר". ב"העיר" כותבת גפי אמיר את הטור "אמאלה", וב"עכבר העיר" ניתן למצוא את תלאות היוםיום של סייד קשוע וגם את אלה של גל אוחובסקי, בטורו "הנטיית של אוחובסקי".

רן בנימיני הוא הכתב לענייני משטרה של קול ישראל

■ כשחני פגש את (הבאבא) סאלי

השמחה הגדולה ביותר על מינויו של היועץ המשפטי החדש, מני מזוז, לא נרשמה במסדרונות הממשלה, וגם לא בבית משפחתו. הצהלה הקולנית ביותר נשמעה, כמדומה, מכיוונם של העיתונאים, שבחירתו של יוצא עיירת הפיתוח נתיבות לתפקיד הרם אפשרה להם לאוורר שוב את צרור הקלישאות והסטריאוטיפים החבוט, המשמש והמתנשא ביותר.

המתכון מוכר לעיפה: ערכבו קומץ אגרות רבנים עם חופן סיפורי משפחה מרובת ילדים וקשת יום, בזקו מעל קורט באבא סאלי, והרי לכם הסינדרלה המזרחי התורן, אדם שבהינף קולמוס מצטמצמת עשייתו המקצועית המרשימה וארוכת השנים לפרודיה עצמית מביכה במוכרותה.

כבר שבוע לפני כניסתו של מזוז לתפקיד, הכריז "ידיעות אחרונות" בכותרת המוסף היומי על "המטאור מנתיבות", והוסיף בפליאה: "איך הגיע מני מזוז, תלמיד ישיבה וכן למשפחה בת 12 נפשות, למינוי הכמעט-ודאי למשרת היועץ המשפטי לממשלה?" (18.1.04). "כיום אין ילד בנתיבות שלא עוקב באדיקות אחר החדשות בעניין בחירתו של היועץ המשפטי לממשלה", הוסיף העיתון, שהרי ידוע שכל ילדי נתיבות זהים לחלוטין, ולא יעלה על הדעת כי מי מהם מעדיף לעקוב באדיקות אחר משהו אחר. לילדי נתיבות יש גם לאן לשאוף: כאשר יגדלו, אם לא יהיו למני מזוז, יוכלו אולי להפוך לאחד מיושבי "בתי-הקפה שבהם הרימו כוסיות לכבודו של 'מני שלנו'" (18.1).

כשבוע מאוחר יותר, עם אישור מינויו של מזוז ליועץ, נמשכה החגיגה במלוא עוזה. "המטאור מנתיבות" התפתח בינתיים ל"גאות נתיבות" ("ידיעות אחרונות", 26.1), ושני היומונים הפופולריים מלאו סיפורים על "הנער מעיירת פיתוח קשת-יום" שהגיע לאלטיה המשפטית שאין מיוחסת ממנה" ("מעריב", 25.1). על מספר הילדים שהצליחה מעיתקה (רבקה) מזוז לגדל

בין "בישול, כיבוס בידיים, תפירת בגדים" ("ידיעות אחרונות", 26.1) אמנם נחלקו מעט הדעות (9, 10 ואפילו 12, אולי כולל ההורים), אולם על כך ששוב "בנתיבות היה אתמול יום חג" ("ידיעות אחרונות", 26.1) לא היו עוררין.

גם בנוגע לאופי החגיגות לא הפגינו בני העיירה מקוריות רבה: "זמן קצר אחרי שהממשלה אישרה את מינוי מזוז התכנסו בעיירה כמה מחברי הקרובים. כולם הרימו כוסית לכבודו של 'אחינו מני, שהגיע למקום הגבוה ביותר שאליו הגיע בן נתיבות אי פעם'" ("ידיעות אחרונות", 26.1). לקינוח הוסיף העיתון תמונה מקורית לא פחות, תחת הכותרת "חגיגה בנתיבות", שבה צולמו אותם "חברים" עלומי שם כשהם מרימים כוסית (אכן, אמת בפרסום) לפני תמונה תלויה ברישול מעורר חשד של הבאבא סאלי. אבל אל דאגה: אפילו עם חברים כאלה, יש עדיין תקווה. "שורשיו של מני בתוניס, אך הוא ניחן במזג בריטי וההתעניינות הצרופה היא נר לרגליו", הבהיר "מעריב" את הדיכוטומיה התרבותית הגזענית (25.1). ועם אינטלקטואליזם אוקספורדי ותחביבים שוברי סטיגמה כגון "חוג לקולנוע של הסינמטק... בישול (ויין טוב)" ("מעריב", 25.1), האם ניתן להתפלא על כך שאפילו טומי נשבה בקסמיו?

א ר ן ל י ב י ן

מתגלגל על הכרור הגדול בקושי רב. חוץ מזה, גם את ארבע הקושיות של פסח ממצים אחרי ארבע קושיות.

ש ר ו ן ל ו י - מ י כ א ל ו ב י ן

שרון לוימכאלוביץ' היא תסריטאית וקופירייטרי

■ מה נשתנה הלילה הזה

ישנם עיתונאים שבעבורם אירוע חדשותי הוא סיבה מספקת ליום של חג, אבל לא סתם חג כי אם חג הפסח, הוא חג החירות. בין אם מדובר בפיוע אכזרי בלב העיר, החזרת שבויים או הורעה ממשלתית, יתחילו עיתונאים אלה, עם מתן האות, לחגוג את חירותם ולזמזם את שיר הקושיות המסורתי בקולי קולות.

ביום חמישי ה-29.1.04, נחתו בארץ שלושת הארונות של החיילים עדי אביטן, בני אברהם ועומר סואעד, ויחד איתם גם האורח אלחנן טננבוים. ביום רגיש זה נראה כאילו איברו לרגע כמה עיתונאים את צלמם המקצועי וירו מטהי שאלות לכל עבר ללא חשיבה מוקדמת, שלא לדבר על טקט בסיסי.

השאלות נמשכו ונמרחו ללא תכלית.

במהלך אותו יום ארוך, ולאחר הטקסים ומיגרנת המסך המפוצל, נפתחה בדלת ביתם של משפחת טננבוים מסיבת-עיתונאים מאולתרת. מסיבת-העיתונאים כללה שאלות חסרות כיוון ונפח לעברה של דוברת המשפחה הנרגשת, קרן טננבוים. בשל צו איסור הפרסום נסוכו השאלות, שנשאלו בקצב רצחני, סביב אותן הקושיות, בשינויים קלים: "מה הוא סיפר לכם?", "על מה דיברתם?" "מה הוא אמר, בכל זאת?"

במקביל, לאחר טקס קבלת ארונות השבויים כנמל התעופה, "הגדילו ראש" בערוץ 2, איתרו בעזרתה האדיבה של כתבת הערוץ את אמו של החייל עומר סואעד, וכשהיא ישובה על כיסא, מותשת ומכונסת בצערה, ניסו לתשאל אותה על תחושותיה. לא היה צורך ביותר ממבט אחד כדי להבין שיש לעזוב את האם בכאבה, אבל מה לא עושים למען ראיון פוטוגני.

וכאילו שלא הספיקו הכותרות באותו יום אומלל, וכדי להרגיש עד כמה תופעת הקושיות שהחלה בתקופת הפיגועים הקשים עדיין נמצאת בקרבנו ומתפשטת הלאה, במסיבת-העיתונאים של המפכ"ל אהרונישקי, בעקבות הפיגוע הנורא בעיר, נדחף לו אחד הכתבים אל המיקרופון המיוחל לכמה דקות של תהילה חדשותית ושאל בקול דרמטי ובוהל: "רביניצב אהרונישקי! רביניצב אהרונישקי, האם ידוע לנו אם זה מתאבד או מתאבדת?". נכון יהיה לומר שעיתונאי טוב הוא עיתונאי

■ המשנה של אלפר

קם אדם בבוקר ורוצה לקרוא את ביקורת הטלוויזיה בעיתון. לעתים זה מסקרן ומאיר עיניים לדעת מה חושבים בתקשורת על התוכנית מליל אמש, או הסדרה החדשה שמתחילה בערב. אם העיתון שהוא מחזיק לפניו הוא "הארץ", הוא עלול לטעות ולחשוב שבדברופיו הגיע אל עמוד הדעות. מדוע? הנה ציטוט מהביקורת של מבקר הטלוויזיה רוגל אלפר, על משרד "יוסטוב" של שידורי "קשת": "הציבור מטומטם ולכן הציבור ישלם. הוא בחר את ההנהגה הזו, הוא בחר את הדרך המדינית הזו, הוא בחר לזרוק את כספו על התנחלויות ועל כיבוש, על תלמידי ישיבות, על אנשים שאין להם שום תמריץ להפסיק לקבל דמי אבטלה. הכל סביבו מתפרק". אלפר, מבקר הטלוויזיה החריף והשנון של העיתון, היה מאז ומתמיד שונה מעמיתיו בעיתונים

שאינה דורשת יותר מחתימה על טופס, לא זוכה להיענות כמעט. רוב הציבור הישראלי... אינו יוצא להפגנות. לא כשראש הממשלה מבטיח לפנות התנחלויות, ולא כשהוא אינו נוקף אצבע". ומה למדנו על מהדורת החדשות המרכזית של ערוץ 10, כשאלפר כותב בטור שלו למחרת: "...משהו פה איננו כשורה. ראש הממשלה מופיע במהדורת החדשות ובעצם מעיד על עצמו שאינו מתפקד, או שלא אכפת לו?" אולי לא הרבה על מהדורת החדשות, אבל לא מעט על עולמו של הכותב. לכאורה, אין כאן שום בעיה אמיתית. "הארץ", שקברניטיו מתחלפים בימים אלה, מתהדר באג'נדה פוליטית ברורה וחסרת פשרות, וחוקי הנייר ג'ורנליזם קובעים שהכותב הוא הסיפור. ועדיין, טור ביקורת טלוויזיה יומיומי וקבוע מתפקד בתור כמה מצומצמת למטרות מוגדרות, כמו למשל הערות מחכימות על מאחורי הקלעים של התעשייה הטלוויזיונית, על שימוש "נכון" במדיום ועל הקשרים תרבותיים וחברתיים של הצפייה. אך בעיקר, מטרתו של הטור הוא הבאת מידע, כדי שהקוראים ישפטו בעצמם. מקומם של הגיגים מריירים על המצב הוא ככל שאר חלקי העיתון, ולא בפניה היחידה שתפקידה לבקר תוכניות טלוויזיה, לא את מדיניותה הציבורית של הממשלה.

■ איה אלמוזנינו

מאיה אלמוזנינו היא סטודנטית לתואר שני בתקשורת באוניברסיטה העברית

היומיים האחרים. כיאה לאופיו של "הארץ", הביקורת הארסיות של אלפר גרושות באנימאמין וכתובות בשפה גבוהה, מתחכמת ומודעת לעצמה. אולם זה מתחיל לצרום כאשר נרמה שתוכניות הטלוויזיה שאלפר מסקר הן רק התירוץ שלו כדי לשטוח את משנתו הפוליטית, החברתית, הכלכלית והאידיאולוגית. זה יכול היה להיות בסדר גמור אילו דבריו לאומה היו מתפרסמים בעמוד הדעות (כפי שאכן קורה לפעמים, בנוסף לטור ביקורת התקשורת שהוא כותב מדי פעם במוסף), אבל מה הקשר בין דעותיו לגיטימיות על איכותן של תוכניות בטלוויזיה ובין תסכוליו הפרטיים של אלפר בתור אורח שאכפת לו? איזו מגמה טלוויזיונית הוא מסקר כשהוא כותב, "החברה הישראלית הפכה בשנים האחרונות לאדישה לכל מצוקה אפשרית... התגייסות לשינוי המצב מיסודו, כגון 'המפגן הלאומי' של עמי איילון וסרי נוסובה,

■ סערות מילוליות

נתונים מטיאורולוגיים מעידים כי במאה השנים האחרונות חלה עליה של חצי מעלה בלבד בממוצע הטמפרטורות העולמי. וגם בארץ לא ניכר שינוי משמעותי בפרמטרים האקלימיים.

למרות זאת, לפני קצת יותר מעשור החלו תחזיות מזג-האוויר בטלוויזיה בארצנו לתפוס נפח הולך וגדל של זמן שידור וחשיבות.

לפני פרוץ ערוץ 2 לאוויר העולם היה הדיווח על מזג-האוויר בארץ שרוי בעידן הקרח: מספר תמונות נוף מתחלפות בסוף מהדורת "מבט", שעליהן צוינו הטמפרטורות החזויות כשברקע מתנגנת נעימה סולידית. אם היה צפוי מזג-האוויר סוער במיוחד הוקדשו לכך עוד כמה מלים. וזהו. היום התחזית היא דינמית.

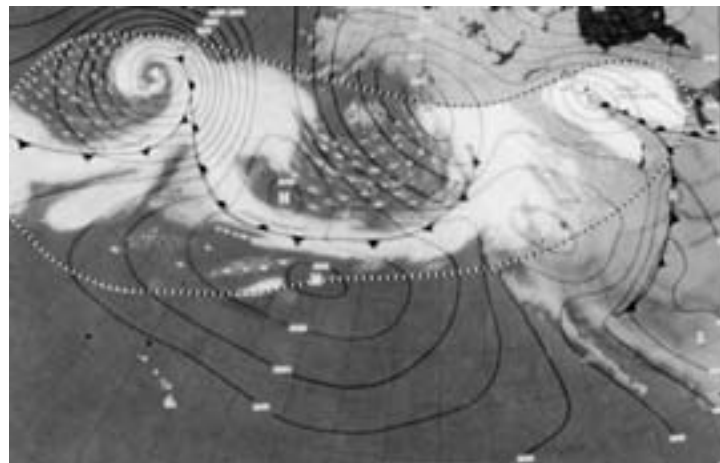
מי שצופה בערוץ הראשון, ובעיקר בערוץ השני, חש שאינני הטבע מכים בנו ללא רחם: פעמים אחדות במהלך מהדורת החדשות המרכזית, וגם בשידורי הערב המוקדמים, מבשרים קדימונים דרמטיים שכראי להישאר ולראות מה יש לחזאי לומר כי צפוי מזג-האוויר סוער. לעתים מובאת התחזית גם במרכז המהדורה, כשהיא עמוסה בסופרלטיבים מטיאורולוגים מרעישים המבשרים על אפשרות לשלג בהרים או סופת גשמים בכל הארץ, כאילו אלה הזיונות נדירים בחורף שגרת.

הרחבת נפח השידור המוקדש בטלוויזיה (בערוץ הראשון והשני) לתחזיות ורשמים על מזג-האוויר, בדומה לנהוג במדינות "נאורות" רוגמת אנגליה וארצות-הברית, מבטאת שאיפה לנורמליות. הצרה היא שמגמה זו מלאכותית ומאולצת במדינה שמזג-האוויר שלה, בחורף ובקיץ, אינו נתון לתהפוכות יוצאות דופן בעוד שכל מרכיב אחר של חייה תזוית, מה גם שאפשר לחלוק על מידת הטעם הטוב והריסון הנשקפת בתרבות הדיווח על מזג-האוויר במדינות הנהשבות נאורות.

ממטרי גשם שמוגדרים כ"סופות", מיצגים של מכ"מים עם כתמים ירוקים וצהובים ומפות סינופטיות, אינם רק תרבות טלוויזיונית שצמחה במקביל לטכנולוגיות חיווי משופרות; הם בעיקר ביטוי למאמץ להסעיר את חושי הצופה בלי קשר למידת קיצוניות מזג האוויר השורר בחוץ.

■ נדב שטרית

נדב שטרית הוא רכז המערכת של "העין השביעית"

ידוענית בחאקי

מינויה של מירי רגב לצנזורית
הצבאית הראשית מביא למשרה
דמות צבעונית שמידת התאמתה
לתפקיד שנויה במחלוקת

י פ ת ח א ל ע ז ר

רגב את צעדיה הראשונים כצנזורית צבאית ראשית. לראשונה תופקד משרת הצנזור בידיו של אדם שעיקר הכשרתו בתקשורת; שיודע היטב את כללי המשחק ומכיר מקרוב רבים מהשחקנים; שחי ונושם את עולם העיתונות. לכאורה, זו בשורה טובה לעיתונאים, אבל רבים מטילים בכך ספק. המינוי של רגב סופג הרבה ביקורת: טוענים שאין לה כישורים מתאימים לתפקיד; שקשריה האישיים, האמביציה שלה והנטייה שמייחסים לה לרצות אנשי שררה יפגמו במקצועיות ובעצמאות של החלטותיה; שהיא תהיה בובת-חוטים של שר הביטחון שאול מופז, שרגב מקורבת מאוד אליו ואל אשתו.

הנבואה ניתנה לחזאים ולאסטרוולוגים: קשה לחזות מראש איזו צנזורית תהיה רגב. ניתן להעריך בוודאות קרובה שלא

ביום ראשון, 1 בפברואר 2004, השתתפה אל"מ מירי רגב בתרגיל סימולציה של פינוי מאחזים, גילמה מתנחלת המסרבת להתפנות, ושברה רגל. סגולה למזל טוב. "ידיעות אחרונות" ו"מעריב" הקדישו, כל אחד, כותרת בראש עמוד לתיאור התאונה המבצעית. זו חשיפה מכובדת מאוד לאלוף-משנה – אבל חשיפה מתבקשת כאשר מדובר במירי רגב. אין כנראה עוד קצין בדרגה דומה בצה"ל עם קשרים טובים כליכך בעולם התקשורת. לא רבים הקצינים היכולים להתהדר בכך שעורכי שני העיתונים הגדולים, משה ורדי מ"ידיעות אחרונות" ואמנון דנקנר מ"מעריב", התייצבו בטקס ההעלאה שלהם בדרגה מסגן-אלוף לאלוף-משנה.

בחודש מאי – אם השבר המסובך ברגלה יאפשר זאת – תעשה

צילום: רובי קסטר

רגב הקימה את הענף ויצקה לתוכו תוכן. גם מקטרגיה מודים שהיא הובילה מיני-מהפכה ביחסי הצבא והתקשורת. עיתונאים וקצינים בדובר צה"ל מייחסים לרגב את קידום התפיסה, שתפקיד יחידת הדובר הוא לעסוק ביחסי-ציבור פעילים לצה"ל כולו, ולא רק להגיב לאירועים או לשמש פה לרמטכ"ל. בתפקידה כראש ענף תכנון ויזום דחפה רגב ללא ליאות סיפורי צבע שהציגו את צה"ל באור חיובי. "היא בנתה את התפיסה שאומרת שדובר צה"ל צריך להילחם כדי שחייל מהצנחנים, ולא אביב גפן, יופיע בעמוד הראשון של העיתון", אומר בכיר באחד מהעיתונים. "היא הבינה שהיעד העליון של דובר צה"ל הוא לעשות מהחייל ומהקצין גיבור תרבות".

◀ "היא ניסתה להיות רני רהב של הצבא", אומר קצין ששירת

יהיה משעמם בתקופת כהונתה. עיון קצר בכיוגרפיה שלה ושיחות עם אנשים שעבדו איתה יבהירו מדוע ניתן לומר, ללא חשש הפרזה, כי הנעליים המשופשפות והלוחצות של הצנזור הצבאי עדיין לא נדרשו להכיל דמות צבעונית ושנויה במחלוקת כדמותה.

מיירי רגב, נשואה ואם לשלושה, נולדה לפני 38 שנים בקריית-גת. את הקריירה הצבאית שלה החלה כקצינת נוער בחיל החינוך, אבל בתקופת האינתיפאדה הראשונה הפכה לדוברת פיקוד דרום. ב-1993 הגיעה לדובר צה"ל, שם עשתה את עיקר הקריירה שלה. פריצת הדרך שלה היתה כאשר עמוס גלעד, שהיה מפקד היחידה והעריך את כישוריה, קידם אותה לעמוד בראש ענף חדש שהוקם בדובר צה"ל – ענף תכנון ויזום.

בסרט פנימי שהופק בדובר צה"ל לרגל הפרידה מהדובר עמוס גלעד, תוארה רגב כמי שכובשת לעצמה עוד ועוד משרדים. אבל כאשר החליף עורך בן-עמי את עמוס גלעד, נעצר מסלול הקידום שלה. היא שאפה להיות ראש ענף קישור לעיתונות, אבל בן-עמי, שלא העריך את כישוריה, סירב למנותה לתפקיד. מאותו רגע ואילך, טוען קצין ששירת או ביחידה, החלה רגב "לחתור" תחת הדובר: "לא פעם היא נראתה מסתובבת בלשכת הרמטכ"ל, ותמיד חתרה להיות בקשר עם הפיקוד העליון, תוך עקיפת הסמכות של דובר צה"ל", אומר הקצין. באחד המקרים נדהם בן-עמי להיתקל ברגב מסתובבת במפגש השנתי של שר הביטחון והרמטכ"ל עם תתיאלופים. לאחר המפגש הוא זימן אותה לשיחת נויפה. מסלול הקידום של רגב נחלץ מהקיפאון ביוני 2000, כאשר רון כתרי החליף את עורך בן-עמי. עיתונאים וקצינים ששירתו בדובר צה"ל טוענים שכתרי לא היה מעורה מספיק בענייני תקשורת, ורגב "נכנסה לוואקום": היא מונתה לתפקיד ראש ענף קישור לעיתונות, ונתפסה בעיני רבים כמי שמנהלת בפועל את היחידה. כתרי מגדיר את הטענה הזו "קשקוש", ומוסיף: "מירי

עם רגב בדובר צה"ל, היא העדיפה להשקיע בספיישל עם דן שילון או לקדם כתבות ל'7 ימים' מאשר לעסוק בחדשות. היא הכניסה הרבה צבע לסיקור של הצבא, והצליחה לשנות תפיסות בצה"ל לגבי התקשורת". בזכות פעילותה היח"צנית הנמרצת היו שכינו אותה אז "מירי רגב הפקות". עיתונאים מייחסים לרגב – בתפקיד שמילאה לאחר מכן, כראש ענף קישור לעיתונות – גם את פתיחת צה"ל לתקשורת. "כשהחלה האינתיפאדה השנייה היא הצליחה לפרוץ את כל הסכרים ולהציף את צה"ל בעיתונאים", אומר כתב צבאי שעבד איתה. "אלה היו זמנים שבהם נערך תדרוך לעיתונאים ערב כל מבצע, והיה שיבוץ קרבי של כתבים ליחידות השונות. לא היתה פעולה לילית בטולי-כרם בלי שעיתונאי יהיה שם". כתב צבאי אחר, שמסכים לתיאור הזה, מוסיף: "המדיניות הזו הביאה לצה"ל סיקור חיובי. כשכתב מצטרף לסיור, הוא לא יכתוב משהו שלילי. למרבה הצער, מרגע שרות ירון הפכה לדוברת צה"ל, נפסקו התדרוכים והסיורים עם המח"טים, וצה"ל שוב נסגר". רוב המרואיינים לכתבה זו הסכימו שרגב קידמה ודחפה נושא

כתב: צנזור צריך ניקיון מוחלט מכל אינטריגה והיא יותר מדי חיה בתוך האינטריגות של הצבא ושל התקשורת

האלוף עמוס גלעד: כל מה שצנזור צריך זה שכל ישר ויכולת הידברות ויכולת להפעיל את הצבא – ויש לה את כל זה

כתב צבאי: אין לה מושג. היא לא יודעת שום דבר. היא לא מסוגלת לקבל החלטות בעניינים שקשורים לצנזורה

היא בן-אדם רציני, מקצועי מאוד ומפגן, והיא עזרה לי מאוד כדובר צה"ל. היא ניהלה למופת, בתקופת מלחמה, את ענף תקשורת לעיתונות".

תקופת העדנה הזו הסתיימה עם מינויה של רות ירון לדוברת צה"ל, ביולי 2002. רגב אמנם קודמה ומונתה לסגניתה של ירון, אבל יחסיה עמה עלו עד מהרה על שרטון. עוד לפני שירון נכנסה לתפקיד ידעו עיתונאים ובכירים בדובר צה"ל לנבא באוזני כתבת עיתון "תל-אביב", כי "השילוב של ירון עם סגניתה הדומיננטית יחזיק בדיוק שבועיים". ואכן, לא חלף זמן רב עד שירון הראתה לרגב את הדלת.

בנובמבר 2002 עברה רגב למשרד ראש הממשלה ומונתה למתאמת מערך ההסברה הלאומי, שהוקם לקראת המלחמה בעיראק, בראשות האלוף עמוס גלעד. לקראת המלחמה ארגנה רגב תדריכים לכתבים ובנתה חמ"לים לתקשורת בתל-אביב ובירושלים. גם בתקופה הזו פרצו סכסוכי גבולות בינה לבין דוברת צה"ל, רות ירון.

התקפת הטילים לא באה, ורגב נותרה מחוסרת עבודה, עד ששר הביטחון, שאול מופז, החליט בינואר 2004 למנות אותה לצנזורית הצבאית הבאה. כשהיה מופז רמטכ"ל, ורגב שימשה כראש ענף קישור לעיתונות, היא ליוותה אותו באופן צמוד. היא טיפחה יחסי חברות עם אשתו, אורית – כמו עם נשים רבות אחרות של קצינים בכירים. הלשונות הרעות טוענות כי "מופז מינה את רגב לתפקיד הצנזורית משום שהיא מחליפה עם אשתו מתכונים".

בעולם העיתונות רווחת הטענה שהצנזורה היא גוף אנכרוניסטי וחסר שיניים, ויש הסבורים שצריך לשנות את

אחד ללא לאות: מירי רגב. מראשית הדרך היא התבלטה בשילוב בין אמביציה אדירה לבין יכולת מרשימה, או מרתיעה, לנקוט אמצעים שנויים במחלוקת כדי להשיג את מטרותיה. משיחות עם מכריה היא מצטיירת כמי שנשאה תמיד את העיניים הרחוק קדימה, לעמדות הכוח הבאות שתכבוש, וגבוה למעלה, אל האישים הבכירים שסייעו לה להשיג את יעדיה. בדרך היא דרכה על לא מעט אנשים, במיוחד ביחידת דובר צה"ל, והם מחכים לה מאז בפינה.

"מדובר באשה שתעשה כל דבר, ולא תבחל בשום אמצעי, בשביל להשיג את מטרותיה", טוען קצין ששירת בדובר צה"ל, "אפשר לראות את זה לחיוב – היא משיגה מה שהיא רוצה – אבל זה כולל גם דורסנות ושכירת כללים ונורמות".

ביחידה טוענים שהשתמשה בתפקידה כראש ענף תכנון ויזום, ולאחר מכן כראש ענף קישור לעיתונות וכסגנית דובר צה"ל, כדי לטפח קשרים אישיים עם קצינים בכירים בצה"ל מצד אחד, ועם אישים בצמרת התקשורת מצד שני. "בשיחות שלה עם אלופים וקצינים בכירים אחרים אפשר היה לשמוע חנפנות והתרפסות ברמה שקשה לתאר", טוען אדם שעבד איתה, "אין ספק שאף גבר לא היה מעז לדבר כך לקצינים בכירים. אני גם לא מכיר הרבה קצינים בדובר צה"ל שנפגשים עם עורכי העיתונים. מה יש להם לדבר איתה?".

"היא ניצלה את העובדה שעמדה בראש ענף חדש, שלא היה ברור מה סמכויותיו, ואנשים קיבלו ממנה את הרושם שהיא המייצגת של דובר צה"ל", מוסיף אותו מקור. "היא התנהלה למעשה כמיני דובר צה"ל: היתה לה לשכה משל עצמה והיא יצרה שבילים עוקפים, שנועדו לקדם אותה ואת האינטרסים שלה".

מתכונת פעולתה או לבטל אותה כליל. אבל כל עוד המוסד הזה קיים, נשאלת השאלה אם מינויה של רגב הוא מינוי ראוי, שנעשה משיקולים ענייניים.

הרגשות העזים שאופפים את המינוי הזה מקשים במקצת על דיון ענייני: מצד אחד, דברי הקטגוריה שמשמיעים עמיתה לשעבר של רגב בדובר צה"ל יכולים לפרנס כתבה ארוכה וצהובה יותר מזו; מצד שני, עיתונאים רבים מחבבים את רגב ומעריכים את עבודתה כאשת יחסי ציבור. עם זאת, בקרב המקטרגים והאוהדים כאחד נשמעות טענות ענייניות נגד מינויה של רגב לצנזורית ראשית. כאן ננסה לכבוד כמה טענות כאלה.

ראשית נטען שאין לרגב ידע ושיקול דעת מתאימים כדי להחליט מה ראוי לפרסום. כתב צבאי: "אין לה מושג. היא לא יודעת שום דבר. היא לא מסוגלת לקבל החלטות בעניינים שקשורים לצנזורה. אני מצפה מצנזור שתהיה לו עוצמה, אוטוריטה, הבנה עמוקה ומורכבת של התחום. זה מצחיק אותי שהיא תקבל החלטות. היא יכולה לקבל החלטה אם לשרד או לא לשרד משהו שקשור לגרעין או אם לרווח על אמצעי לחימה

ובמערך ההסברה הלאומי, טוען כי "משקל היכולת להידבר עם התקשורת גדול יותר כיום מיכולת השיפוט המקצועית". לדבריו, "כל מה שצנזור צריך זה שכל ישר ויכולת הידברות ויכולת להפעיל את הצבא – ויש לה את כל זה. אם הייתי יושב בוועדת מכרזים לתפקיד, הייתי בוחר אותה".

הצנזור הצבאי הראשי לשעבר, יצחק שני, אינו מקבל את הטענה שהידברות ותיאום הם עיקר עבודתו של הצנזור: "הצנזור הוא לא כלי יודע, אבל הוא כלי בודק; ואחרי שהוא בודק, הוא צריך להפעיל את שיקול דעתו. ההחלטה צריכה להיות של הצנזור ורק של הצנזור. צנזור טוב הוא צנזור שמקבל החלטות, ולא קבלן לתיאום קבלת החלטות".

דובר צה"ל לשעבר, רון כתר, התומך במינויה של רגב לצנזורית, אומר שהיא "כולה להפתיע לטובה". ובאמת, בסופו של דבר, קשה לדעת איזו צנזורית תהיה. כמאמר המכתם הנושן: טיב הפודינג נמדד באכילתו. בכל זאת, ניתן לומר בבטחה שהיא תהיה הצנזורית "הכי סלבריטאית" שהיתה עד כה; אפשר להמר שעם כניסתה לתפקיד היא תבטיח לעיתונאים להנהיג

יצחק שני: צנזור טוב הוא צנזור שמקבל החלטות, ולא קבלן לתיאום קבלת החלטות

יתר פתיחות במערכת הביטחון, ותזכה בתמורה לסיקור אוהר בעיתונים הגדולים; מותר להניח שתנסה להשתמש בעמדת הכוח שניתנה בידה כמנוף לכיבוש יעדים נוספים. נותר לראות אם תצליח רגב לנווט בין האינטרסים המנוגדים של מיטיביה בצבא ובתקשורת, או אם תיקלע להתנגשות רבת עוצמה, ותמצא עצמה נשחקת בין הפטיש לסדן. ■

יפתח אלעזר הוא עיתונאי וסטודנט לתואר שני במדעי המדינה באוניברסיטה העברית; משרת במילואים בדובר צה"ל, אולם אין לו היכרות אישית עם מירי רגב

חדש? זה מעורר גיחוך". קצין ששירת בדובר צה"ל: "יש לה ליקויי חריף מאוד בשיקול דעת, בהבחנה בין טפל לעיקר, חוסר תבונה וחוסר בשלות".

שנית נטען, שהקשרים ההדוקים שטוותה רגב עם בכירים בצבא ובעולם התקשורת יפגמו ביכולתה לקבל החלטות מקצועיות וחפות מאינטרסים. "צנזור צריך ניקיון מוחלט מכל אינטריגה", אומר כתב צבאי, "והיא יותר מדי חיה בתוך האינטריגות של הצבא ושל התקשורת".

כתבים אחרים מצביעים על הפוטנציאל המדאיג הטמון בשילוב בין העדר הבנה מקצועית, ושאיפה לרצות את המקריבים שטיפחה בצמרת מערכת הביטחון. "היא לא תהיה מסוגלת לעמוד בלחצים מתוך צה"ל", מתנבא עיתונאי שמכיר את רגב היטב, "היא תרצה לרצות את כולם, אבל היא תהיה היסטורית לרצות את האלופים יותר מכפי שתרצה לרצות את התקשורת. אם היא תקבל טלפון מאלוף: 'אל תפרסמי', היא לא תפרסם. היא תתחיל להפעיל לחצים על התקשורת, וזה ייעשה, כדרכה, באגרסיביות – בצעקות ובאימים". "שר הביטחון מינה אותה כי הוא סחבק שלה", טוען כתב צבאי נוסף. "היא תהיה תלויה בשר הביטחון, וההחלטות לא יהיו ענייניות. בעצם מינו את שר הביטחון לצנזור".

לעומת זאת סבור אחד מהפרשנים הצבאיים כי עיקר תפקידו של הצנזור כיום הוא "לשמר את מרקם היחסים העדין ואת הדיאלוג בין מערכת הביטחון לתקשורת". לדבריו, קשריה הטובים של רגב עם צמרת צה"ל מצד אחד, ועם עורכי העיתונים מצד שני, יאפשרו לה לעמוד היטב במשימה הזו.

גם האלוף עמוס גלעד, שהיה ממונה על רגב בדובר צה"ל

מופז: המינוי ראוי

מירי רגב סירבה להתראיין או להגיב לכתבה זו, ואמרה כי תתראיין רק לאחר שתיכנס לתפקידה ותלמד אותו. מלשכת דובר שר הביטחון נמסר בתגובה: "מינויה של אל"מ מירי רגב לתפקיד הצנזורית הצבאית הראשית הוא מינוי ראוי. אל"מ רגב היא קצינה מקצועית, אשר הוכיחה את כישוריה בכל תפקידיה הקודמים, בתפקידי ליבה בדובר צה"ל ובמשרד ראש הממשלה. אל"מ רגב מכירה היטב את צורכי מערכת הביטחון, את צורכי התקשורת, וכן התנסתה בתפקידים ברמה הלאומית, ולכן תוכל לאזן בין צרכים אלה בצורה הטובה ביותר".

בתגובה לטענות הקשורות בשירותה של רגב ביחידת דובר צה"ל, נמסר מדובר צה"ל: "איננו מגיבים על אמירות אנונימיות ודברי רכילות".

בתוך הרחם

עומק הפוליטיזציה כעומק הדעיכה של רשות השידור

באקלים של מאבק לאומי מתמשך לא היה קל להיגמל מתקשורת מגויסת. על כן, מטעמים נורמטיביים ופרקטיים, הממסד הפוליטי עצמו היה, ועודנו, מעוניין להמשיך ולשלוט באמצעי השידור. לשם כך הוא הסתפק בדרגות פוליטיזציה "נסבלות" מבלי להגדיר את הסאה. פיקוח פוליטי גלוי היה מן הסתם מנוגד לאתוס הדמוקרטי. בימי מפא"י המפוארים נמצאה דרך ביניים טיפוסית של שליטה ברשות השידור – פיקוח פוליטי דהיפקטו באמצעות סממנים חיצוניים של פיקוח ציבורי דהיורה.

חוק רשות השידור סיפק את הכיסוי המשפטי: כשם שהוא ממליץ על פיקוח ציבורי, כך הוא מקשה על, ואף מונע, פיקוח פוליטי מלא. במלים אחרות, כשם שהפרקטיקה השלטונית לא אפשרה שידור ציבורי מלא, כך המחויבות לערכי הדמוקרטיה מנעה שידור פוליטי גלוי. כך שבתהליך יישום החוק, ובזכותו, התאפשרה מערכת נורמטיבית דואלית של פיקוח פוליטי במראית עין ציבורית. נוסחה זו אפשרה לפוליטיקאים לנוע ברצף מדרוס של פיקוח ציבורי חלקי לעבר דרוס של פיקוח פוליטי חלקי בלבד, ואולי גם בכיוון ההפוך – הכל לפי נסיבות, צרכים שלטוניים וסגנון אישי. בערוגותיהם של לוי אשכול וישראל גלילי פרחו ניצני התפיסה שרשות השידור היא מלקוח פוליטי, כל אחד זוכה בה בתורו. בתהליך דיאלקטי מופלא, כל שר אחראי על רשות השידור מכבד את מסורת קודמו ומוסיף לה, לפי סגנונו ומזגו.

טאפורה חביבה ונפוצה תיארה בשעתה את הקמת הטלוויזיה כהריון מחוץ לרחם. חרף השכלתי הגניקולוגית הצנועה, מותר לנצל את הקסם הרטורי של המטאפורה ולאתגרה עם כל הכבוד הראוי לבעל זכויות היוצרים עליה: בניגוד גמור למה שהשתרש בזכות המטאפורה, שידורי הרדיו, ובהמשך גם הטלוויזיה, נולדו דווקא בתוך הרחם – רחמה ההם של הממשלה. כזכור, שידורי הרדיו קולי ישראל נותרו בחסות ממשלתית גלויה עד אמצע שנות השישים. בהמשך, גם לאחר כינונה של רשות השידור, השתכנע הדרג הפוליטי שיש צורך בטלוויזיה, בסתר – כמדיום אשר יכול לאזן את אימת התעמולה העוינת ממסכי הטלוויזיה ממדינות ערב, ובגלוי – כמעין "גשר" לאוכלוסייה בשטחים. ספק אם נמצא באותה עת מי שיאיר עיניים ויעיר שהטלוויזיה אינה בדיוק הדרך היעילה לנהל שיח בין עמים. למעשה, הצורך התעמולתי הגובר בעקבות מלחמת ששת הימים היה הורז להנהגת שידורי טלוויזיה. בשל תכתיבים פוליטיים נכפה, ללא עוררין, מבנה קולקל של שידורים בערבית ובעברית במסגרת אחת, שידורי תעמולה בערבית לצד שידורים בעברית. איש לא היה ער לסכנה של שילוב בין שתי מערכות שידורים, אשר נועדו להשיג יעדים שונים – תעמולה לדוברי ערבית ושידור ציבורי לאוכלוסייה יהודית.

יחסים אינטימיים ויעילים בין שדרים לבין פוליטיקאים נרקמו כבר מבראשית. באקלים ערכי של שידור ציבורי חלקי, ברבים שנראים מכפנים שונים באיכותם ובעוצמתם ממה שנראים מבחוץ. מה שהיה ידוע מכבר, לימדתי וכתבתי, זכה להמחשה, אפילו כואבת ומעצבנת, במהלך כהונתי בוועד המנהל, שהסתיימה ב־23 בדצמבר 2003. לפני למעלה מעשור כתבתי יחד עם עמיתי, פרופ' יחיאל לימור, על הפוליטיזציה ברשות השידור בין היתר: "סעיפיו של חוק רשות השידור נוצלו במשך השנים, פעם אחרי פעם, להגברת השליטה והמעורבות הפוליטית ברשות השידור. למעורבות הזו היה פן כפול: נסיונות להשפיע על מדיניות השידור ועל תכני השידור (ברדיו ובטלוויזיה) והתערבות פעילה במינויים הבכירים ברשות השידור, על כל שלוחותיה. היה מקום לשער, כי לחצים פוליטיים יעוררו התנגדות ציבורית, אך בפועל לא נזעק הציבור להגנתה של רשות השידור... למרות החשיבות הרבה, לכאורה, של רשות השידור, הרי שמלאכת הפיקוח על אמצעי השידור לא הוטלה, בדרך-כלל, על פוליטיקאים מהדרג הראשון. רבים משלוחי המפלגות במוסדות רשות השידור מתייחסים לכהונתם כאל תפקיד, לעתים ראשוני ולעתים האחרון, בקריירה הפוליטית שלהם. לפיכך, לא רק שלא גילו הבנה אמיתית בתחומי השידור, אלא גם לא הפגינו רגישות כלפי מעמדה הציבורי והממלכתי של הרשות".

מבלי לחטוא לצניעות, חזרתי מדי פעם לקרוא שורות אלו וכל פעם התרשמתי, להפתעתי, כמה שהן מדויקות. ובכל זאת, המבט מכפנים מוסיף למבט מבחוץ ומחזק את ההערכה הכללית, כי הפוליטיזציה היתה ונתרה אחראית על ניוונה של רשות השידור ודעיכתה. הפוליטיזציה מונעת כל ניסיון מקצועי להבריא את רשות השידור ולחלצה מן המשבר המתמשך שבו היא שרויה. אדרבא, נראה כי הפוליטיקאים כמו נהנים להנציח את המשבר ברשות השידור וחוששים שהבראתה גם תחליש את השפעתם על הנעשה בה.

במהלך שלוש השנים האחרונות של כהונתי בוועד המנהל, חלה שחיקה נוספת באיכות השידורים ברשות והואצו תהליכי הסלקציה השלילית: מיטב השדרים, שאינם מסוגלים עוד להתפשר עם האקלים המחניק, פורשים ונכנעים למי שזכו במינויים בזכות הדרג הפוליטי. דומה שבישראל, כמו במשטרים מסוימים, חברים במרכז מפלגה נשלחים ומתמנים כדי לפקח על רשות השידור, עמוד התווך של השידור הציבורי. על כן, חקר מעמיק של הפוליטיזציה ברשות השידור עשוי ללמד על הסכנות האורבות לארגונים מקצועיים הצפויים לגורל דומה.

ייסדי השידור במדינה הצעירה ניצבו בשעתם בפני הכרעה לא פשוטה: כיצד ליישב בין עקרונות דמוקרטיה לבין פרקטיקה שלטונית וצרכים שוטפים? כנראה שבפניהם עמדו חלופות ברצף שנוע בין שני קטבים – בין פיקוח ציבורי לבין פיקוח פוליטי. בתוך הרצף היו שתי דרגות ביניים עיקריות: פיקוח ציבורי חלקי ופיקוח פוליטי חלקי.

המטריד מכל
- האם ומתי מחוג
הפיקוח ינוע ברצף
לעבר פיקוח פוליטי
חלקי גם על הרשות
השנייה

איור: עירית אדר

**הפוליטיקאים כמו
נהנים להנציח את
המשבר ברשות
השידור וחוששים
שהבראתה תחליש
את השפעתם על
הנעשה בה**

של שידור ציבורי – מוסדות, אגרה – השביעו כנראה את חסידי השידור הציבורי. קשה לתאר תהליך פרוגרסיבי של פוליטיזציה ללא הסכמה ציבורית רחבה, ולו רק פסיבית.

בדיעבד, רשות השידור היתה לשרה ניסויים לפוליטיזציה של גופים מקצועיים נוספים, יהיה זה בנק ישראל או אוניברסיטה: ועד מנהל הוא נוסחה קבילה של פיקוח פוליטי בכסות ציבורית, רק השמות משתנים לפי הצורך ורוחב הרמיון הפוליטי: ועדה מייעצת, ועד פועל, מועצה ציבורית, וכד'. סכנה אורבת שהרשות השנייה תהיה ה"קורבן" הבא. הרי התיאבון בא עם האוכל, ואחרי ש"אילפר" את רשות השידור – מדוע לא לשעתק את ההצלחה על הרשות השנייה? כיום יש סימנים לפיקוח ציבורי מעורב וחלקי ברשות השנייה. אולי אין זה מקרה שבשתי הרשויות, הרכב המנגנון המפקח לוקה בחסר כבר מספר חודשים: נכון לסוף חודש פברואר 2004, אין ועד מנהל ברשות השידור כבר חודשיים ואילו מועצת הרשות השנייה נותרה בהרכב חסר כבר חודשיים. נראה שהמצב נוח לדרג הפוליטי ואינו מפריע במיוחד למי שאמור לפקח על ערוצי השידור, הלא הוא הציבור. בנושאים קריטיים, זכיינים פונים במישרין לדרג הפוליטי, מעל ראש המועצה הציבורית, וסוגרים איתם עסקות. לפי ההיגיון של כוחות השוק, אין מתנות חינם. ביחד הם שוחקים את המוסדות הציבוריים ומרוקנים מתוכן את הפיקוח הציבורי. המטריד מכל – האם ומתי מחוג הפיקוח ינוע ברצף לעבר פיקוח פוליטי חלקי גם על הרשות השנייה? ■

עצמאות וחופש עיתונות נתחמו בגבולות המו"מ, לעתים קרובות מו"מ ישיר, בין שדרים לבין הפוליטיקאים עצמם, ולעתים מעל ראשם של הנהלה והמוסדות הציבוריים. במלים אחרות, גבולות החופש העיתונאי ברשות השידור חפפו מבראשית לטווח המחלוקת בתוך הממסד הפוליטי.

ב תוך כך הלכה והשתרשה תופעה של "חסות" פוליטית, כאשר יש ושרד או קבוצת שדרים מצטיידים במעין "מגן" פוליטי, יהיה זה ח"כ או שר: במקרים אלה, החופש העיתונאי של השרד ברשות השידור תלוי במעמדו הפוליטי של נותן החסות. מגדיל מכולם המנכ"ל, שללא חסות פוליטית, לא בהכרח של השר האחראי על חוק רשות השידור, אין לו סיכוי הישרדות. על כן, שדרים ואנשי הנהלה מפנים משאבים לא מעטים כדי לגייס ולתחזק את הגיבוי הפוליטי עם שרים וח"כים, כי בלעדיו אינם מסוגלים למלא את תפקידם: כרסום בגיבוי פוליטי או אובדנו עלולים לפגוע בקריירה, יהיה זה של שדר, מנכ"ל או יו"ר.

במפתיע, הפיקוח הפוליטי על רשות השידור הלך והתהדרק ככל שמעמדם של ערוצי השידור הלך ונשחק. דווקא בימי המונופול הכמעט מוחלט של רשות השידור, הפיקוח הפוליטי היה מעודן, סמוי ומתוחכם יותר. לעומת זאת, ככל שרשות השידור נחלשה, גם בשל התחרות המחריפה עם ערוצי השידור החדשים, הלך והתהדרק הפיקוח הפוליטי ותכפה ההתערבות הפוליטית בענייניה השוטפים. כך הלכה והתקבלה הנוסחה: עומק הפוליטיזציה כעומק הדעיכה של הרשות. נוסחה זו צלחה לא מעט משום שהיא זכתה לגיבוי רחב. הסממנים החיצוניים

פרופ' דן כספי, מרצה לתקשורת באוניברסיטת בן-גוריון, היה חבר הוועד מנהל היוצא של רשות השידור

חקור בלעדי

כשעיתונאי נדרש לטפל בחדשה הנוגעת לימין הקיצוני, הוא יחייג בדרך כלל לסלולרי של איתמר בן-גביר, ובכך פחות או יותר – יסתיים התחקיר העיתונאי

גיא קוטב

איתמר בן-גביר הוא נציג הימין הקיצוני בזירה התקשורתית ומשמש כדוברו. הוא נתפס בקהילה העיתונאית כפרובוקטור של הימין – צעיר המסתבך מרצון בפרשיות הקשורות להסתה ופעילות של תנועת כך (שזכור הוצאה אל מחוץ לחוק). בן-גביר אחראי להפקתן של רבות מהכתבות הנוגעות לפעילות הימין הקיצוני – למשל הצריף במאחז תפוח מערב, שהוצג כמכללה ללימודי תורת כהנא, קייטנות כך וכרוזים כדוגמת "שרון עומד לבגוד", שפורסמו על רקע כוונות לפנות את המאחז מגרון. המידע מגיע לעיתונאים באמצעות בן-גביר; לא נוה להודות, אבל רוב המידע המתפרסם על פעילות הימין הקיצוני גם מופק ומנוסח על-ידו. הוא אומר כי מעולם לא המציא אייטס עיתונאי: "יש לי כלל, אני לא משקר לעיתונאים. להגזים זה בסדר".

ואם בן-גביר מגזים מעט, התקשורת כבר תלך עם זה הלאה. בערוץ 2 שודרה ב-4 בנובמבר כתבה על חגיגת בת-המצווה של יסכה, בתו של נעם פדרמן, שזכה לחופשה של כמה שעות מהמעצר והגיע לאירוע כבול באזיקים, בליווי שוטרים. "התמונות שאתם עומדים לצפות בהן קשות", הזהירה המגישה בערוץ 2. על המרקע נראו חמש בנות רוקדות ושרות, והכותרת היתה: "כך מציינים בימין הקיצוני את יום השנה לרצח ראש הממשלה". בן-גביר קיווה כי תזמון החגיגה יפנה את תשומת לבו של התקשורת גם, ואולי בעיקר, לאביה של הילדה, הנתון כבר כמה חודשים במעצר מנהלי – אך במקרה זה התאכזב.

הוא מסביר כי הפקות כאלה דרושות לו כדי להעביר את המסרים של הימין הקיצוני, בגלל אופיה השמאלני לדבריו של התקשורת: "אני משתמש בקייטנות כך, בימי השנה לרצח רבין, בימי השנה לאירועי פורים במערת המכפלה (טבח גולדשטיין; ג"ק), כדי שתבואו ותראיינו אותנו. כי אם לא יהיו אירועים כאלה, קולנו לא יישמע. שלום עכשיו, בצלם ואפילו מועצת יש"ע צריכים רק לפרסם דו"ח, והם בפנים. אני, כדי לחדור לתקשורת, צריך להשתמש בכלים אחרים. אנחנו נלחמים כאן על חופש הביטוי, שהוא גם הזכות להשמיע דברים שיכולים לקומם ולהרגיז. את האדיאולוגיה נטו אתם לא מסקרים. הרי בחיים

לא תראיינו אותנו בלי הקשר כזה. אם הייתם מסקרים אותנו בהגינות לא היינו נדרשים להפקות האלה".

בתחילת השוון, לקראת יום השנה לרצח רבין, מתעוררת התקשורת להתעניין בימין הקיצוני. השנה שלה ערוץ 10 צוות לביתו של שמואל בן-ישי בקריית-ארבע. הכתבה הציגה ראיון עם אדם שמתבטא, לא בפעם הראשונה, בהריפות קיצוניות. די אם נציין כי לבתו העניק את השם "נקמה" ולבנו הקטן את השם "גאל עמי" ("בלי רי"ש כי רי"ש מזכיר את

רבין"). המרואיין דיבר בזכות הטבח במערת המכפלה ותקף את ראש הממ"ש שלה המנות. הכתבת חזרה למערכת עם שלל התבטאויות, שספק אם היו משודרות בתזמון אחר. צופים רבים ודאי ישבו מול המרקע המומים, והרי בכך ההישג העיתונאי: מי היה מאמין שכך מדברים שמונה שנים אחרי הרצח. הטיעון בדבר מתן במה גם לדעות כאלה אינו פוטר את כלי התקשורת מהאחריות לפרסום דברי הסתה ולגזענות ולאלימות, או דברי עידוד לטרור. במקרה זה לא מדובר אפילו בדברים קשים שנאמרו באירוע ציבורי או בהפגנה; צוות הטלוויזיה הלך לביתו של האישה להביא דברי תועבה וחזר עם הסחורה.

החוק מתייחס לפרסום של דברי הסתה או המרדה, ובכך מכוון גם אל כלי התקשורת, הנושא באחריות לדברים שמודפסים ומשודרים – אך בפועל אין נוקטים צעדים נגד מי שנותן במה לדברי הסתה. הפרקליטות נוקטת מדיניות מקלה מאוד, ולנגד עיניהם של מקבלי ההחלטות עומד חופש הביטוי כערך עליון. עד היום לא נרשם מקרה של העמדת כלי תקשורת לדין בגין פרסומים כאלה. במקרה של שידור טקס ההשבעה לארגון אייל בערוץ 1 היתה הפרקליטות קרובה להחליט על הגשת כתב-אישום, אך נמנעה מכך, בעיקר בגלל העדר ראיות מספיקות. בפרקליטות סבורים כי על העיתונות להפעיל שיקול דעת

צילומים: יעקב רוזן מורד

וכל אלה הופכים את סיקור הקבוצה המכונה "ימין קיצוני" לקשה במיוחד. לעומת אלה, בן-גביר הוא זמין תמיד, יש לו חושים חדים לכותרות מרעישות – והוא מספק את הסחורה. הוא גם נהנה מאמינות רבה בקרב עיתונאים (חמישה כתבים לענייני משטרה או שטחים שעמם שוחחתי קבעו: "בן-גביר אמין יותר מהרוברים במדים"). בן-גביר משחק היטב בקלפים שבידו. הצורך של התקשורת לדווח על הנעשה בימין הקיצוני, לצד הקושי להגיע אליו, משרדג את ההפקות שלו לרמה של "סיפור פותח". קחו לדוגמה את הצריף במאחז תפוח מערב: ערוץ 2 דיווח בפתח המהדורה המרכזית על מכללה עולמית ללימודי תורת כהנא הנבנית במאחז תפוח מערב שבשומרון. מרגע הישמע הכותרת פעלו כל הגורמים ביעילות, לפי הנוהל הרגיל: חברי כנסת מהשמאל הגיבו בחריפות ודרשו להרוס את המבנה; אנשי כך הבטיחו להיאבק על חופש הביטוי, והתקשורת נזעקה לטפל באייטם החם; בקול-ישראל התראיין, למחרת הפרסום בטלוויזיה, בן-גביר, שהוצג כמרצה במכללת כהנא. דבריו עוררו גל נוסף של תגובות, ביניהן של שר המשפטים יוסף לפיד, אשר דרש, בישיבת הממשלה, להרוס את המבנה שנועד למכללת כהנא. המבנה אכן נהרס, בהוראת הדרג המדיני, אחרי שעתירה של אנשי תפוח לבג"ץ נדחתה.

מקצועי, וכי הזירה שבה יש לטפל בתופעה אינה בהכרח הזירה המשפטית. מי שמבקש לסקר את הימין הקיצוני ברצינות נדרש למסלול מפרך של הכרת שטח, שאינו מגלה פתיחות כלפי התקשורת. פגישות רקע עם רבני ההתנחלויות האיריאולוגיות, חשובות ומרתקות ככל שיהיו, אינן מולידות גילויים מרעישים; כשהעיתונאי חוזר למשרדו ומעלעל בפנקסו, הוא לא מוצא שם כותרות. בימין הקיצוני שוררת עוינות כלפי התקשורת, ובעיני רבים מפעילי "נוער הגבעות" ואנשי כך כל מגע עם עיתונאי פסול, ואפילו מעורר סימני שאלה לעניין הנאמנות למטרה (ואת, בין היתר, בעקבות חשיפת סוכן השב"כ אבישי רביב, שהיו לו קשרי עבודה טובים עם עיתונאים רבים). הימין הקיצוני מעניין את העיתונאים גם ודווקא מפני החשאיות האופפת אותו.

החשאיות מתבטאת לא אחת באי נכונות לשתף פעולה עם עיתונאים ובעוינות גלויה כלפיהם. סיור של עיתונאי במאחז דוגמת חוות מעון שבהר חברון עלול להיתקל בתגובה אלימה מצד יושבי המקום. באירועים של פינוי מאחזים, כפי שהיו בחוות גלעד ובמצפה יצהר שבאזור שכם, הותקפו עיתונאים, מצלמות נשברו, צמיגים של מכוניות עם אות הקלון TV נוקרו ושמשותיהן נופצו. האלימות מצד מעטים מצטרפת להתעלמות וסלידה שקטה מצד רבים,

הנוהג הכי נפסד

השכם של קברניטי ערוץ השטות הזה, שבו הם מודים לעצמם (ומור רים לנו להודות להם) על תרומתם לתרבות הישראלית.

או, אפרופו תרבות, כל סוג הכתיבה הרכילותית על "תרבות", זו שבה סופר מתחיל חייב לחשוף את חייו הפרטיים (ושיהיו מעניינים) כדי לזכות ב"חשיפה", שבו שחקי ניות תיאטרון מוכרות את עצמן באמצעות אב מתעלל והידרדרות לסמים, שבו תניוקה מלוכלך וקשוח בין מנגנוני יחסי-ציבור של מוסדות תרבות (הוצאות ספרים, תיאטראות, מוזיאונים) ובין מערכות עיתונים תאבות רכיל מוציאות את החשק להתעסק עם שניהם.

אבל, באופן אישי, בעיני החתום מטה, הנוהג המגעיל, הרוחה, הנפסד, המעצבן, המקומם ביותר, זה שיכול לגרום לי לקמט עיתון בשאט נפש, הוא מין מנהג שולי, צדדי, שלא זכה לשום טיפול בעבר, ושאני מתקשה להעביר את תחושת הקבס שהוא מעורר בי למי שאינו שותף לה מלכתחילה.

הכוונה היא לשימוש שעושים שני הצהובונים (סליחה, צהרונים) הגדולים בצילומים. ליתר דיוק בצילומי אילוסטרציה. ליתר דיוק – בצילומי אילוסטרציה המלווים כתבות רציניות שנושאן, בדרך כלשהי, במוחו המעוות של העורך שואף הסנסציות, מתקשר למין.

זה הולך ככה: יושב לו העורך האמביציוזי בתאו הספון עשן שבמי ערכת התליאביבית ההומה, ושובר את ראשו: מה, לעזאזל, לעשות עם הכתבה הרצינית להחריד הזו על, נניח, טיפולי פוריות בישראל? איד, לכל השדים והרוחות, אפשר להקליל (יש מלה עברית כזאת במערכות) אותה? איזה ויז'ואל (גם כזאת יש) לצרף אליה?

בוחש העורך המתוסכל את שער

ונעבור לשעשועון שאינו נושא פרסים, ושלעולם לא נזכה לראות אותו בטלוויזיה: מהו, לדעתכם, הנוהג הנפסד, הרוחה, המעצבן, המגעיל, הנואל והמוציא מן הדעת של העיתונות הישראלית?

הריחה, נאנחים רבים בכאב לב, הרשימה כל-יך ארוכה... אולי הקונפורמיזם המבני של כתבי החדשות (במיוחד הצבאיים למינייהם, במיוחד בטלוויזיה), זה המעביר אותם לרום בכל "משבר לאומי" (הכוונה למלחמה יזומה או להתקוממות של עם כבוש) וגורמת להם למעול במקצועיותם ולהפוך לסוג של שופרונים תעמולה מטעם.

או אולי, בעצם, אותה בורות פרוניציאלית גאה בעצמה, שבייטויה הגל הגואה של הגיגים חסרי ביסוס, שעיקרם מעין שיחת סלון מורחבת ונרגנת, ושבהם, במקום שאין בו כלל אחריות או מחויבות, הכל מותר והכל הולך – איזו התלהות מות מבוססת על סילופים עוברתיים כנגד אמהות מפרנסות, איזו התקפה נבערת ונלעגת על בלגיה (בצירוף מספר הטלפון של ארמון המלכה), או סתם ייחול, בשידור חי, למותם של עוד אלפי קשישים צרפתיים בגל חום (טוב, זה היה ממש ממש בצחוק).

במקום גבוה נוכל למצוא גם את מדורי הספורט, שהטשטוש המוחלט של אינטרסים, ידידויות, חשבונות, או סתם אמונה בסוג של עיתונות היוזם שערוריות בדרך יצירתית – כל אלה הופכים אותם למקום שהמלה אתיקה נשמעת בו ודה ומוזרה.

וישנם, כמובן, שעשועוני ערוץ 2, על מה שהם, ומהיכן שהם באים, ומה שהם מייצגים, ומה שהם מחוללים, ואיך כל זה מתיישב עם הטפיחה העצמית השנתית על

ואולם, בריון שהיה בבית-המשפט העליון התברר כי לא מדובר כלל במכללה, אלא בצרף שהיה אמור לשמש בית-כנסת ליושבי המאה. סמוך לצרף שנהרס בתפוח מערב עומדים עדיין על תלם שמונה מבנים שאיש אינו מתכנן להרוס, משום שהם לא כיכבו במהדורות החדשות. בתפוח היו אף שכעסו על פעילי כך שגרמו לסערה התקשורתית אשר הובילה להריסת הצרף. אבל איתמר בן-גביר, שהפיק גם את האייטם הזה, אינו מצטער. צרף אפשר להקים מחדש. המטרה – לתפוס כותרות – הושגה. הסיוד הזה מתאים גם למגיבים, שכן קולם נשמע ברמה. ואשר לעיתונאים המפרסמים – הם יצאו גדולים, ויכולים להקדים לדיווח על הריסת הצרף את הפתיח התגיגי: "בעקבות החשיפה שלנו...".

כשצה"ל נערך לאפשרות של פינוי המאה מגרון, פורסמה ב-Ynet ידיעה על כרוז המופץ בהתנחלויות, שכותרתו "שרון עומד לבגוד". כתבים שתרזו אחר עקבותיו של הכרוז בשטח העלו חרס. בן-גביר אינו מכחיש שהכרוז הגיע אל העיתונאים ממנו, אבל טוען כי הוא הופץ גם בשטח, "במקומות שאתם לא מגיעים אליהם". גם הקייטנות של כך, הוא מתעקש, קיימות בשטח, ואינן המצאה תקשורתית. בן-גביר, בן 27, מעיד על עצמו כי מגיל 14 הוא עובד עם עיתונאים, ומסכם: "התקשורת לא בודקת שום דבר. בעניין שלנו זה עוד יותר מורכב, כי ברובד היותר משמעותי של הימין הקיצוני אין לכם נגישות ואתם לא יכולים לבדוק. גם את דובר צה"ל והמטרה אתם לא בודקים, אבל אותנו אתם לא יכולים". לעתים הוא נתקל בביקורת מצד חבריו נגד יחסי ההדוקים עם התקשורת. מי שמציל את כבודו בימין הקיצוני הם גורמי האכיפה, המנהלים נגדו מעצרים, חקירות ומשפטים (בהצלחה חלקית מאוד).

העיתונות בישראל נעה בין התמסרות לחומר הזמין שמספק דוברו של הימין הקיצוני לבין נסיונות להגיע לרבים נוספים, נסיונות שברוב המקרים מסתיימים בכישלון. בסיקור הימין הקיצוני יש נטייה לחפש את המטבע מתחת לפנס, עוד יותר מכפי שנהוג בתקשורת בכלל. קל לבקר את

**איתמר בן-גביר:
התקשורת לא
בודקת שום דבר.
בעניין שלנו זה
עוד יותר מורכב,
כי לרובד היותר
השמעותי של
הימין הקיצוני אין
לכם נגישות ואתם
לא יכולים לבדוק**

הכתבים ולקבוע כי אנחנו שטחיים ועצלים, אבל ראוי לזכור כי את השריון העבה שעוטה הימין הקיצוני לא רק התקשורת מתקשה לחדור. פעולות אלימות נגד פלסטינים – מפגיעה ברכוש וכריתת כרמי זיתים ועד פיגועי טרור נגד אזרחים פלסטינים – נחקרו, אך האשמים לא נתפסו. שיתוף הפעולה של אנשי הימין הקיצוני עם המשטרה בחקירת תקריות אלימות הוא אפסי. במקום שבו המודיעין של שירות הביטחון הכללי ומשטרת ישראל מתקשים לאסוף מידע קשה לצפות מהתקשורת, שנתפסת בעיני הקיצונים כעוינת כמעט כמו המשטרה, להשיגים מקצועיים גדולים.

גיא קוטב הוא כתב שטחים בקול ישראל

הוא, שאחרי שתשומת הלב מוסבת אל הנוהג הזה, כבר אייפאשר להתעלם ממנו, וחוזרים ונתקלים בו כל הזמן. מה שאולי מעיד שאם מספיק יתעצבנו ממנו, מישהו אולי יפעיל מעצורים בתחום צילומי האילוסטרציה.

■ ■ ■

האם את/ה מזרחי?
האם יש לך מבטא?
האם את אשה?
האם הפגנת אידיאולוגיה?
האם השתמשת במלים המסתייגות מות ב"איוס"?
האם את/ה אדם מוסרי באופן עקיב?

מחקרים עדכניים הוכיחו שאם עניתם בחיוב לפחות על שתיים מהשאלות האלה, יש סיכוי טוב שתמצאו את עצמכם מושא לפרודיה בתוכנית "סאטירית" כזו אחרת.

במלים אחרות: בוויכוחן שהתפתח לאחרונה בעניין התוכנית "ארץ נהדרת", אני מודה שאני צוחק בכל פה, מה שלא מפריע לי לצאת חוצץ נגד האידיאולוגיה שמוצגת בו/דרכו/באמצעותו. אין לי שום סיבה לחשוב שהנשיא קצב, למשל, הוא יותר טיפש או בוד משזר, קציר, נבון או הרצוג, ולכן ראוי דוקא הוא לקריקטורה של נבער נלעג (וקריי קטורה טובה, כידוע, חייבת להיות מבוססת על תכונה נראית לעין). בעניין שלי יחמוביץ' נראה לי כל העסק (המצחיק למדי) כמו הומור מתבגרים הלועג לחגון הכיתתי – שהוא, באורח פלא ובמבט לאחור, גם המוסרי והאכפתי בכל החבורה. לטעמי, אין בעצם שום דבר מצחיק בהגנה שיטתית על קבוצות חלשות ועל קורבנות של קיפות, חוץ מהעורבדה שזה נורא נורא תמהוני ויוצא דופן בעולם העיתונות של ימינו. ■

עמוס נוי הוא איש מחשבים; זהו הטור האחרון במסגרת המדור "קורא מן השורה"

איור: אפרת בלוסטקי

להיות אפילו כתבה על אונס: "צילום אילוסטרציה" שנראה כמו עטיפה של סרט פורנו, של נערה צעירה בכגדים חושפניים ופנים מטושטשות (להגברת תחושת האימה. כי למצולמת, כמוכן, אין שום קשר לכתבה) ימריץ את הקוראים לקרוא את הכתבה.

מה שמעצבן במיוחד בכל המנהג הזה הוא שמוחו המנוול של העורך חוזר ומוזהא אלימות נגד נשים כסוג של שעשוע וסוג של מין, בזמן שתוכן הכתבה מצביע לעתים קרובות על התוצאות המחרידות של קישור שכזה. מה שמאכזב במיוחד הוא שרוב האנשים אינם שמים לב לנוהג הזה. מה שמעורר במיוחד

וכך אנחנו זוכים, בעמודי הפנים של העיתון, לכתבה רצינית על טיפולי פוריות, ולצדה צילום של זוג במיטה, כשמתחתיו הכיתוב האופייני: צילום אילוסטרציה, למצולמים אין כל קשר לכתבה.

השערוריה גדולה עוד יותר כאשר הכתבה עוסקת בפשיעה כלפי נשים: זה יכול להיות דיון רציני בוועדה של הכנסת על הסחר בנשים, שמדינת ישראל כליכה מצטיינת בו, מלווה בתחקיר רציני של כתבים חרוצים – לא משנה, העורך רחב האופקים כבר יעטר אותו ב"צילום אילוסטרציה" של נערת ליווי בחצאית מיני אדומה ושופע רמיוז מנינות. זו יכולה

ראשו הדליל באצבעות צהובות מניקוטין, מכווץ את עיניו הקטנות והערמומיות מאחורי עדשות המשקפיים העבות שלו, וחושב לעצמו ככה: טיפולי פוריות, אה? מבחנה? מה פתאום, מעבדה? רע מאוד, רופא בחלוק לבן? משתפר, תינוק מחייך? יותר טוב.

ואו, לפתע, חושף העורך הדינמי את קומץ שיניו המשחירות בחיך רחב: מצאתי. טיפולי פוריות מיועדים לזוגות שמתקשים להיכנס להריון למרות שהם מתאמצים. והמאמצים האלה, נו, קשורים לדבר ההוא, נו, הדבר המצוין ההוא שמוכר עיתונים – מין, זהו! טיפולי פוריות קשורים למין! ומין פירושו צילום אילוסטרציה!

עין בלי אונט

כמו מיליון אמריקאים אחרים, גם דניאל אוקרנט מתחיל את הבוקר שלו עם ה"ניוירוק טיימס" ליד כוס הקפה. אלא שבניגוד למרבית צרכני העיתון, הסוקרים את ה"טיימס" במבט מהיר, מרפרפים מכותרת לכותרת, הוא מגסה לקרוא כל מלה. אוקרנט עובר בדקדקנות רבה על כל כותרת, כל ידיעה, כתבה ומאמר. לפעמים הוא רושם לעצמו הערות. אחר-כך הוא פותח את המחשב, ואשר של מסרים אלקטרוניים ניתן עליו מן הצג. המשותף לכולם הוא טענות, הערות ודברי ביקורת. לא מזמן, כשהאוורד דין עוד תפר לעצמו חליפות כמועמד המוביל של הדמוקרטים, התפוצצה תיבת הרואר האלקטרוני של אוקרנט מהודעות וועמות ששיגרו חסידי דין. למה העיתון מחטט ובודק במיקרוסקופ את עברו של דין? מדוע אתם מתעסקים בכל אמירה שלו, ומניחים לשטויות של בוש לעבור ללא הערה?

אוקרנט, בן 55, עיתונאי ותיק ומחבר ספרים (האחרון שבהם על "האפוס של מרכז רוקפלר" בניוירוק), שהיה בעבר עורך בכיר בשבועון החדשות "טיים" ועורך ראשי של "לייף", עוסק מאז חודש רצמבר האחרון בבחינה פנימית של העבודה העיתונאית ב"ניוירוק טיימס", ובעיקר במענה לתלונות הקוראים. בעיתונים אחרים מכנים את האיש שמחזיק בתפקיד זה אומבורסמן, אבל ה"ניוירוק טיימס" מתעקש לשמור על ייחודו ומעדיף להגדיר את אוקרנט "עורך ציבורי" (Public Editor). האומבורסמן, המונח והתפקיד, נולדו בשבדיה, שכבר בשנת 1809 בחרה נציב לקבילות הציבור נגד הממשלה. במאה העשרים, דווקא היפנים הם שמינו לראשונה אומבורסמן לעיתון "אסאי שימבון" בשנת 1922 כדי לטפל בטענות הקוראים. ב-1967 היה עיתון קנטאקי הראשון בארצות-הברית שאייש את המשרה הזו, ומאז הוא הפך לחלק בלתי נפרד ממערכות עיתונאיות רבות ברחבי העולם. ב-1980 הוקם ארגון בינלאומי של אומבורסמנים בעיתונות, המקיים כנסים מקצועיים לחבריו, ומפעיל אתר אינטרנט ובו מידע על דרך עבודתם של ממלאי התפקיד באמצעי תקשורת שונים (www.newsombudsmen.org).

האומבורסמן הוא בולם הזעזעים של העיתון, המיועד לקלוט את זעמם וביקורתם של קוראים. תיבת הרואר שלו פתוחה בפני מושאי כתבה החשים שנהגו בהם בחוסר הגינות, כמו גם קוראים שרגשותיהם נפגעו מתצלום חושפני מדי, מדיווח מוטה, או מי שמבקשים לתקן טעות עובדתית. לאומבורסמן הסמכות לשקול את ערך התלונה ולאסוף מידע בתוככי המערכת לאיתור כתב או עורך ששגו. במקרים רבים הוא מעלה את תגובותיו על הכתב לא רק בתשובות למתלוננים, אלא גם במדור קבוע שהוא מפרסם בעיתון, אחת לשבועיים. במקביל הוא מפרסם בקביעות ג'ורנל, מעין בלוג, יומן אישי במהדרות האינטרנט של העיתון (www.nytimes.com/danielokrent).

ל"גברת האפורה", כפי שמכונה ה"ניוירוק טיימס", נדרשה טלטלה רצינית, רעידת אדמה של ממש, כדי לאמץ מה שמקובל כבר מזמן בעיתונים רבים, כמו גם בתחנות רדיו וטלוויזיה. במשך שנים היתה לאנשי ה"טיימס" הערכה עצמית כה גבוהה, כתב הפרופסור לתקשורת ג'יי רוזן מאוניברסיטת ניוירוק, כאילו מעצם ההגדרה העיתון מגייס את העורכים הטובים ביותר, היודעים בעצמם לייצג את האינטרסים של הקוראים. ואם כך, אז מי צריך בכלל אומבורסמן?

האחראי למהפכה הוא הכתב ג'ייסון בלייר, שחשף את ערוות העיתון כשהתברר בשנה שעברה כי פרסם בריות, וצוות העורכים המהוללים של ה"טיימס" לא גילה אותן, או פשוט העלים עין ("העין השביעית", גיליון 45). הפרשה המביכה הובילה להתפטרותם-הדחתם של העורך האוול ריינס וסגנו ג'רלד בויד, ולהקמת ועדה בת 25 חברים, שהגישה דוח של 58 עמודים, שאחד מסעיפיו כלל המלצה למנות אומבורסמן. העורך הראשי החדש של העיתון, ביל קלר, החליט לא רק להעניק לתפקיד האומבורסמן תואר שונה מהמקובל, אלא גם לא למנות בכיר מתוך המערכת למשרת "העורך הציבורי", אלא לחפש מועמד מבחוץ. אוקרנט קיבל הצעה שלא יכול היה לסרב לה: לברוק את ה"טיימס" בזוככת מגדלת בימים שבהם העיתון נלחם על הנכסים היקרים ביותר שלו – יוקרתו המקצועית ואמינותו.

ב-7 בדצמבר, בטור הראשון שלו, הציג עצמו אוקרנט בפני קוראיו. הוא סיפר בגילוי לב כיצד עבד בעת לימודיו ככתב עצל למדי בקמפוס של ה"טיימס", ואחר-כך כעורך במגזין שחטא לעתים בעיתונות מן הסוג שהוא מצר עליה בהווה: סימון המטרה ושיגור הכתבים כדי לחזור עם גולגולת ביד. כשבגרת, כתב, הפכתי הוגן וטוב יותר. במסגרת הגילוי הנאות הזדהה גם כתומך במפלגה הדמוקרטית, וסיפר כי בשנת 1985 נקטל ספר שכתב במדור הספרות היוקרתי של ה"טיימס" ("בידי מבקר ששלוש שנים קודם לכן אני כתבתי על ספר שלו ביקורת שלילית").

אוקרנט הבטיח לקוראים כי ייצג אותם בדרך שבה יציג שאלות על המה, האיך והלמה של העבודה

רפי מן

נציג הציבור

העיתונאית, תוך הבנה כי להציג העבודה, כמו תחרות ורד-ליין, אולי מסבירים כשלים מקצועיים, אך לא מצדיקים אותם. כדי ליישם כמה מעקרונותיו, הבטיח, הוא לא לדבר עם אנשי ה"טיימס" על בסיס אופי-הדירקטור או לציטוט ולא לייחוס, אלא יתאמץ להביא דברים לציטוט ולייחוס. המדור שלו – שיתפרסם פעם בשבועיים, ינתח כשלים ובעיות, ויגיב על טענות קוראים – לא יעבור עריכה תוכנית בידי איש מאנשי ה"טיימס", אלא רק עריכה לשונית. וכדי להציג את איתנותו במערכת סוכם כי חוזה ההעסקה שלו כ"עורך ציבורי" יימשך שנה וחצי בדיוק, ובסיומו יעזוב את התפקיד.

"יש דרכים טובות מהתפקיד הזה ליצור לעצמך חברים", כתב אוקרנט על הבעיות הכרוכות בגיבוי החדש שלו, "עורם של כתבים ועורכים נמרד במיקרונים, והזיכרון שלהם מתארך לשנות פיל".

לא חלפו אלא שבועות אחדים והתברר כי לאנשי ה"טיימס" אכן קשה לעכל את האיש המתעקש להציג להם שאלות, ולהעיר הערות על שיקול דעתם המקצועי.

איור: גיא מורד

בראשית ינואר מתח אוקרנט בטורו הדור שבועי ביקורת על כך שתוצאות של סקר שערך ה"טיימס" על מידת התמיכה בהתרת נישואי הומוסקסואלים הפכו לכותרת בעמוד הראשון: "תמיכה גוברת באיסור על נישואי הומואים". אוקרנט הטיל ספק בערך החדשתי של סקר כזה, בשעה שסקרים אחרים הציגו תוצאות שונות, וגם העיר שהעיתון איננו מסביר די הצורך לקוראיו כיצד התבצע סקר כזה. ללא הסבר על השיטה, שאל, כיצד יכול הקורא להבין מדוע הסקר הזה תקף יותר מן האחרים שנערכו לאחרונה?

במחלקת הסקרים של העיתון רתחו. העורך קלר עצמו צוטט בטורו של האורד קורן, מבקר המדינה של ה"ושינגטון פוסט": "אמרת לי שזו היתה התקפה המבוססת על מידע לקוי". באחד המקרים אף השיב קלר באימייל לקוראים שפנו אליו, והבהיר כי איננו שותף לכמה מהערותיו של אוקרנט. במקביל דווח כי בפגישה עם עורכים בעיתון שמע "העורך הציבורי" יותר מפעם אחת את הטענה: "תפסיק להפציץ אותנו באימיילים עם טענות של הקוראים, יש לנו עיתון לעשות".

אוקרנט עצמו אומר שהוא מתחיל להתרגל לכך שעליו לעבוד עם אנשים "שכמעט תמיד אינם מרוצים ממה שאני עושה". אף עורך ב"טיימס" איננו נלהב לגלות את שמו בטורו של אוקרנט, בצירוף ביקורת על טעות או שגיאה שעשה. האומבורסמן כבר הספיק לנזוף בטוריו גם על ציטוטים שלוקטו ונערכו בצורה לא מדויקת וחסרת הגינות, ועל חוסר הפרגון של העיתון לסקופים של עיתונים אחרים.

התלונות של כתבים ועורכים בעיתון הן מגוונות, כתב אוקרנט בטורו באמצע פברואר, חלק טוענים שככתב ועורך במגזינים אין לי מושג איך עובד עיתון, אחרים קובעים שכמי שלא עבד בטיימס אין לי יכולת להעריך עד כמה העיתון שונה מכל יתר ארגוני התקשורת, ויש מי שמשוכנעים שכאריזט אינני מבין כלום בשום נושא. "יתכן שכולם צודקים", סיכם, "אבל כל החסרונות הללו מאפשרים לי להציג שאלות מטופשות ששום עיתונאי מבפנים לא יכול להציגם".

עורכים הרוטנים על ממצאי "העורך הציבורי" אינם תופעה ייחודית ל"טיימס". גם ב"ושינגטון פוסט", המחזיק אומבורסמן כבר עשרות שנים, יש לא פעם התנגשויות בין עורכים וכתבים שחטפו נזיפה פומבית לבין האומבורסמן. רק לאחרונה הגיב עורך מדור "סגנון" של ה"פוסט", יוג'ין רובינסון, באימייל עוקצני על טורו של האומבורסמן, מייקל גטלר, והאשים אותו בחוסר הבנה מוחלט של אופי המדור, כאילו המבקר הוא חיזור שהגיע מפלנטה אחרת. גטלר לא חסך מלים חריפות בתגובתו וסיכם: "קשקוש מוחלט".

אם לשפוט על-פי התגובות הראשונות, עימותים כאלה צפויים גם ב"טיימס", אבל העורך קלר מקווה כי בסופו של דבר יפיק העיתון תועלת מתהליך הביקורת, טורדני ככל שיהיה. "אני מקווה", אמר קלר, "שלאורך זמן נצליח לפוצץ את המיתוס שאנחנו מוסד מרוחק ויהיר שלא ניתן להגיע אליו, הרואה עצמו חסין מכל ביקורת".

א פ ק ה

מעגל מודפס: טוני בלייר, דו"ח האטון, גאוון דייוויס, ה"סאן"

טוני בלייר לומד בדרך הקשה שהספין הוא אמנות

האטון קבע כי לא היתה אמת בטענתו של גיליגן, כי הממשלה ידעה שהטענה בדבר יכולתה של עיראק לשגר טילים בלתי קונבנציונליים בתוך 45 דקות היתה שקרית, בעת שפרסמה דו"ח מודיעין בנושא. הדו"ח, טען גיליגן, עבר "סקסיוזציה" (was sexed-up), בעקבות לחצים מצד אליסטייר קמפבל, יועץ התקשורת של ראש הממשלה. האטון קבע כי גם טענה זו אינה נכונה, וכי על הנהלת הבי.בי.סי היה לפקח באופן הדוק יותר על גיליגן ועל ניסוח טענותיו בשידור.

קמפבל התפטר ערב כינוס הוועדה, "מסיבות אישיות". ראש מועצת המנהלים של הבי.בי.סי

הבי.בי.סי אנדרו גיליגן את הביקורת החריפה שמתחו גורמי מודיעין על המסמך שעליו התבססה הממשלה בבואה להצדיק את היציאה למלחמה בעיראק. בניגוד לציפייה לדו"ח מאוזן שיבקר את שני הצדדים, הממשלה והבי.בי.סי כאחד, תקף הלורד האטון בחריפות את הבי.בי.סי, וקבע שהממשלה צחה וזכה כשלג מכל אשמת הגזמה ושקר בכל הקשור להימצאותו של נשק השמדה המונית בידי עיראק, וכי פעלה לפי המידע שהיה ברשותה באותה עת. הוא הגיע למסקנה כי הממשלה לא פעלה באופן בלתי הגון כשחשפה לתקשורת את שמו של קלי, וכי לא יכלה למנוע את התאברותו.

ד פ נ ה ב ר ע מ

טוני בלייר היה אמור להיות איש מאושר. בשבוע האחרון של ינואר הוא צלח בתוך 48 שעות את שני המבחנים הקשים ביותר של כהונתו עד כה. באמצע אותו שבוע עבר בפרלמנט בקריאה שנייה, וברוב דחוק של חמישה קולות, "חוק שכר הלימוד" השנוי במחלוקת, חרף איום של מורדים ממפלגתו לטרפדו. למחרת התפרסם דו"ח החקירה של הלורד האטון לבדיקת נסיבות התאברותו של המדען דייוויד קלי. קלי היה האיש שהרליף לכתב

צילומים: רויטרס

בוגדנית, המכה לעתים קרובות בפניו של מפעילה

■ ■ ■

תזכורת. הכל התחיל בתוכנית הבוקר של הבי.בי.סי, "תוכנית היום" (The Today Programme), הנחשבת לספינת הדגל של רשות השידור הבריטית, ולקובעת סדר היום התקשורת במדינה. ב־29 במאי 2003 דיווח אנדרו גיליגן כי הממשלה הפעילה לחץ על אנשי המודיעין להפוך את הדו"ח שעליו התבססה בצאתה למלחמה ל"סקסי יותר", וכי ידעה ש"טענת 45 הדקות" היא שקרית בעת פרסומה. בתגובה יצא יועץ התקשורת דאז של בלייר, אליסטייר קמפבל, בהתקפה בוטה על הבי.בי.סי. קמפבל טען ◀

בכלל נשק השמדה המונית. במקביל הוא נאלץ להתגונן מפני מתקפה פרלמנטרית בגין טענת "45 הדקות" המפורסמת. בלייר של ערב המלחמה, להוט לגייס תמיכה ציבורית ביציאה לקרב, יצר את הרושם כאילו הטילים העיראקיים מסוגלים להכות בלונדון בתוך שלושת־רבעי השעה. כעת מסתבר שהטענה המפוקפקת הזו התייחסה למעשה לנשק שדה־קרב, ולא לטילים לשיגור בין־יבשתי. בלייר נראה כרגע כמי שניצח בקרב מול הבי.בי.סי, אבל עשוי להפסיד במלחמה על השלטון. הוא אינו מפסיק להתפתל. הבי.בי.סי, חרף המשבר החרیف, עדיין מוביל במאבק על אמון הציבור.

גאווין דייוויס, מנכ"ל הבי.בי.סי גרג דייק, והכתב אנדרו גיליגן התפטרו בעקבות פרסום הדו"ח, והמשבר שבו שרוי הבי.בי.סי ממילא מזה למעלה משנה העמיק. אבל, הרי זה פלא, הצל הכבד שריחף מעל ראש הממשלה לא סר. הציבור, כך נראה, הצטרף לזעקות ה"טיוח" של התקשורת. למחרת פרסום הדו"ח, גילה סקר שערך ערוץ 5 הבריטי שרק 16% מהבריטים "מאמינים לראש הממשלה": שפל חסר תקדים. בשבוע הראשון של פברואר כבר נאלץ בלייר, בחריקת שיניים לא פחות צורמת מזו של ירדו ג'ורג' בוש, למנות ועדת חקירה לבירור הכשל המודיעיני שגרם להנחה שבעיראק קיים

שהדיווח שקרי ובלתי אחראי, ודרש התנצלות חקירה פנימית של הבי.בי.סי. ראשי הבי.בי.סי. התייצבו מאחורי הכתב ועורך התכנית. בינתיים הודלפה זהותו של המקור של גיליגן, ד"ר דייוויד קלי, עובד קהיליית המודיעין שהתמחה בנושא נשק לא קונבנציונלי בעיראק. קלי נחקר על-ידי שתי ועדות פרלמנטריות, ועדת החוץ והוועדה לענייני מודיעין. למחרת החקירה השנייה, ב-18 ביולי, נמצאה גופתו ליד ביתו באוקספורדשייר.

דו"ח האטון, שלא מצא רב בפרסומי ממשלת בלייר ערב המלחמה בעיראק, אינו משכנע את דעת הקהל בבריטניה

המקור לא עמד בלחץ, והתאכזר. הספין של הממשלה, ולא בפעם האחרונה, חזר אליה כבומרנג. במקום שתדבק בקלי תרמית של מדליף בוגדני ומומחה מפוקפק, כפי שקיוו בדאונינג 10, דווקא הממשלה היא שהצטיירה כגוף ציני ואכזר, שרדף את חושף האמת אל קברו. הלחץ הציבורי גבר, ובליייר התחייב בפני עיתונאים להקים ועדת חקירה שיפוטית לבריקת נסיבות ההתאבדות. החקירה, מטבע הדברים, נדרשה גם למידת האמת בדיווחו של גיליגן, ובנסיבות פרסומו של מסמך המודיעין. אך הלורד האטון סירב להרחיב את החקירה לשאלות בוועדות המטרדות את הציבור באשר למלחמה בעיראק, והראשית בהן: עד כמה מבוסס היה המידע המודיעיני ששימש עילה ליציאה למלחמה.

בינואר 2003 הרצה ראש מועצת המנהלים של הבי.בי.סי, גאוויין דייוויס, בפני קהל גדול באוניברסיטת אוקספורד. דייוויס היה ידוע כמיליונר, וכחבר קרוב של טוני בלייר, שאף נשא תרומה נאה למסע הבחירות של ידידו. 55 אלף ליש"ט הן אולי לא הרבה לאדם כמו דייוויס, אך די היה בהן כדי להחשידו, ציבורית, בקרבה יתרה לראש הממשלה. "איך ניתן לסמוך עליך שלא תהפוך את הבי.בי.סי ל'פראבדה' של טוני בלייר?", נשאל דייוויס. "אני מציע לכם לעקוב אחרי עבודתי ואחרי עבודתם של עמיתי, ואז לשפוט אותנו", השיב היו"ר. להרבה אנשים בבריטניה יש לא מעט טענות כלפי גאוויין דייוויס, אך מטענה אחת הוא זיכה את עצמו ללא ספק: איש לא יקרא לו פורל של בלייר. "אתה עומד איפה שאתה יושב", אומרים

האנגלים, ומאו הבוקר הגורלי של ה-29 במאי 2003 ועד להתפטרותו למחרת פרסום דו"ח האטון, עמד יושב הראש בראש המערכה שנאלץ הבי.בי.סי להנהל נגד דאונינג 10.

הצרות של הבי.בי.סי לא התחילו באותו בוקר, אלא לפחות שנה לפני כן. גל הפרטה הנמרץ ששוטף את בריטניה איים להכות גם ברשות השידור הממלכתית. חסידי הפרטה, מטבעם

הזרמונות פו לקיצוץ כנפיהן של יוזמות עיתונאיות חקרניות מדי, מבית היוצר של הבי.בי.סי. המאבק על חידוש הזכיון ב-2006 יהיה הקשה ביותר בתולדות השידור הציבורי בבריטניה.

את הקרב הזה ינהלו יו"ר מועצת המנהלים והמנכ"ל החדשים. ההתפתחויות בשבועות האחרונים מבשרות על חוסר שביעות רצון מהקו הפייסני שנוקטת ההנהלה הזמנית כלפי הממשלה. כתב הבי.בי.סי מרטין בל, שתקף בחריפות את היו"ר הזמני לוי ריירד על התנצלותו הבלתי מסויגת לממשלה בשם הארגון, הציג את מועמדותו לתפקיד היו"ר הקבוע. המנכ"ל היוצא, גרג דייק, מאיים לחשוף ראיות שיוכיחו כי אליסטייר קמפבל הפעיל לחץ על הבי.בי.סי לשנות את אופן הסיקור של מלחמת עיראק עוד לפני פרשת קלי-גיליגן. גאוויין דייוויס, היו"ר הפורש, מאיים להגיש תביעה נגד קמפבל, שהאשים אותו בנאאמו לאחר פרסום דו"ח האטון ב"אי אמירת אמת". טוני בלייר וממשלתו ניצבים חסרי אונים מול אפקט הבומרנג של דו"ח האטון. הזיכוי ה"מוחלט מדי" של הממשלה מנע את סיום הפרשה. רבים בציבור מרגישים כי גם אם גיליגן כשל בניסוח טענותיו כשידור, הרי שאלמלא הוא, לא היתה נפתחת תיבת פנדורה של המידע המודיעיני הקלוי שתירץ את הצטרפותה של בריטניה למלחמה בעיראק. גם נסיונותיו של בלייר להשליך את הטעות אל פתחה של מערכת המודיעין מעוררים רתיעה ציבורית. ואם לבי.בי.סי עדיין יש הרבה מה להפסיד, הרי שעתידו הפוליטי של ראש ממשלת בריטניה נראה יותר ויותר כעומד על כרעי תרנגולת. בפניה ממתין לו שר האוצר גורדון בראון, ששמר על ידיים נקיות בכל הקשור במלחמה בעיראק ונמנע ככל שיכול מכל התבטאות בנושא. רבים רואים בו יורש שבא זמנו.

לוועדות חקירה בעלות פרופיל ציבורי גבוה, כפי שירדע כל ישראלי, דינמיקה משלהן. דו"ח ועדת אגרנט לחקירת מהדלי מלחמת יום-כיפור הרשיע את הצבא, אך סופו שהפיל את הממשלה. אריאל שרון עדיין רדוף בגרורותיה של ועדת כהן לבריקת הטבח במחנות הפליטים סברה ושתילה. ועדת האטון ניסתה לקבור את הבי.בי.סי, אך מי שמגיח מתחת להריסותיה פצוע ומאובק במיוחד הוא דווקא ראש הממשלה המזוכה. וכל זאת עוד בטרם החלה הוועדה לבריקת הכשל המודיעיני בעיראק את חקירותיה. ולמרות הפיתוי העז לפגוע בבי.בי.סי, בלייר למד בדרך הקשה שהספין הוא אמנות בוגדנית, המכה לעתים קרובות בפניו של מפעילו. ניסיון להכות בעוצמה רבה מדי ברשות השידור הממלכתית יצטייר כנקמנות לשמה וכגילוי של חרדה מפני חשיפת האמת. ואת זה טוני בלייר לא יכול להרשות לעצמו. ■

דפנה ברעם היא עמיתה אורחת בסנט אנתוניס קולג', אוקספורד. ספרה: *Disenchantment: The Guardian and Israel*. ייצא לאור ביולי 2004

הניחו לי

אינני מבין מדוע נגרר שמי לוויכוח בדבר תפקיד הנשיא של מועצת העיתונות, בכתבה "הקרב על הנשיאות" בגליונכם האחרון. נאמר שם כאילו בתמיכתו באמנון רובינשטיין פעל עורך "מעריב", אמנון דנקנר, כשליחי בגלל "חשבון ישן" שיש לי עם מועצת העיתונות. וכליכך למה? מפני שאני זועם כביכול על המועצה בפעילותה להגבלת אחזקות העיתונים בכלי תקשורת אחרים, ומפני שדן מרידור נתפש בעיני כאיש "כנופיית שלטון החוק".

לכל הדברים האלה אין שום שחר. אין לי חשבון עם מועצת העיתונות או זעם עליה, וגם אם היו לי, איך בדיוק תמיכה שלי במועמד כזה או אחר היתה מבטאת חשבון כזה או זעם כזה? אמנון דנקנר הביע את דעתו בנושאות מועצת העיתונות לא כשליחי אלא באופן עצמאי ועל-פי שיקול דעתו. העובדה, שלמרבית הצער לא הובאה במאמר, כנראה כדי לא לקלקל לכותב את התזה, היא שעמדתו של דנקנר (ושל סגנו אבי בטלהיים) בנכות מועמדותו של פרופ' אמנון רובינשטיין היתה זהה לעמדתם של עורך "הארץ" חנוך מרמרי, עורך "ידיעות אחרונות" משה ורדי, נציגו הנוסף של "ידיעות אחרונות" בנושאות מועצת העיתונות רמי טל, נציג הרשות השנייה שלום קיטל, ונציגי גלייזצ'ה"ל אבי בניהו וצבי גולדברג.

השאלה שעורכי "העין השביעית" צריכים לשאול את עצמם היא מדוע היה צורך לשלוף מכל תומכי רובינשטיין דווקא את דנקנר ולייחס לו פעילות בשליחותי בשם איזה מניעים נסתרים פסולים ולא ענייניים. האם לא שקופה כאן המגמה לנסות לפגוע בי בלי שום קשר לעובדות הברורות? מדוע היה צורך בהודמנות חגיגת זו שמנסים לפגוע בי בכל דרך אפשרית, להטיל כתם גם באמנון רובינשטיין ולרמוז כאילו הוא אינו שייך לאלה המקדשים את שלטון החוק?

הכתבה הזאת היא דוגמה להיטפלות שווא אלי שהגיע הזמן שתפסק. אחרי כל מה שהתברר בשנים האחרונות, הגיע גם הזמן שחלק מכותבי "העין השביעית" יפסיקו לחלק באופן מלאכותי את עולם העיתונות לטובים ורעים, ולנסות בכל אירוע לקטלג את הדברים הנאמרים או נעשים לפי קטגוריות מכווערות כאלה. מותר לכם ולאחרים להניח לי כבר לעסוק בענייני ולא לייחס לי מעורבות בדברים שאין לי נגיעה בהם, והכל מתוך פרשנות חסרת שחר ומגמתית.

עופר נמרודי הוא עורך ליו"ר מועצת המנהלים של "מעריב"

עיניים רעות

בדרך-כלל אני משועשע לקרוא את הפרסומים עלי ב"העין השביעית" שעוברים מחוברת לחוברת כהתלוצה משונה של חולי כפייה, גונחים, משתעלים, כושלים, יורקים, צולעים ומתעוותים,

ואיני מגיב עליהם, גם מפני שאני רואה את "העין השביעית" כפרסום אזוטרי, מגילה גנוזה של כת ירושלמית האפופה ברוח הקודש, בטוחה כליכך בצדקת האג'נדה המצומצמת שלה עד שהיא מוכנה לעשות לקידומה מעשים נלוזים כולל שימוש בטכניקות של עיתונות צהובה כגון רכילות, השמצות ודברי כזב, ולכן היא מקפחת את חשיבותה (לא העצמית, חס וחלילה).

הפעם החלטתי, בלב ולב, להגיב על הכתבה אודות ההתמודדות על נשיאות מועצת העיתונות ("העין השביעית", גיליון 48), משום שהמדובר לא רק בי אלא באנשים שכבודם יקר לי. בכתבה (של שחר אבירי) נאמר כי בשאלה מי ייבחר לתפקיד, פרופ' אמנון רובינשטיין או דן מרידור, "בקרוב נציגי העורכים והמו"לים לא הסתמנה הסכמה. מו"ל 'הארץ' עמוס שוקן אמר שבעיניו אין הבדלים גדולים בין השניים, ומצדו אפשר בכלל להטיל מטבע, ארנון מוזס ('ידיעות אחרונות') הביע תמיכה ברובינשטיין, אך נחרץ ממנו פי כמה היה עורך 'מעריב' אמנון דנקנר".

העובדות הן שבדיון שהיה בין נציגי המו"לים והעורכים לבין נציגי הציבור במועצת העיתונות הביעו תמיכה מלאה והדרימשמעית באמנון רובינשטיין מול דן מרידור נציגי "ידיעות אחרונות" משה ורדי ורמי טל (ארנון מוזס כלל לא נכח בדיון), נציג "הארץ" חנוך מרמרי, נציג הערוץ השני שלום קיטל, נציג גליי-צה"ל אבי בניהו וגם נציגי "מעריב"

אבי בטלהיים ואנוכי. אכן "לא הסתמנה הסכמה". באמת. אם אני מבין את תמצית ההצדקה לקיומו של "העין השביעית" כעיתון העוסק בתקשורת באורח ביקורתי, עליו לחשוף ולהוקיע, בין השאר, טכניקות עבודה מגוננות, שטחיות, עצלניות ומוטות. לחשוף ולא לשמש דוגמה להן. אם "העין השביעית" אינו מצליח להביא מידע מדויק ומאוד לא קשה להשגה על ישיבה רבת משתתפים, ובמקום זה הוא מביא דיווח חסר שחר ולקוי בכל פרטיו ונגוע במגמתיות שואגת, מה בדיוק הוא רוצה מהעיתונים האחרים ומה בסיס הסמכות שממנו הוא מתיימר להטיף לזולת?

אם ישאל השואל מדוע זה היה דחוף ל"העין השביעית" לתת לקוראיו דיווח עוברתי מסולף על עמדת המו"לים והעורכים בעניין, יצא המרצע מן השק בפסקה הבאה, שסיפרה איזה סיפור מטומטם על היותי כביכול שליחו של נמרודי בהתנגדות לרן מרידור. כדי לעשות את הדמוניזציה הנלעגת הזאת של דנקנר כשליח חשוך של כוחות אופל השולח יד לכבות את האור, היה צורך לעוות את המציאות הבסיסית, שהרי אפילו הקוראים הכי נאמנים והכי לא ביקורתיים של "העין השביעית" לא היו מוצאים בלבכם להאמין שחנוך מרמרי, משה ורדי, רמי טל, שלום קיטל ואבי בניהו נרתמו להיות סוסים במרכבתו של עופר נמרודי תחת איום הצלפת שוטי.

לשקר, אומרים, אין רגליים, אבל כנראה שיש לו הרבה עיניים רעות, במיוחד זאת השביעית.

אמנון דנקנר הוא עורך "מעריב"

1 האירוויזיון חובל. שידור תחרות הזמר האירוויזיון בערוץ 1 זכה לשיעור הצפייה הגבוה ביותר בשנת 2003. השידור הגיע לרייטינג ממוצע של 33 אחוז בקרב משקי הבית היהודיים.

4 רובינשטיין הסיר חוזהו. השר לשעבר אמנון רובינשטיין הסיר את מועמדותו לתפקיד נשיא מועצת העיתונות. רובינשטיין היה המועדף של נציגי המו"לים והעיתונאים לתפקיד, אך לא זכה לתמיכת נציגי הציבור במועצה, המבקשים למנות לתפקיד את השר לשעבר דן מרידור.

4 החשב עוזב. חשב רשות השידור, דן ג'ונה, אשר מונה מטעם משרד האוצר כדי לפקח על הניהול הכספי של הרשות, עזב את תפקידו, על-פי החלטת החשב הכללי.

4 יו"ר חדש לכבלים וללוויין. הממשלה אישרה את מינויו של עורך-הדין יורם מוקדי לתפקיד יושב ראש המועצה לשידורי כבלים ולוויין. מוקדי, בן 38, שהיה עד עתה מנהל המינהלת להסדרת השידורים לציבור במשרד התקשורת, מחליף את עו"ד דורית ענבר, שסיימה כהונה בת ארבע שנים כיושבת ראש המועצה.

5 חננ"ל חדש ל"הארץ". יוסי ורשבסקי, מנהל רשת המקומונים שוקן, מונה למנכ"ל עיתון "הארץ". ורשבסקי יחליף את יוסי קסוטו, שכיהן כמנכ"ל "הארץ" במשך 12 שנה.

6 צנזורית חדשה. אלוף-משנה מירי רגב תתמנה בקרוב לתפקיד הצנזורית הראשית במקומה של תת-אלוף רחל דולב, כך החליטו שר הביטחון שאול מופז והרמטכ"ל רביאלוף משה יעלון (ראו עמוד 34).

6 גם לחגוזו הערבי. שר התקשורת אהוד אולמ"רט ביקש מהנהלת הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו להבטיח כי במכרזים החדשים שיוצאו השנה לערוץ 2 יידרש גם עיסוק בנושאים הנוגעים למגזר הערבי (ראו עמוד 22).

7 עורך "הארץ" התפטר. חנוך מרמרי, עורך "הארץ", התפטר מתפקידו על רקע מחלוקת בינו לבין מו"ל העיתון, עמוס שוקן, על

כפיפותם של אנשי הרסק הכלכלי בעיתון (ראו עמוד 4).

7 "יס" בסכנת קריסה. חברת שידורי הלוויין "יס" עלולה לקרוס במהלך 2004, אם לא תקבל הזרמת כספים בהיקף שבין 50 מיליון ל-100 מיליון שקלים, כך עולה ממחקר שערכה חברת הייעוץ "זינגר את אבן" בהוד מנת חברת "בזק".

7 המכרזים בקרוב. בית-הדין לעבודה בירושלים קבע כי אין לעכב עוד את המכרזים לשורה של מינויים ברשות השידור. בית-הדין קיבל את דרישת אגודות העיתונאים בירושלים ובתל-אביב, וקבע כי לשר התקשורת אהוד אולמרט שהורה על עיכוב המכרזים, לא היתה סמכות לעשות זאת (ראו עמוד 38).

8 נמרודי חננ"ל. עופר נמרודי מונה למנכ"ל "מעריב החזקות", החברה האם של העיתון "מעריב". המנכ"ל הקודם, רוני קליינפלד, פרש מתפקידו בנובמבר 2002. נמרודי מנוע מלכהן עד שנת 2006 כדיקטור בחברה, מאז הורשע בעבירות של שיבוש הליכי משפט, מרמה והפרת אמונים בתאגיד.

13 יורדים. פרט ל"מעריב". החשיפה לכל העיתונים בישראל היתה בשנת 2003 בירידה, פרט ל"מעריב" שרשם עלייה מ-24.4 אחוז ב-2002 ל-25.2 אחוז ב-2003. כך עולה מנתוני סקר TGI, המצביע על ירידה כללית בחשיפה לאמצעי התקשורת ה"קלאסיים" במקביל לעליית החשיפה לאינטרנט. החשיפה ל"ידיעות אחרונות" – 44.6 אחוז (46.4 ב-2002), ל"הארץ" – 8.1 אחוזים (9 אחוזים ב-2002), ל"גלובס" – 3.3 אחוזים (3.4 אחוזים ב-2002). בכל העיתונים, כולל "מעריב", יש ירידה בחשיפה לעיתוני סוף השבוע. בהאזנה לרדיו נרשמה ירידה בחשיפה לקול-ישראל ולגליציה"ל, ועלייה בחשיפה לתחנות הרדיו האזוריות.

13 פישחון לא יצביע. בית-הדין להגבלים עסקיים דחה את התנגדויות חברת "ידיעות אחרונות" להחלטת הממונה על ההגבלים העסקיים, שאסר על השתתפות נציגי בראון-פישמן בניהול ענייני העיתון, כל עוד לא תמכור קבוצת בראון-פישמן את מניותיה העודפות בעיתון.

15 חצלחות בבג"ץ? יש לערוך ניסוי בשידורי טלוויזיה מדיונים בבג"ץ, כך ממליצה ועדה בראשות שופטת בית-המשפט העליון דורית ביניש. להמלצה מתנגד נשיא בית-המשפט העליון, אהרן ברק.

19 קנסות על הפרת צנזורה. "מעריב" ישלם 40 אלף שקל לארגון העוסק בנושאי רווחה, ו"ידיעות אחרונות" יתרום סכום של 5,000 שקל לאגודה למלחמה בסרטן, בעקבות עבירות צנזורה שביצעו בקשר לידיעות על התוכנית לחסל את נשיא עיראק סדאם חוסיין בשנת 1992. ההחלטה על העונשים התקבלה בוועדה המשותפת למערכת הביטחון והעיתונים.

20 עתיים נחכרה. סוכנות הידיעות עתיים נרכשה בידי חברת "אטלס" להפצת עיתונים. עתיים עמדה להיסגר בנובמבר 2003, על-פי החלטת בעליה הקודמים, העיתונים היומיים הגדולים, אולם עובדיה דרשו מבית-המשפט למנות לה מפרק, וזה הגיע להסכם המכירה עם "אטלס".

22 גל פרישה מערוץ 1. שני עורכי "מבט", מיכאל דורון וניצן חן, ביקשו לשחרר אותם מתפקידם. לרבני גורמים ברשות השידור הסבירו השניים את בקשתם במצב החמור השורר ברשות, הנמצאת על סף קריסה. קורם לכן הודיע גם העורך והמגיש גלעד עדין על כוונתו לעזוב את ערוץ 1 ולעבור לערוץ 10 (ראו עמוד 3).

28 גוסינסקי פורש מהדירקטוריון. איש העסקים ולדימיר גוסינסקי, המחזיק כ-25 אחוזים ממניות "מעריב", החליט לפרוש מחברותו במועצת המנהלים של החברה.

29 "מעריב" נפרד מחת"ב. חברת "מעריב החזקות" מכרה את מרבית מניותיה בחברת הטלוויזיה בכבלים "מת"ב דיגיטל", וקיבלה תמורתם כ-86 מיליון שקל.

29 הסדר לנושים. 9 מיליון דולר יוחזרו לנושים הלא-מובטחים של ערוץ 10, בהם חברות הפקה וגורמים אחרים שסיפקו שירותים לערוץ. ההסדר בעניין זה שהשיגו נאמני הערוץ, עורכי-הדין ליפא מאיר וואלי זוהר, אושר בידי בית-המשפט המחוזי בתל-אביב.